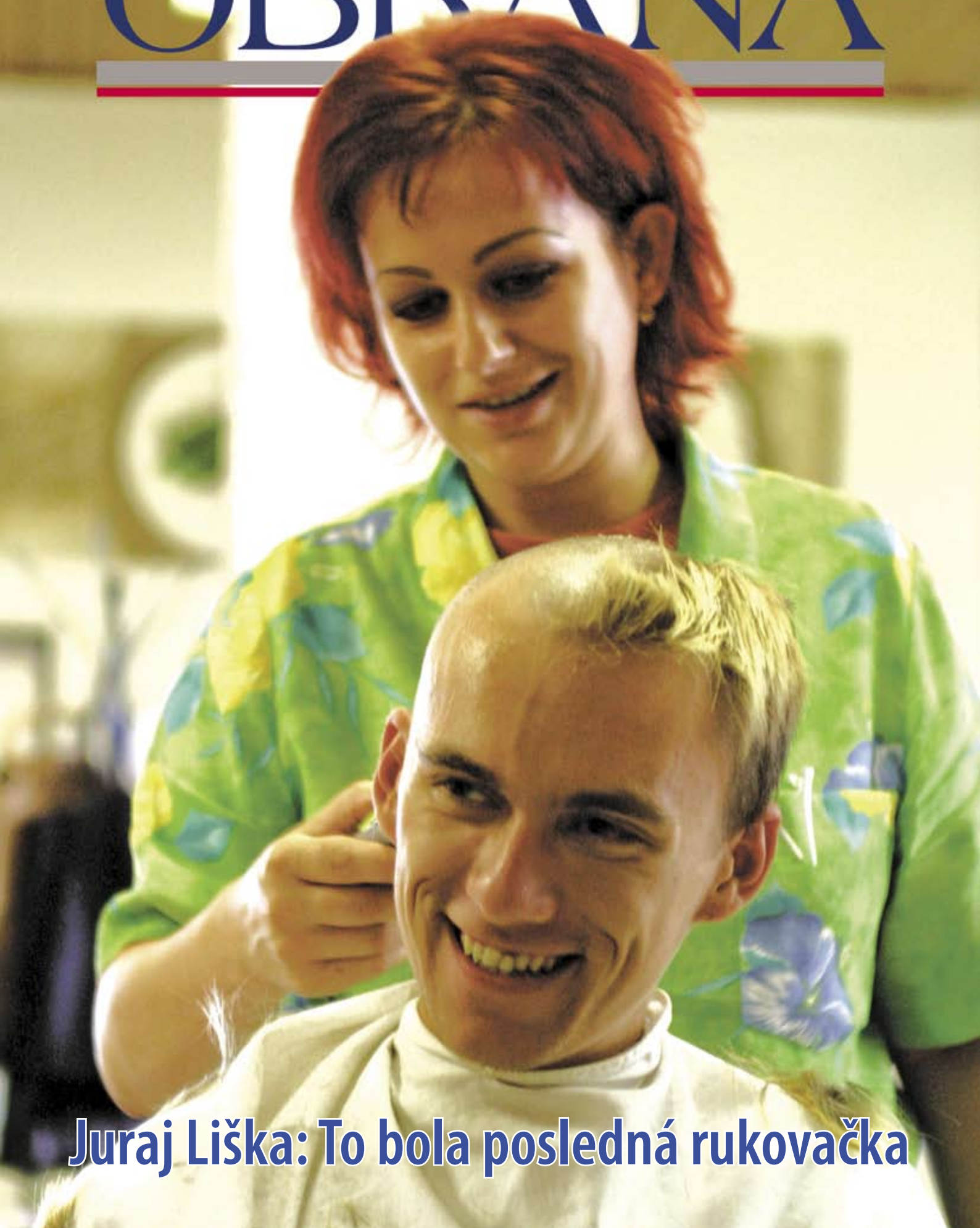

8 / 2005

OBRANA

Juraj Liška: To bola posledná rukovačka

A tak sme prežili...

Desať statočných mladých ľudí sa podujalo na nevšedné dobrodružstvo – chceli zažiť niečo vzrušujúce, čím sa nemôže pochváliť každý smrteľník. Odvážne povahy si prišli 15. júna otestovať svoje sily na výcviku prežitia vo Vojenskom výcvikovom priestore Lešť. Účastníci boli výhercovia literárnej súťaže, ktorú vyhlásil minister obrany na tému "Zelená profesionálnej armáde alebo profesionálna armáda mojimi očami." Spolu s nimi si vyskúšali adrenalínové vojenské techniky aj výhercovia televíznej relácie PROFESIONÁL.

Súdržnú a veselú partiu mladých ľudí tvorili aj dve statočné dievčatá plus nádejny profesionálny vojak Ján Tariška, ktorý dobehol na výcvik prežitia rovno z prijímačiek na Vojenskú akadémiu v Liptovskom Mikuláši. Počas troch dní študenti absolvovali prednášku maskovacích techník v teréne, orientáciu podľa mapy, určovanie sveto-

vých strán podľa slnka či zlaňovanie 10 m vysokej skaly. Odtiaľ už absolventi výcviku prežitia nemusia nosiť so sebou zápalky, ak si chcú pripáliť cigaretu, stačí mať vo vrecku len drôtik a pušný prach. To a všeličo ďalšie sa naučili od inštruktorov z Lešte.

Zaslúžený spánok v prístrešku z konárov a vetvičiek stromov vystriedal nad ráno prenikavý zvuk píšťalky, ktorý odštartoval posledný a zároveň najnáročnejší deň výcviku. O piatej hodine ráno nasledoval osem kilometrov dlhý pochod k zalesneným barinám a brodenie v bahne. Dôslední inštruktori nikomu nič neodpustili a situáciu sťažili tým, že absolventi museli niešť na nosišliach aj raneného. Po hodine brodenia, vysilených a unavených ich nečakal vytúžený oddych, ale vododrom! Ten musel každý preplávať v maskáčoch a ťažkých kanadách. Napriek námahe sa všetci držali statočne

a ani jeden sa nenechal zastaviť pred splnením vyčerpávajúcej úlohy. Obzvlášť Eva Šimúňová, študentka vysokej školy sa v chlapčenskom kolektíve nenechala zahanbiť a absolvovala výcvik od začiatku až do zdarného konca.

Počas troch dní sa na Lešti vytvorila súdržná partia, k čomu pomohlo priateľské správanie nielen inštruktorov, ale aj vedenia tamojšieho vojenského ústavu a celého personálu.

Záver výcviku bol vskutku vysnívaný. Po dvoch dňoch povinnej diéty, pozostávajúcej z pšeničných klíčkov, suchého chleba a sladkej energetickej tyčinky, čakal všetkých kráľovský obed, kde spozna stola na všetkých žmurkala sladká torta s výstižným nápisom "A tak sme prežili..."

Miriám BRYNZOVÁ

Foto: **Michal BURZA**

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR
Založený v Clevelande (USA) 1914
Obnovený v Bratislave v roku 1993
Ročník XIII, č. 8/2005
Do výroby zadané: 4. 7. 2005

Vydavateľ:

Ministerstvo obrany SR vo Vydavateľskej
a informačnej agentúre KOD KaMO

Šéfredaktor:

Mgr. Pavol VITKO
tel.: 0960 313 072, 0903 820 847
pavol.vitko@mod.gov.sk

Redaktori:

Jozef ŽIAK,
tel.: 0960 332 755, 0903 820 194
e-mail: jozef.ziak@mil.sk

npor. Mgr. Vladislav VAVRINEC,
tel.: 0960 312 980, 0903 820 854
e-mail: vladislav.vavrinec@mod.gov.sk

Vedúci vydania a jazyková úprava:

PhDr. Michal KRÍŠKO, tel.: 0960 313 054
e-mail: michal.krisko@mod.gov.sk

Fotoeditor:

Michal BURZA,
tel.: 0903 824 155
e-mail: michal.burza@mod.gov.sk

Grafická úprava:

Ing. Roman LUKÁČ

Tajomníčka redakcie:

Milena SLEZÁKOVÁ
tel.: 0960 312 984, fax: 0960 312 520
e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk

Adresa redakcie:

Mesačník OBRANA
VIA KOD KaMO, Kutuzovova 8
832 47 Bratislava
e-mail: obrana@mod.gov.sk
www.mod.gov.sk, www.mosr.sk

Rozširuje:

Podacie stanice MO SR

Tlač:

5. kartoreprodukčná základňa Nemšová

Nevyžiadané a uverejnené obrazové
materiál a rukopisy nevraciam.

© Ministerstvo obrany SR
Registračné číslo: 758/93

Na titulnej snímke posledná
„rukovačka“ v Kežmarku.

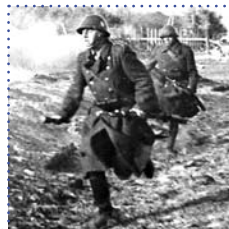
Foto: Michal BURZA

Z obsahu

Aj taká
bola vojna

str. 6 - 9

Osobnosti
spomínajú

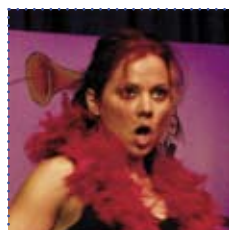
str. 10 - 13

Naši v Bosne
a Hercegovine

str. 18 - 21

Deti
deťom

str. 28

Editoriál

Minister obrany Juraj Liška vyhlásil koniec základnej vojenskej služby! K vojenčine najskôr dva postojové citáty z absolútne protichodných pólů. Prvý je z hymnickej piesne Kto za pravdu horí a text napísal Karol Kuzmány:

*Keď zahrmla delá, orol zaveje,
Za slobodu milú kto krv vyleje,
Pred ohnivým drakom kto vlast' zaoľní:
Tomu moja pieseň slávou zazvoní.*

Druhá ukážka je od legendárneho protikomunistického pesničkára Karla Kryla. O základnej vojenskej službe spieva v skladbe Lásko:

*Pár zbytků pro krysy
A taška na patrony
Latríny s nápis
Jež nejsou pro matrony
Není čas na spaní
Smrtka nám drtí palce
Nežli se zchlantaní
Svalíme na kavalce*

Treba komentovať? Azda len toľko, že náš štát si bude naďalej vážiť všetkých, ktorí sú ochotní a schopní slúžiť v jeho farbách ako vojenský profesionáli. Tak, ako hovorí Karol Kuzmány. Úcta, spoločenské postavenie spojené s adekvátnym finančným ohodnotením a spolupráca s rešpektom aj v medzinárodnom porovnaní — o to ide. Verím, že vo veľkej miere tomu napomôže aj zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov.

Na druhej strane základná vojenská služba a jej koniec. Karel Kryl by povedal — skvelé. Spolu s ním väčšina tých, ktorým mesiace strávené povinne v uniforme nič nehovorili. No a tí, ktorí majú k vojenskému remeslu vzťah majú šancu skúsiť ako profesionáli. Tak je to správne. Preto vzhľadom na to, že minister obrany Juraj Liška rozhodol, že posledná rukovačka bude 1. júla 2005, pripravili sme pre vás príležitostné číslo OBRANY. Preto aj tie historické fotografie

A ešte niečo. V tomto krásnom lete držme palce všetkým vojakom doma aj v zahraničných misiách. Najmä v Iraku a v Afganistane. Je tam horúcejšie ako kdekoľvek inde. A nie je to len tým slnkom.

Minister obrany Juraj Liška o konci základnej vojenskej služby: Začína éra profesionálov

Pán minister, 1. júla sa v kasárňach v Kežmarku hlásili branci z historickej posledného nástupného termínu vojakov základnej vojenskej služby. Čo všetko predchádzalo tomuto priamo revolučnému rozhodnutiu?

– Naším záväzkom potvrdeným v parlamente bolo vybudovať profesionálnu armádu do konca roku 2006. Dal som si spraviť analýzu, či možno tento proces urýchliť. Odpoveď mojich spolupracovníkov bola síce áno, ale s niekoľkými podmienkami. Predovšetkým sme museli dokázať zodpovedajúco vyriešiť, čo s činnosťami, ktoré nám pokrývali vojaci základnej služby. Išlo o varenie, upratovanie, stráženie a mnohé podobné aktivity. Ďalej sme potrebovali dotiahnuť legislatívu, pretože v súvislosti s prechodom na profesionálne ozbrojené sily bolo treba pripraviť množstvo nových či novelizovaných zákonov. Určujúcim bol a je aj trend naplňovania počtov v armáde vojenkými profesionálmi. No a v neposlednom rade sme museli nájsť aj dosť financií na tieto procesy. Boli sme vystavení tlaku médií a verejnosti. Čakali na odpoveď, či môžeme mať profesionálnu armádu skôr ako od januára 2007. Chápeť ich záujem, bola to veľmi citlivá téma. Museli sme však dobre zvážiť veľmi veľa súvislostí, preto nám vyrieknutie definitívneho rozhodnutia trvalo o niečo dlhšie.

Do akej miery ovplyvnilo koniec základnej vojenskej služby naše členstvo v NATO?

– Vstup Slovenska do Aliancie okrem iných pozitív vytvoril aj priestor na vznik profesionálnej armády, ktorá je súčasťou medzinárodných ozbrojených síl. Výhody členstva jasne prevyšujú negatíva. Slovensko sa napríklad stalo dôveryhodnejšou krajinou pre zahraničných investorov, čo sa prejavuje v príleve investícií. Sme súčasťou najbezpečnejšieho zoskupenia na svete – máme 25 spojencov. Ako krajina sme sa stali dôveryhodnejším partnerom a môžeme využiť aj finančnú pomoc Aliancie. Jedným z týchto grantov vo výške zhruba miliardy korún je príspevok na rekonštrukciu letiska Sliač, ktoré je kľúčovou základňou našich vzdušných

síl. Okrem ozbrojených síl však budú časť zrekonštruovaného letiska využívať i civilní prepravcovia, čo je nepochybne dobrá správa pre obyvateľov regiónu. Na druhej strane si Slovenská republika musí plniť povinnosti, ku ktorým sa zaviazala. Oveľa viac sa zúčastňujeme na operáciách mimo územia Slovenska. Musíme si zároveň platiť povinné príspevky súvisiace s členstvom v NATO. Minulý rok dosiahla jeho výška asi 120 miliónov korún, tento rok je to ešte o čosi viac.

Ako nahradíte v ozbrojených silách pozície, ktoré doteraz zastávali vojaci základnej služby?

– Reforma ozbrojených síl sa začala už v roku 2002. Vytvoril sa dostatočný priestor na to, aby sme vedeli obsadiť všetky vojenské pozície vojakov povinnej služby profesionálmi.

Čo sa týka podporných činností ako varenie, stráženie či upratovanie, tu sme išli cestou nákupu služieb a vytvorenia vlastnej strážnej agentúry s civilnými zamestnancami vo verejnej službe. Nákup služieb je podľa mňa najlepším možným riešením, ktoré je pre nás v konečnom dôsledku výhodnejšie po všetkých stránkach. Bol by to príliš veľký luxus nechať prať, upratovať či variť profesionálnych vojakov v každom útvere a posádke. Sme limitovaní ich počtom

a poslaním. Ide predovšetkým o nasadenie pri vojenských a nevojenských ohrozeniach.

Aký je záujem o službu v profesionálnych ozbrojených silách?

– Najväčší záujem o vstup do ozbrojených síl hlásia regrutačné strediská Košice, Prešov a Banská Bystrica.

NR SR začiatkom leta definitívne odsúhlasila zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov. V čom bude pre mladých profesionálov viac motivačný, ako predtým platné pravidlá?

– Som presvedčený, že sme predložili najlepší možný návrh. Tento zákon vytvára legislatívne predpoklady pre reformu systému personálneho manažmentu, ktorý je veľmi dôležitý pre celkovú reformu ozbrojených síl. Ide o modernú a je plne kompatibilnú právnu normu so zákonmi Severoatlantickej aliancie. Dáva nám možnosť vyvážiť povinnosti a výhody ďaleko lepšie, ako tomu bolo doteraz. Uplatňuje nový systém odmeňovania profesionálnych vojakov, hovorí však aj o tom, že dobrovoľnosť končí vstupom do armády. Zabezpečí objektivnejší výber uchádzačov, lepšie predpoklady pre kariérny postup podľa zásluh. Ten už nebude automatický, ale podľa znalostí každého vojaka.

Čo sa týka systému odmeňovania – ten bol veľmi komplikovaný a dával možnosť subjektívne posudzovať odmeňovanie profesionálnych vojakov, pretože zhruba 45 – 50 % zložky platu profesionálneho vojaka tvorili príplatky a vojak veľakrát nebol závislý od svojho výkonu. Poviem otvorene, že sa musel často spoľahnúť na to, ako je obľúbený u svojho nadriadeného a výstupy neboli celkom objektívne. Nový systém zjednodušuje platovú štruktúru alebo základnú štruktúru platu a môžeme povedať, že až 95 % platu tvorí istina z týchto tabuliek a iba 5 % sú pohyblivé zložky. To dáva oveľa väčšiu mieru transparentnosti odmeňovania, väčšiu motiváciu ku kariérnemu rastu, väčšiu objektivnosť stanovenia príjmu, dáva možnosti väčšej rotácie na funkciách, zatriktívnenie vojenského povolania na trhu práce. V súčasnosti vojak, ktorý príde do mužstva ako vojak prvej – druhej kategórie, má základný plat vyše 15 tisíc korún a prvá dôstojnícka funkcia je okolo 25 tisíc korún.

Podstatné je si uvedomiť, že dobrovoľnosť skončí vstupom do armády. Ja som sa už niekoľkokrát vyjadril, že postup poslancov NR SR pri schvaľovaní uznesenia o dobrovoľnom princípe pri nástupe do misíí nebol správny. Som presvedčený, že procesy v armádach a v ozbrojených silách prebiehajú na princípe rozkazu.

Na oboch fotografiách Juraj Liška počas výkonu základnej vojenskej služby so spolubojovníkmi.

Aj v súčasnosti nám zákon umožňuje vyslať našich profesionálnych vojakov do misií na tento rozkaz, pokiaľ by uznesenie parlamentu nebolo iné. Ak niekomu hovoríme, že musíš niekde ísť, tak musíme zabezpečiť aj druhú stranu mince a to, že ponúkame určité výhody.

Chcel by som, aby sa v parlamente už nediskutovalo o tom, či naši profesionálni vojaci budú chodiť dobrovoľne, alebo na rozkaz do misií, ktoré Slovenská republika zabezpečuje svojou zahraničnou politikou. Spomeniem aj výšku zahraničného príspevku. Jeho hornú hranicu posúvame na 5000 dolárov mesačne. Približujeme sa k štandardu, ktorý dosahujú krajiny V 4.

Objektívnejší výber uchádzačov sa v súčasnosti reguluje výlučne individuálne a je založený na rozhodovacej právomoci služobného orgánu. V budúcnosti to bude robiť výberová komisia, ktorá zabezpečí väčšiu objektivitu, transparentnosť a užitočnosť. Kariérny postup podľa zásluh bude závisieť od kvality pracovného výkonu, nový systém povyšovania profesionálneho vojaka bude založený na konkurenčnom výbere. Profesionálny vojak bude musieť spĺňať pri povyšovaní prísne kritériá – je to vzdelanie, cudzie jazyky, fyzické a psychické predpoklady atď.

Chceme byť atraktívnejší na trhu práce aj tým, že zvyšujeme hornú hranicu aktivačného príspevku z doterajších 150 tisíc korún na 300 tisíc korún. Zvýšenie priemerného platu tak, ako som už spomínal, zabezpečí ďalšie zatriaktívnenie vojenského povolania.

Pokiaľ budujete nejakú firmu, najdôležitejšie podľa mňa je mať dobrý personál. To sa týka takisto ozbrojených síl. Darmo nakúpite najlepšiu techniku na svete, ak nebudete mať dobrý personál, nedosiahnete nič. Tento zákon vytvára predpoklady na to, aby sme mali dobrý personál, aby sme ho budovali, aby mal oporu v zákone o štátnej službe profesionálneho vojaka.

Aká je šanca, že sa noví profesionáli dostanú slúžiť do mierových misií alebo vojenských operácií v zahraničí?

– Pôsobenie v zahraničí bude nevyhnutnou súčasťou kariérneho rastu každého príslušníka ozbrojených síl. Účasť našich jednotiek v operáciách medzinárodného krízového manažmentu považujeme za prioritu obrannej a bezpečnostnej politiky Slovenska. V budúcnosti chceme posilňovať účasť v operáciách v regió-

noch, ktoré sú z hľadiska našej zahraničnopolitickej orientácie prioritnými. Takýmto regiónom je predovšetkým Balkán. Nezabúdame však na naše úlohy v Iraku, Afganistane a na Cypre.

Pán minister, ešte hypotetická otázka. Máte syna. Keby mal narukovať, odporúčili by ste mu uniformu, alebo radšej civilnú službu?

– Juraj je už dospelý, takže rozhodnutie by som asi nechal na ňom.

Do konca volebného obdobia je viac ako rok. Čo chcete ešte dovtedy v kresle ministra obrany stihnúť?

– Spomínal som reformu ozbrojených síl. Tá sa stala jednou z mojich priorít. Prechádzame od veľkej armády pripravenej zasiahnuť v prípade globálneho konfliktu medzi svetovými mocnosťami k budovaniu

síce menšieho, avšak mobilného vojska pripraveného brániť našu krajinu, jej občanov a ich záujmy aj za hranicami Slovenska. Tak ako realizujeme reformu ozbrojených síl a model 2015, musíme urobiť aj zmeny v ich obslužných aktivitách. Zjednodušene povedané, môj rezort sa bude venovať len činnostiam, ktoré súvisia s hlavnými úlohami armády definovanými v zákone. Transformačné zmeny sa dotkli a dotknú školstva, kultúry, zdravotníctva, vojenských zotavovní, vedecko-technickej základne, vojenských opravovní či bytovej agentúry. Ide nám nielen o zníženie finančnej náročnosti týchto subjektov. Chceme zároveň vytvoriť predpoklady aj pre ich expanziu v civilnom sektore. Na to, aby sme dokázali zrealizovať tieto plány, musíme urobiť aj zmeny v samotnom riadiacom centre, teda priamo na ministerstve obrany a generálnom štábe. Budeme pracovať podľa novej, efektívnejšej štruktúry s odstránenými duplicitami. Chceme dosiahnuť koniec socialistických a nástup manažérskych pravidiel. Je toho pred nami veľa. Máme ambiciózne plány. Verím však, že to spoločne s mojimi spolupracovníkmi zvládneme a získame na svoju stranu aj čoraz viac verejnosti. Chceme dokázať, že s realizáciou reforiem myslíme vážne. Nerobíme ich len preto, aby boli spokojní naši spojenci. Majú veľký zmysel aj pre našich občanov. Robíme ich preto, aby ozbrojené sily boli kvalitnejšie a samozrejme pracovali podstatne efektívnejšie a v konečnom dôsledku lacnejšie.

Minister bol tankista

Minister obrany Juraj Liška narukoval po absolvovaní vysokej školy na ročnú základnú vojenskú službu v čase, keď už mal dve deti. „V októbri 1989 som nastúpil do Jihlavy a neskôr ma preložili do Libavy. Práve odtiaľ ma pustili na Vianoce domov do Trenčína, takže sme aj s celou rodinou prežili naozaj veľmi pekné sviatky. Na Silvestra a Nový rok som však už bol opäť naspäť v kasárňach,“ spomína minister. Napriek odlúčeniu si cenil, že každý z vojakov si chcel sviatky spríjemniť. Zišli sa dobrá partia, a tak v ňom ani na tieto chvíle neostali spomienky s príchutou trpkosti. Väčšinu vojenskej služby však Juraj Liška prežil v Martine u tankistov. Ani na mesiace v tanku nespomína v zlom. Napokon, o jeho schopnostiach pri riadení tanku sa mohli aj jeho podriadení presvedčiť počas júnového cvičenia trebišovského tankového práporu vo Vojenskom výcvikovom priestore Lešť.

História povinnej vojenskej služby

Všeobecná branná povinnosť sa na území Slovenska zaviedla po rakúsko-maďarskom vyrovnaní v roku 1867, keď boli základné ustanovenia verejnoprávného charakteru o ozbrojených silách dualistického súštatia zahrnuté do zákonného článku XII o vyrovnaní.

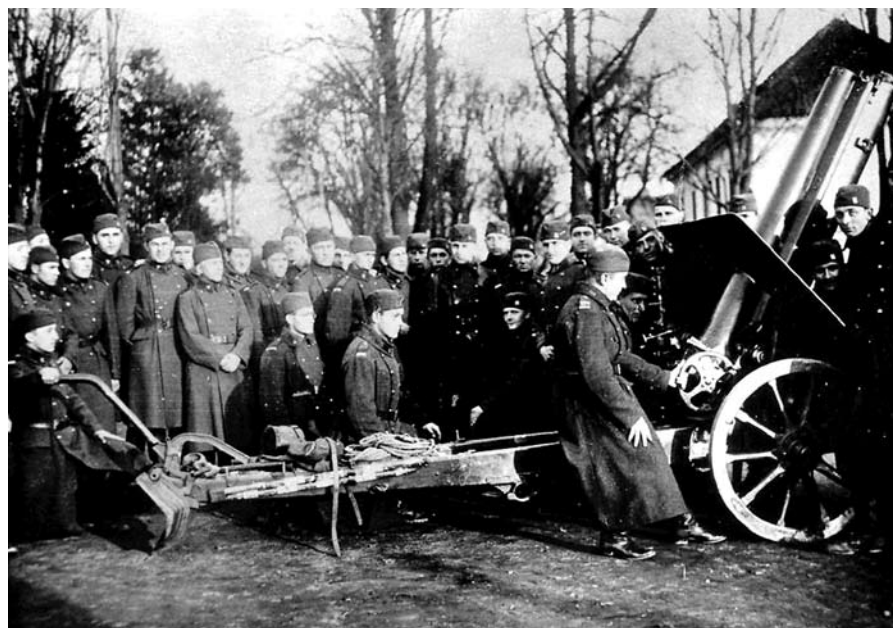
Ku konkrétnemu riešeniu širokej škály problémov okolo branných síl sa však pristúpilo až po sankcionovaní tohto zákona v maďarskom parlamente a prvú podobu nadobudli v troch branných zákonoch z decembra 1868 (Zákonný článok XL o branných silách, Zákonný článok XLI o vlastibrane [honvédsťve] a Zákonný článok XLII o domobrane). Pri príležitosti sankcionovania branných zákonov vydal panovník armádny rozkaz, v ktorom vyhlásil všeobecnú brannú povinnosť a popri spoločnej cisárskej a kráľovskej armáde (c. a k.) zriadenie uhorského kráľovského honvédsťva.

V c. a k. armáde

Zákonný článok XL o branných silách zavádzal osobne nezastupiteľnú, všeobecnú brannú povinnosť, v hrubých črtách určoval štruktúru a úlohu branných síl,

služby, a to od dovŕšenia veku 19 rokov do 42 rokov. Služobná povinnosť sa vzťahovala na brancov, ktorí dosiahli 21 rokov.

V roku 1889 branný zákon spred dvadsiatich rokov nahradil nový zákonný článok VI o branných silách, v ktorom čiastočne zohľadňoval nové požiadavky na modernizáciu armády, najmä pri zvyšovaní stavu nováčikov. Zároveň bližšie špecifikoval zásady pre jednoročných dobrovoľníkov (s úplným stredoškolským a vysokoškolským

vzdelaním), výnimky z aktívnej služby a vojenských cvičení a iné čiastkové otázky výstavby a štruktúry ozbrojených síl. Zákonný článok V z roku 1890, zodpovedajúci novému zákonu o branných silách, prispôboval výstavbu honvédsťva dosiahnutému stavu vývoja.

Odvody v Rakúsko-uhorskej monarchii sa konali so značnou výstrednosťou, čím vojenské úrady chceli dať tomuto všeobecne nepopulárnemu aktu nádyh spontánnosti. Branci uznaní za spôsobilých vojenskej službe sa museli podriaďovať viacerým vojenským obmedzeniam (napríklad zákaz opustenia hraníc štátu).

Branná povinnosť v c. a k. armáde do poslednej brannej reformy pred prvou svetovou vojnou: trvala 3 roky v aktívnej službe, 7 rokov v zálohe a 10 rokov v náhradnej zálohe. V c. a k. armáde boli dva druhy odvodov, ktoré sa konali podľa odvodových okresov: hlavné každý rok od 1. marca do 30. apríla a vedľajšie vypisované podľa potreby.

dĺžku aktívnej i záložnej vojenskej služby, spôsob dopĺňovania armády, dĺžku vojenských cvičení, práva panovníka v oblasti armády a iné základné prvky organizácie a budovania spoločnej armády. Všeobecná branná povinnosť sa týkala na všetkých občanov Uhorska mužského pohlavia, uznaných schopných vojenskej

- Zdravím, pán poručík. Tí siedmi vojaci včera v tom muničnom sklade mali ale smolu, čo?
- Siedmi? Bolo ich predsa deväť.
- Aha. Tak my ich ešte raz poskladáme, možno máme pravdu.

Riadenie odvodových okresov po línii vojenskej podliehalo obvodným vojenským doplnovacím veliteľstvám (VDV), ktorých bolo v roku 1889 v Rakúsko-Uhorsku 108, z toho na území Slovenska šesť. Pretože zaeľovanie nováčikov do vojenských jednotiek sa dialo na základe teritoriálneho systému, podľa obvodných VDV, nováčikovia z jednej oblasti sa dostávali spravidla k tým istým alebo susedným útvarom. Tento systém sa zachoval v peších jednotkách, ale vzhľadom na prenikanie techniky do armády a stále väčšiu potrebu špecializácie, bol u ostatných, najmä technických zbraní, rozptýl nováčikov väčší.

Po vzniku Československa

Po skončení 1. svetovej vojny a vzniku Československa 28. októbra 1918 na troskách bývalej Rakúsko-uhorskej monarchie sa vytvorili dva protichodné názory, ktoré súviseli s vyriešením zásadnej koncepcie charakteru a formy branného systému nového štátu. Vojenské odborné kruhy a väčšina predstaviteľov vládnej reprezentácie preferovala stálu armádu, založenú na všeobecnej brannej povinnosti. Politické strany socialistickej orientácie presadzovali zase miličný branný systém. Vojensko-politické udalosti, ktoré sa do leta 1919 viazali na zabezpečenie územnej celistvosti republiky (boje o Slovensko a Těšínsko), ako aj pretrvávajúce spochybňovanie jej hraníc väčšinou susediacich štátov, dali však náležitú odpoveď na otázku, akým smerom sa má výstavba branných síl uberať.

Branný zákon č. 193/1920 Zb. z. a n. z 19. marca 1920 rozšíril a spresnil všeobecné ustanovenia Ústavnej listiny ČSR z 29. februára 1920 v brannej oblasti a stal sa zákonným fundamentom pri budovaní unifikovanej, čiže zlúčenej armády (jednotiek čs. domáceho a zahraničného vojska). Zákon dopĺňali viaceré organizačné i materiálne opatrenia. V zmysle zákona sa pre armádu zaviedol oficiálny názov — čs. branná moc, ktorá sa podľa stupňa pohotovosti ďalej členila na aktívnu (stálu) armádu, 1. a 2. zálohu.

Všeobecná branná povinnosť sa v období mieru vzťahovala na všetkých čs. štátnych občanov od 20 do 50 rokov. V čase mobilizácie, resp. vo vojnovom stave mal prezident republiky právomoc nariadiť predčasný odvod 18- a 19-ročných brancov a v tomto prípade čs. občania podliehali tzv. zvláštnej brannej povinnosti už od 17 do 60 rokov. V brannom zákone sa stanovila aj dĺžka pravidelnej vojenskej prezenčnej služby (VPS), ktorá mala trvať 14 mesiacov, no postupne sa predlžovala na 2 roky. Osobitný zákon č. 196/1920 Zb. z. a n. z 19. marca 1920 stanovil početný stav aktívnej armády na 150 000 mužov. V dôsledku skrátenia VPS roku 1924 na 18 mesiacov boli v rokoch 1925 — 1933 zavedené pohyblivé stavy čs.

brannej moci (zimný stav 150 000 mužov a letný stav 100 000 mužov). Dňa 15. septembra 1933 vstúpil do platnosti zákon č. 66/1932 Zb. z. a n., ktorým sa skrátila VPS na 14 mesiacov. Branný zákon v období prvej ČSR prešiel mnohými novelizačnými úpravami a doplnkami. Na základe jednej z nich, zameranej na vytvorenie dostatočných právnych predpokladov nadstraníckosti armády (zákon č. 56/1927 Zb. z. a n.), bolo všetkým príslušníkom ozbrojených zložiek odobraté právo voliť a byť volený.

Doplňovací systém čs. armády vychádzal zo základnej územnej pôsobnosti čs. vojenskej správy, ktorá bola určená štyrmi zemskými (krajinskými) vojenskými obvodmi (Praha, Brno, Bratislava a Košice) a 12 divíznymi областami. V záujme dopĺňovania armády a evidencie vojenských osôb sa územie republiky rozdeľovalo na doplnňovacie okresy, v ktorých ako výkonné orgány pôsobili DOV. Na základe branného zákona

a príslušných vojenských predpisov bola stanovená definitívna sieť 48 doplnňovacích okresov, z ktorých 13 sa do októbra 1938 nachádzalo na území Slovenska.

Doplňovanie vojskových telies — plukov a samostatných práporov vojakmi prezenčnej služby, sa realizovalo na základe exteritoriálneho doplnňovacieho princípu, a to hlavne z politických dôvodov, ktorý určoval požadované národnostné a sociálne zloženie vojenských útvarov. V praxi sa to premietlo tak, že napríklad na Slovensku bolo 70 % brancov českej, slovenskej, rusínskej a poľskej národnosti. Najnižšie prípustné zastúpenie v slovenských posádkach bolo pre túto skupinu 51 %. Zvyšok tvorili vojaci nemeckej národnosti, ktorých počet sa pohyboval od 30 % do 49 %. Príslušníci maďarskej národnosti si plnili brannú povinnosť výhradne v rámci zemských vojenských obvodov Praha a Brno. V priebehu tridsiatych rokov

20. storočia sa národnostné zloženie mužstva vo vojenských útvaroch čs. armády čiastočne korigovalo.

V tieni fašizmu

Po nástupe Adolfa Hitlera k moci v Nemecku roku 1933 sa obranyschopnosť ČSR značne skomplikovala. Narastajúce vojenské ohrozenie republiky viedlo k vypracovaniu všestranného obranného plánu a schváleniu celého súboru branno-bezpečnostných legislatívnych opatrení. V tejto súvislosti bol koncom roka 1934 zrušený zákon o 14-mesačnej VPS a najvyšším predstaviteľom čs. vojenskej správy sa — okrem iného — podarilo v parlamente presadiť schválenie nového zákona č. 267/1934 Zb. z. a n., ktorý stanovil jej dĺžku s platnosťou od 1. októbra 1935 na 24 mesiacov a pre náhradnú zálohu 5 mesiacov. Ročný kontingent brancov sa uvedeným opatrením zvýšil o 70 000 mužov

a po povolaní náhradnej zálohy sa mohol zvýšiť o ďalších 7 000 mužov. To napokon umožnilo zrušiť obmedzenia mierových početných stavov útvarov, ako aj predchádzajúce rámcovanie niektorých z nich.

V medzivojnovom Československu boli realizované tri závažnejšie mobilizačné opatrenia, ktoré sa výraznejšie dotkli aj povolávania záloh. Prvé bolo 23. októbra 1921 vyhlásenie čiastočnej mobilizácie čs. brannej moci v súvislosti s opätovným a napokon neúspešným pokusom excisára Karola I. Habsburského o reštaurovanie bývalej monarchie v Maďarsku, ktorý čs. vláda označila za casus belli — dôvod pre vojnu. V noci z 20. na 21. mája 1938 po povolaní do zbrane jedného ročníka I. zálohy a príslušníkov špeciálnych a technických jednotiek (početný stav čs. armády vzrástol z približne 208 tisíc na 371 tisíc mužov. Stalo sa tak na základe správ ktoré dokumentovali pohyb nemeckých vojsk v čs. pohraničí (Sasku, južnom Sliezsku a severnom Rakúsku), ako aj hlásení o narušovaní čs. vzdušného priestoru a bojovej pohotovosti nemeckých oddielov SS a SA. Do tretice: 23. septembra 1938 vyhlásenie všeobecnej mobilizácie čs. brannej moci (podľa § 23 branného zákona) a schválenie vládnej vyhlášky o vstupe štátu do brannej pohotovosti (podľa § 57 odst. 1 a 3 zákona

Veliteľ stojí pred nastúpenou rotou a hovorí:

- Vojaci, mám pre vás dve správy. Jedna je smutná a druhá je radostná. Najprv tá smutná: Máme naložiť 20 vagónov piesku. A teraz tá radostná: Piesku máme dosť.

o obrane štátu), na základe ktorej čs. branná moc prešla od 25. do 29. septembra 1938 z mierového do vojnového stavu. Do zbrane nastúpilo asi 1 127 000 mužov 18 ročníkov 1. a 2. zálohy (vrátane tých, ktorí boli povolani ešte pred prijatím mobilizačných opatrení). Početný stav čs. vojnovéj armády dosiahol vyše 1,3 milióna vojakov. Pribeh všeobecnej mobilizácie jednoznačne demonštroval presvedčenie čs. verejnosti postaviť sa na ozbrojený odpor proti potenciálnemu agresorovi – nacistickému Nemecku. Overenie jej bojaschopnosti a pevné odhodlanie príslušníkov čs. armády brániť svoju vlasť však zmarilo osudové politické pozadie septembrovej krízy a jej celkové vyústenie do mníchovského diktátu štyroch veľmocí 29. septembra 1938, ktorý bol zásadným impulzom na konečné rozbitie Česko-Slovenska v polovici marca 1939. Jedna z najmodernejších armád vtedajšej Európy musela ustúpiť bez akéhokoľvek odporu, hoci bola pripravená na nerovný boj. Politici jej to však neumožnili.

Obdobie vojny

Základná vojenská služba na území Slovenskej republiky po 14. marci 1939 sa spočiatku riešila na základe predchádzajúcej právnej úpravy platnej v bývalej Československej republike – t. j. v súlade s Branným

mužského pohlavia Slovenskej republiky. Zároveň sa týkala aj ostatných mužov, ktorí trvale bývali na území štátu a nemohli sa preukázať iným štátnym občianstvom. Zákon však priamo z výkonu prezenčnej služby vyčleňoval časť mužskej populácie Slovenskej republiky. Išlo o príslušníkov mužského pohlavia – Rómov a občanov hlásiacich sa k židovskému vierovyznaniu, ktorí sa podľa § 38 zákona nemohli stať príslušníkmi brannej moci a službu vyhradne vykonávali v osobitných pracovných jednotkách ako robotníci („robotník – žid“ a „robotník – cigán“).

Branná povinnosť sa pre mužov začínala 1. januára kalendárneho roku, v ktorom občan dovŕšil 20. rok a skončila sa 31. decembra roku, v ktorom občan dovŕšil 50. rok fyzického veku. Je zrejmé, že aj v tomto historickom období sa vyskytovali prípady, keď sa niektorí branci

vyhýbali brannej povinnosti. Z tohto dôvodu bolo v § 44 vyššie citovaného zákona uvedené, že „kto sa dopustí pletí, aby sa vyhnul sám alebo iný odvodnej povinnosti, prezenčnej službe každého druhu, potresce sa pre prečin väzením od 1 mesiaca do 1 roku“. Okrem tohto trestu bolo možné občanovi uložiť aj peňažný trest do 20 000 Ks. V prípade, že bola vyhlásená branná pohotovosť štátu, mobilizácia alebo vojna, vyhýbanie sa brannej pohotovosti mohlo byť „ocenené“ žalárom od 1 až do 10 rokov.

Po zaradení do brannej moci sa z branca stal príslušník brannej moci (vojenská osoba). Podľa § 17 Branného zákona trvala prezenčná (základná) služba vojenská, ako aj pracovná 24 mesiacov. Vláda ju však mohla na prechodný čas skrátiť. Zákon upravoval aj prezenčnú službu duchovenstva, t. j. „osôb vysvätených (ordinovaných) duchovných osôb kresťanských cirkví štátom uznaných a recipovaných“, na šesť týždňov.

Zákon č. 20 z 18. januára 1940 platil až do 26. marca 1943, keď sa poslanci Slovenského snemu uzniesli na novom brannom zákone. Konkrétne išlo o zákon č. 30, ktorý v 63 paragrafoch komplexne riešil problematiku brannej moci. Oproti predchádzajúcej právnej úprave upravovala sa v ňom branná povinnosť a odvodná povinnosť občanov mužského pohlavia, ktorá sa začínala už od 19. roku fyzického veku občana (oproti 20. roku fyzického veku). Rómovia a Židia, taktiež ako to bolo uvedené v zákone č. 20/1940 Sl. z., nemohli byť zaradení do vojenských jednotiek, ustanovizní a organizácií. Mohli vykonávať služby v Pracovnom zbore, a to v osobitných skupinách.

Problematika základnej vojenskej služby občanov Československej republiky, ktorí sa v období rokov 1939 – 1945 nachádzali na území štátov bojujúcich

zákonom republiky Československej z 19. marca 1920. Tento právny stav trval až do 18. januára 1940, keď Snem Slovenskej republiky prijal zákon č. 20/1940 Sl. z. Branný zákon Slovenskej republiky.

Podľa tejto právnej úpravy bola služba v brannej moci čestnou službou národu a týkala sa všetkých občanov

Na rannom nástupe sa generál pýta nováčikov, ktorí spravili nejaký trapas.

- Z ktorého družstva ste? - zreve na nich.

- JRD Budkovce.

proti fašizmu, bola riešená v súlade s Branným zákonom z 23. marca 1920. Po vstupe 1. čs. armádného zboru v ZSSR na územie oslobodenej Československej republiky v rokoch 1944 – 1945 boli jeho vojenské jednotky dopĺňané formou mobilizácie jej občanov mužského pohlavia, a to v súlade s § 23 Branného zákona č. 1920 Zb. z..

Päťdesiatročný zákon

Po 2. svetovej vojne, od 1. 10. 1949 nadobudol účinnosť nový branný zákon č. 92/1949 Zb., ktorého účinnosť bola takmer päťdesiat rokov až do 1. 1. 1998. Uvedený zákon ustanovoval vojenskú činnú službu, ktorá zahŕňovala:

- a) základnú službu,
- b) náhradnú službu,
- c) ďalšiu službu,
- d) službu vojenských osôb z povolania,
- e) službu vojenských osôb vo výslužbe, povolaných prechodne na činnú službu,
- f) vojenské cvičenia a
- g) mimoriadnu službu.

Dĺžka základnej služby bola v čase od 1. 10. 1949 do 28. 1. 1990 ustanovená na 24 mesiacov.

V čase od 29. 1. 1990 do 13. 3. 1990 bola Nariadením

vlády upravená dĺžka základnej služby pre:

- a) vojakov, ktorí nastúpili na výkon základnej služby v roku 1988 na 22 mesiacov,
- b) vojakov, ktorí nastúpili na výkon základnej služby v roku 1989 na 20 mesiacov,
- c) vojakov, ktorí boli ženatí, so zníženou zdravotnou klasifikáciou a sociálne prípady na 18 mesiacov bez ohľadu na nástupný termín.

V čase od 14. 3. 1990 do 29. 6. 1993 bola dĺžka základnej služby 18 mesiacov, od 30. 6. 1993 do 31. 12. 1997 12 mesiacov.

Od 1. 1. 1998 nadobudol účinnosť Branný zákon č. 351/1997 Z. z. Dĺžka základnej služby bola v čase od 1. 1. 1998 do 31. 12. 2000 ustanovená na 12 mesiacov. Opäť sa upravila v čase od 1. 1. 2001 do 30. 6. 2002 na 9 mesiacov.

Od 1. 7. 2002 upravuje vojenskú službu zákon č. 320/2002 Z. z. o brannej povinnosti. Dĺžka základnej služby bola odvtedy do 31. 12. 2003 ustanovená na 9 mesiacov a od 1. 1. 2004 na 6 mesiacov.

Dĺžka civilnej služby sa menila v závislosti od dĺžky základnej služby a od počtu násobkov dĺžky základnej služby. V čase od 1. 7. 1990 do 3. 10. 1995 bola o polovicu dlhšia ako dĺžka základnej služby. Od 1. 7. 1990 do 29. 6. 1993 – 27 mesiacov a od 30. 6. 1993 do 3. 10. 1995 – 18 mesiacov. V čase od 4. 10. 1995 do 30. 6. 2000 bola

dĺžka civilnej služby dvojnásobkom dĺžky základnej služby – 24 mesiacov.

Od 1. 7. 2000 bola dĺžka civilnej služby opäťovne 1,5 násobkom trvania základnej služby. S postupným skracovaním dĺžky základnej služby bol upravovaný aj rozsah civilnej služby. Od 1. 7. 2000 do 31. 12. 2000 na 18 mesiacov, od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2003 na 13,5 mesiaca a od 1. 1. 2004 na 9 mesiacov.

Miloslav ČAPLOVIČ
Peter ŠUMICHRAS

Vojenský historický
ústav Bratislava

Ing. Ján DENDEŠ

riaditeľ Odboru
riadenia štátnej
správy MO SR
(kapitola

Päťdesiatročný zákon)

Koniec vojenciny

Vláda SR schválila na poslednom júnovom zasadnutí právne úpravy z dielne ministerstva obrany súvisiace so zánikom povinnej vojenskej služby a prechodom na profesionálnu armádu. Ide o zákon o brannej povinnosti, alternatívnej službe a novelu zákona o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Návrhmi sa v súvislosti s prechodom OS SR na úplnú profesionalizáciu ruší základná, náhradná a zdokonalovacia služba.

Branná povinnosť zostane zachovaná aj po prechode na profesionálne vojsko. Mladí muži budú po dovŕšení 19 rokov zaradení do tzv. národnej registrácie. Na odvod pôjdu len v čase vojny a vojnového stavu. Vtedy si budú môcť vybrať, či nastúpia na výkon mimoriadnej alebo alternatívnej služby.

Na základe schválených zákonov zaniká systém odvodov platný od roku 1949. V čase vojenského ohrozenia, ktoré nedokáže svojimi kapacitami eliminovať profesionálna armáda, vyhlási prezident ako hlavný veliteľ ozbrojených síl celonárodnú mobilizáciu. Registrovaní mladí muži vtedy nastúpia na výkon mimoriadnej služby. Výnimkou bude len rozpor so svedomím alebo náboženským vyznaním. Takéto prípady rieši zákon o alternatívnej službe. Tá je obdobou dnešnej civilnej služby.

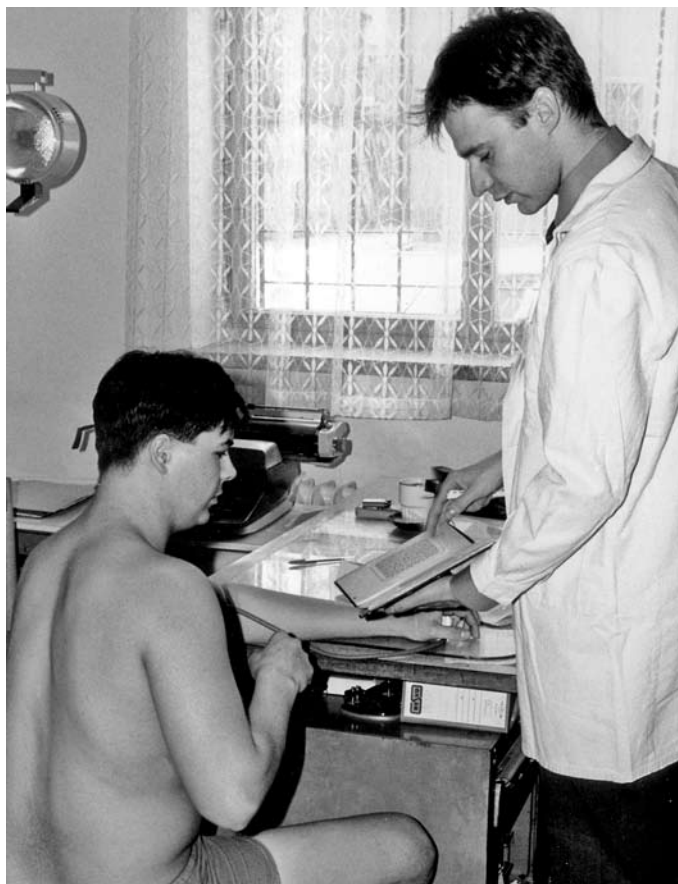
MO SR sa zaviazalo, že Slovensko bude mať približne 20-tisícovú profesionálnu armádu najneskôr do konca roku 2006. V ozbrojených silách v súčasnosti pôsobí 85 percent vojenských profesionálov.

Ako je to v NATO?

Profesionalizácia ozbrojených síl bola a je jednou z najdiskutovanejších tém nielen u nás, ale aj v mnohých ďalších európskych krajinách. Prvú profesionálnu armádu na našom kontinente mala z členov NATO Veľká Británia. K tomuto kroku sa odhodlala už v roku 1962. Okrem severoamerických členov aliancie USA (1975) a Kanady sa ale dlhé roky v tomto smere nič nedialo (ak si pravda odmyslíme profesionalizáciu miniatúrnej luxemburskej armády v roku 1967).

Skutočný rozmach profesionálnych ozbrojených síl nastal až po páde berlínskeho múru v roku 1989. V roku 1995 zrušilo povinnú vojenskú službu Belgicko, o rok Holandsko. Francúzi sa k tomuto kroku odhodlali v novembri 2001, Španieli 1. januára 2002, nasledovali Slováci v roku 2003. Minulý rok dali zbohom povinnej vojenskej službe aj naši susedia: Maďari 3. novembra a posledný český „základáci“ odišli do zálohy 22. decembra. Taliansko by malo mať profesionálne ozbrojené sily v priebehu budúceho roku. O podobnom kroku sa vedú diskusie aj v ďalších členských krajinách aliancie.

Jozef ŽIAK

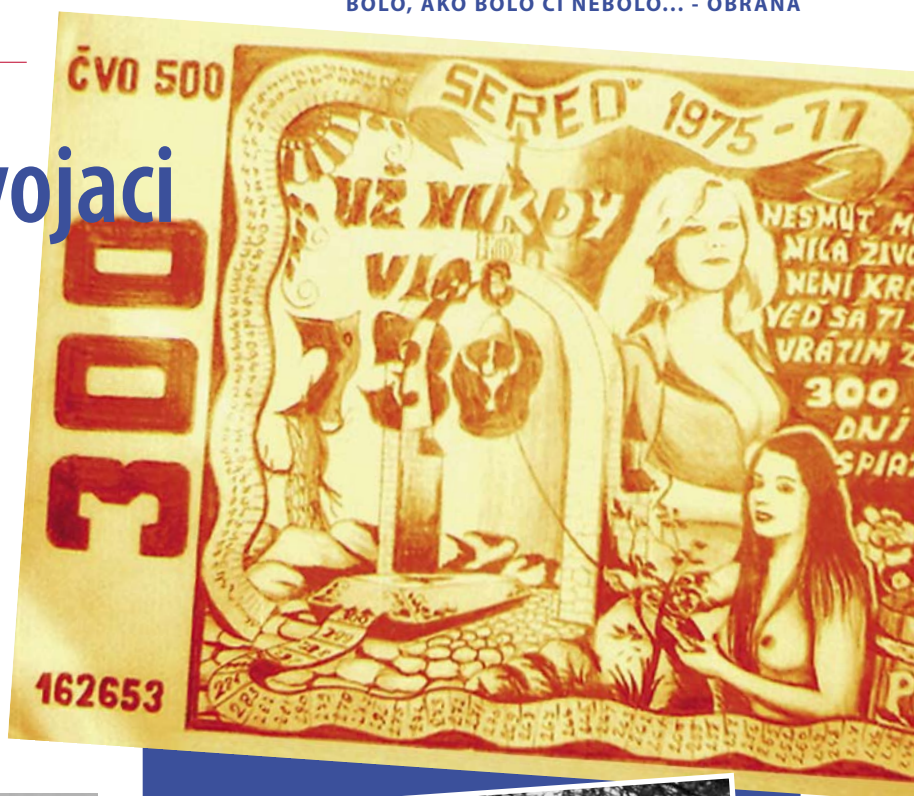
Stojí vojak na stráž, okolo prejde generál a vojak nič. Generál sa vráti a pýta sa vojaka:

- Vojak, nemali ste ma náhodou pozdraviť?

- Hej? A od koho?

Takí sme boli - vojaci

Najskôr si vypočujme slávne slová proroka Izaiáša zo Starého zákona: „Nastane čas, keď ľudia z mečov svojich ukujú si radlá a zo svojich kopijí viničné nože. Národ proti národu nezdvihne meč a nebudú sa viac priúčať boju.“ Takýto čas, bohužiaľ, ešte nenastal. Hoci - vďaka pádu železnej opony, bezpečnostným zárukám nášho členstva v NATO a rozhodnutiu vedenia rezortu obrany sa budú „priúčať boju“ iba tí, ktorí sa chcú stať vojenskými profesionálmi. My sme sa však opýtali niekoľko verejne známych osobností na ich skúsenosť a spomienky na základnú vojenskú službu. A tak to vyzerá, keď chlapi začnú vyťahovať svoje historky spoza kasárenského plota...

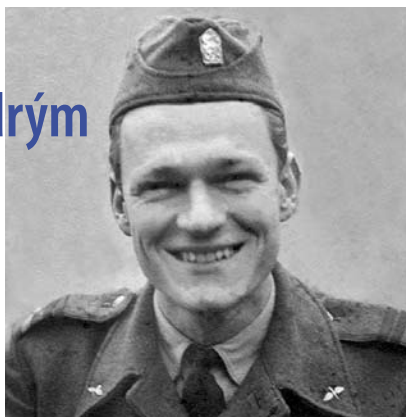

Prezident patrila k modrým

Prezident Ivan GAŠPAROVIČ na základnú vojenskú službu nastúpil v roku 1964 ako absolvent vysokej školy do Čáslavi v Čechách. Slúžil u „modrých“, teda u letectva. Odtiaľ ho previel na vojenské letisko do Pardubíc. Neskôr sa stal veliacim dôstojníkom na utajenom letisku v Pacove. Vojenčinu ukončil s hodnosťou podporučíka. Po absolvovaní niekoľkých „manévrov“ ho postupne povýšili až do hodnosti podplukovníka. Na vojenčinu spomína rád, pretože nadviazal mnohé priateľstvá a podľa neho práve vojenská služba „robí z chlapcov chlapov“.

„Jedným z príjemných vojenských zážitkov bola možnosť zalietat' si s pilotmi na stíhačke Mig-15. Podieľali sme sa na prípravách osláv 9. mája a toto bola naozaj skvelá odmena.“ Boli však aj krušnejšie chvíle: „Nikdy nezabudnem, ako si kamarát až po cvičení v kasárňach spomenul, že v kukurici na poli zabudol guľomet. Veď za to mu reálne hrozilo väzenie a jeho veliteľom prísne tresty. Všetci však mlčali, a tak sme tajne vyrazili do toho kukuričníka. Viete si predstaviť tú úľavu, keď sme ho našli. A aká potom prepukla zábava, keď to všetko dobre dopadlo!“

Pán prezident spomína, že vojaci slúžiaci u letectva boli na svoje modré uniformy patrične hrdí. Často - a na viacerých líniiach - dochádzalo k „súbojom“ so zelenými, teda s vojakmi od pozemných síl. „Keď sme boli na vychádzke, my „modrí“, tak nás väčšinou ako poriadkové hliadky do omrzenia kontrolovali, snažili sa nás na niečom nachytať „zelení“. O tom, že to fungovalo aj naopak, netreba pochybovať,“ usmieje sa pri spomienke prezident Ivan Gašparovič. (pv)

Šéf parlamentu pichal injekcie

Pavol HRUŠOVSKÝ predseda Národnej rady Slovenskej republiky prežil dvanásť mesiacov vojenskej základnej služby ako zdravotník pod Tatrami. Slúžil v popradskej zabezpečovacej jednotke Vojenského výcvikového priestoru Javorína.

„Stal som sa pomocným zdravotníkom. Paragrafy som vymenil za obvazy, teplomery a injekčné striekačky. Nebolo mi všetko jedno, keď ma útvarový lekár začal učiť vymývať rany a pichať injekcie. Samozrejme nie vnútrožilové, to mohli robiť len lekári, ale do vojenských svalov som sa niečo napichal,“ spomína predseda parlamentu. Toto funkčné zaradenie však malo podľa neho aj určité výhody. „Vďaka nemu som mal medzi vojakmi rešpekt. Každý sa bál, že sa k nám raz môže dostať na ošetrovňu a poprípade mu budeme pichať injekciu,“ šibalsky sa usmieva prvý muž parlamentu.

Nebola to síce vojenčina podľa jeho gusta, ale mala aj ďalšiu výhodu. „Musel“ chodiť pravidelne do Bratislavy so vzorkami vody na hygienickú kontrolu. „Boli to najkrajšie dni vojenčiny. Každé dva týždne som v piatok prichádzal vlakom z Popradu a v pondelok sa vracal naspäť s výsledkami. Ani nemusím dodávať, že cez víkend sa dalo stihnúť všeličo. Aj stretnutie s manželkou a rodinou.“ (pv)

Veliteľ si dal zavolať dvoch vojakov a hovorí:

- Budete skladníkmi výbušnín.

Vojaci celí šťastní, len tak ležia celý deň medzi debnami a fajčia cigarety. Naraz vojde veliteľ a zakričí:

- Čo to robíte?! Takto už vyletelo sto ľudí do vzduchu!

A jeden sa ozve:

- A čo kričíte? My sme len dvaja!

Gólmi si vystrieľal opušťáky

Hovorí kardiochirurg Viliam FISCHER, ktorý ako prvý na Slovensku so svojim tímom úspešne transplantoval srdce: „Na vojnu som rukoval zamilovaný. Ako futbalista Slovana Bratislava som mohol hrať za Duklu Komárno, ale zatajil som futbalovú aktivitu a uprednostnil nešportovú posádku. V Kroměříži mi ponúkli osem miest. Vybral som si Bzenec, lebo o ňom som nikdy nepočul. Prihlásil som sa u tamojšieho veliteľa. Bol Čech a šokoval ma hneď prvou otázkou: Hráte futbal? Tváril som sa neutrálne. On na to: My hráme každý týždeň na štábe prestížne futbalové zápasy a ja som doteraz mal v mužstve samých ťarbavých, s pivným bruškom. Päť rokov som nevyhrál nad mužstvom náčelníka štábu, Slovákom. Vy ste stihly, určite to zvládnete. V najbližšom zápase sme vyhrali 9:1, ja som dal osem gólov a na jeden som prihrál práve veliteľovi. V nasledujúci deň si ma zavolať a proti predpisom mi dal voľno, dokonca mi požičal vlastný bicykel, aby som sa čo najrýchlejšie dostal na stanicu. Zamilovanému mi to prišlo vhod. Štábne zápasy sme vyhrávali po celý rok a moje voľná boli pravidelné. Neskôr mi veliteľ dovolil hrať cez víkendy za Dunajskú Stredú. Hral som na černo...“ Večne usmiaty medicínsky profesionál zakomponoval svoje vojenské príbehy aj do autobiografickej knihy So srdcom na dlani. Na fotografii je v strede. (mk)

Premiérova plavba

Predseda vlády Mikuláš DZURINDA slúžil po vysokej škole prvý polrok v automobilovej poddostojníckej škole v Olomouci. „Bola tam aj ruská posádka, takže keď sme išli na pivo a stretli sme sa s ruskými vojakmi, tie konfrontácie pohľadov a gest nevyzerali dobre...“ Ďalší polrok mal na Krajskej správe vojenskej dopravy v Brne na starosti vojenské prepravy. „Po službe sme chodili hrať minigolf, veľa som behával. No v službe som nie zriedka ťahal aj niekoľko dní bez poriadneho spánku. Keď som raz po takejto šnúre v sobotu ráno skončil, vyrazil som na Brniansku priehradu. Ľahol som si na nafukovačku a nechal sa hojdať vlnami. Paráda. Vetrik ma pomaly unášal a ja som sa zobudil až po niekoľkých hodinách, keď ma privial k druhému brehu. Lenže – netušil som kde zrazu stojím. Ťažko mi bolo hľadať cestu ku kasárňam. Zároveň mi prišlo zle. Prečo? Vysvetlenie je jednoduché. Úpa! Bol som v kondícii, takže za pár hodín som to rozchodil. Lenže – dávajte si aj vy na to cez toto krásne leto naozaj pozor,“ povedal nám pred vchodom do Úradu vlády premiér, aby vzápätí privítal prichádzajúceho generálneho tajomníka NATO Jaapa de Hoop Scheffera a aj jemu povedal pár slov o úspešnej profesionalizácii našich ozbrojených síl. (pv)

Zapálme knihy!

Bývalý veľvyslanec SR v USA Martin BÚTORA slúžil najskôr ako strelec v Malackách a potom v Bratislave. Absolvoval náhradnú vojenskú službu v dĺžke 5 mesiacov, keďže už mal dve deti.

„Narukoval som v roku 1971. V tom čase sa v armáde robili ideologické čistky. Neobišlo to ani vojenské knižnice. Vyraďovali sa knihy autorov, ktorí v roku 1968 vystupovali proti okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy a postavili sa na stranu reformy režimu. Mám rád knihy, preto keď nás s viacerými prideliť do knižnice na túto prácu, bol som dosť nešťastný. Vyraďoval sa Tatarka, vyraďoval sa Kaliský, Mňačko, Kundera, Havel... Vo vedení knižnice sme sa snažili najskôr týchto nežiadúcich autorov vymeniť za menej hodnotné tituly a rýchlo ich poslať domov, alebo tie knižky zachrániť inak. Opísal som to v jednej poviedke. Uvádzam v nej, ako sa naša skupinka kamarátov, ktorí si uvedomovali absurdnosť situácie, snažila presvedčiť veliaceho majora, aby sme vyraďované knihy nedávali len tak na kopu, pričom ich čakal odvoz a zrejme zošrotovanie. Navrhli sme mu ich spáliť. Skrátka – že niekde na lúke urobíme hranicu a tú „ideologickú nákazu“ zničíme plameňom. Jemu sa ten nápad zapáčil. No keďže až sa otrocky držal predpisov a rozkazov, odišiel si na veliteľstvo vypýtať povolenie. My sme pritom už mali pripraveného kamaráta, ktorý by to pálenie kníh potajomky nafilmoval. Chceli sme zachovať dokument o zvrhlosti doby. Tiež sme si mysleli, že sa to dostane niekde za hranice, aby videli aj tam... Nepodarilo sa. Knihy nakoniec odviezli, pretože verdikt majora, inak Moraváka, znel asi takto: „Já jsem se na to přepřel a vono by to nešlo, protože s pálením toho starého papíru by bylo moc papírování.“ (pv)

Lapiduch - Ľudomil

Mons. Alojz TKÁČ, arcibiskup-metropolita košickej arcidiecézy, prežil vojenčinu ako vojenský zdravotník. Takúto funkciu vojaci prezývali „lapiduch“ a on v nej slúžil najskôr v Zdechoviciach pri Pardubiciach a potom v okolí Plzne. V porovnaní s ostatnými vojakmi bol starší. Mal už takmer 29 rokov. Dodnes si spomína na jednu príhodu, ktorá sa spočiatku nezačala veľmi dobre.

„V jednotke sme mali vojaka, ktorý mal osobné problémy a nevedel ich vyriešiť. Zveril sa mi, že chce zjesť väčšie množstvo tabletiiek. Začal som horúčkovo premýšľať, ako sa v tejto neľahkej situácii zachovať. Nechcel som ho prezradiť. Na druhej strane som však bol vojenský zdravotník a bál som sa o život spomínaného chlapca. Nechcel som, aby môj veliteľ mal zbytočné problémy. Nakoniec som sa po dlhom premýšľaní pobral za veliteľom roty a všetko mu oznámil. Asi o polhodinu prišla po mňa služba, že sa mám okamžite hlásiť veliteľovi. Kapitán mi povedal: Sú-druh vojak Tkáč, za to, čo ste urobili, vám mimoriadne udeľujem voľno na opustenie posádky tri plus dva dni! Bol som rád, že to tak dopadlo. Nakoniec aj vojak uznal, že tadiaľto cesta k riešeniu problémov nevedie a poďakoval sa mi,“ spomína Mons. Tkáč. Rovnakú radosť prežíval aj počas prvých vojenských Vianoc, keď ho veliteľ spolu s ďalším vojakom (tiež kňazom) pustil do kostola na polnočnú svätú omšu, alebo keď sa vďaka dôstojníkovi zo Slovenska ocitol medzi tromi vojakmi, ktorí mohli ísť domov na Veľkú noc.

Na zážitky z vojenčiny a na svojich bývalých kolegov si Mons. Tkáč spomínal vo farnosti, ale aj keď pracoval ako lesný robotník, neskôr vodič košickej električky a nezabúda na ne ani dnes ako arcibiskup – metropolita našej druhej slovenskej cirkevnej provincie. (jož)

Dobrý deň, pán plukovník

Ladislav JURKEMIK, bývalý futbalový reprezentant a reprezentačný tréner, absolvoval v roku 1980 Právnickú fakultu UK a rok hral ako vojak futbal v Dukle Banská Bystrica. Hovorí: „Skúšali nás na vyššiu šaržu. Prišli sme pred komisiu. Boli tam dôstojníci z Dukly, ale jeden taký pravý vojak tam prišiel aj z iných kasární. Pýtal sa ma, čo by som robil, keby bola vojna. Ja som mu odpovedal – zakopal by som sa hlboko pod zem. Tak ma vyhnali, aby som išiel rýchlo preč, kopat' do lopty. Napokon – aj oni vedeli, že my sme tú vojnu brali cel-

kom inak ako chlapci niekde z bojových útvarov. Prišli sme hrať futbal a tak reprezentovať vojakov, a ja republiku. To, že som na vojne, som vnímal len vtedy, keď som si musel obliecť uniformu. Ale aj vtedy som mal problém salutovať. Pozdravil som každého, ale tak, že som mu povedal: Dobrý deň a vždy som mu podal ruku. No a raz som dajakú vysokú šaržu z cudzieho útvaru stretol na chodbe. Pozdravím, podávam mu ruku – a on sa na mňa rozkričal, že čo si to dovoľujem. Či neviem, kde som a kto je on. Vravím – a čo kričíte? On len reve, že čo nezdravím? Ja – však som vás pozdravil. On: Salutovať!!! Tak som mu povedal, že na to nie som zvyknutý a ani si dajako moc zvykať nechcem. Slušne som sa rozlúčil a odišiel...

No, nechcem porovnávať, či o bola dajaká frajerina, ale ja som to tak myslel úprimne. Mňa do Dukly zobrali reprezentovať, čo najlepšie hrať futbal a nie aby som sa tam hral na vojaka, ktorým som naozaj aj tak nebol. V tomto smere bolo pozitívne, že veliteľom Dukly bol pán Nagy, otec speváka Petra Nagya, ktorý to tak chápal. A to, že sa končí základná vojenská služba a budú už len profesionáli, je dobre. Ja som sa sťažovať nemohol, ale v každom prípade – kto chce, nech k vojsku ide. Pre tých ostatných – myslím si – to bola dosť veľká otrava. (pv)

Borec z Dukly

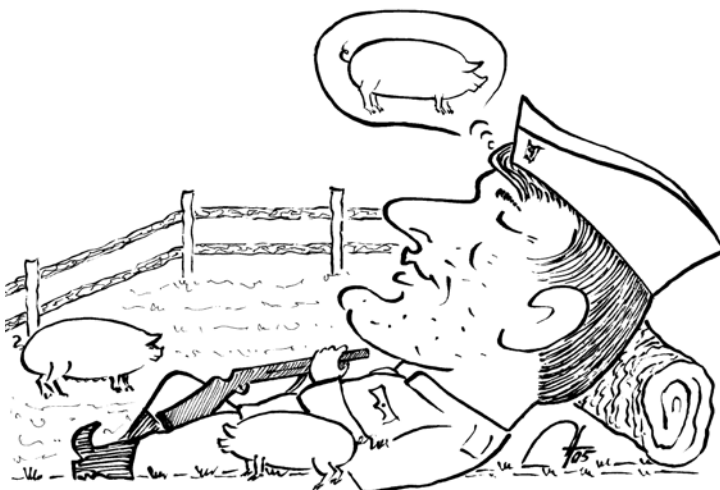
„Ja som nikdy nepatril medzi tých, ktorí by armádu dajako zhadzovali, alebo hovorili, že to netreba. Je to veľmi dôležitá inštitúcia a ja si napríklad veľmi vážim, že v tých vízgajúcich deväťdesiatych rokoch, najmä v ich druhej polovici, armáda ne-stratila svoju tvár, nezapredala sa dajakým straníckym smerovaniam. Zachovala si svoju apolitickosť a pôsobila v spoločnosti stabilizujúco,“ spomenie riaditeľ Slovenského národného divadla Dušan JAMRICH. Pokračuje: „Verím, že taká ostane aj do budúcnosti a držím jej palce, aby sa čo najskôr celkom sprofesionalizovala“

Dušan Jamrich v roku 1972 po nástupe na vojenčinu mal vojenskú odbornosť zdravotník. Napokon slúžil u Posádkovej hudby Bratislava ako moderátor. A zážitok? „Ako vysokoškôľákov nás na vojenskej katedre učil plukovník Stašo. Bol to frajer v tom pozitívnom slova zmysle, ktorý na vlastnej koži zažil boje na Dukle. Keď sme s ním boli na výcviku na Tureckom vrchu, jednému spolužiakovi tam zrejme z nervozity vypadol z ruky odistený granát. Všetci sme v sekunde zaľahli a v strachu začali rátať tých pár sekúnd, kedy vybuchne. No Stašo len pevnejšie zovrel v perách cigaretu, rozbehol sa ku granátu a pred explóziou ho stihol odhodiť. Skrátka – borec z Dukly.“ (pv)

Za svine 21 ostrých

Dušan GALIS, tréner futbalových reprezentantov Slovenska: „Mal som to šťastie či nešťastie, že som narukoval v roku 1968, keď vtrhli k nám Rusi. A pamätám si, ako veliteľia nám prikázali ich nepúšťať do kasární, nabiť zbrane a čakať na rozkazy. Obrazne povedané, na druhý deň rovnakí veliteľia otvárali Rusom kasárne a vítali ich s kvetinami. Také charaktery som pozoroval okolo a bolo mi smutno, lebo na mladého vojaka to pôsobilo veľmi intenzívne. Narukoval som do strážneho družstva železničného vojska v Dolnom Kubíne a našou úlohou okrem iného bolo chovať a strážiť aj prasatá. Raz sa mi v zime stalo, že som v nočnej službe zaspal a čo čert nechcel, nacytľal ma pri tom veliteľ. Hneď mi odobral zbraň a fasoval som 21 ostrých. Takže na vojne som bol kvôli prasatám v base. A ešte jeden zážitok. Boli sme tam asi ôsmi futbalisti a raz nás o polnoci zobudili, aby sme čistili zemiaky zo siedmich vriec. Spomínam, ako sme štvnato na veliteľov nadávali až do rána...“ (mk)

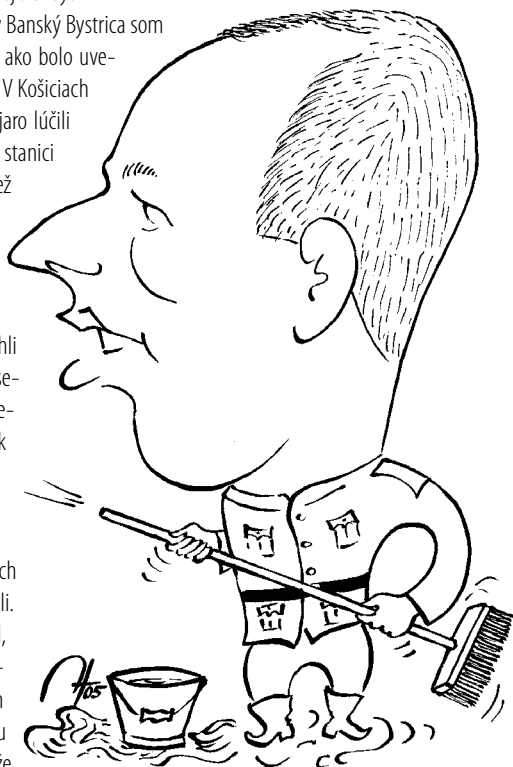

Viem, čo sú „hajzeľrajóny“

„Ak niekto robí to, čo si sám zvolí, vždy to robí zodpovedne, a to je podstata úspechu,“ hovorí o profesionalizácii ozbrojených síl slovenský reprezentant v strelbe a mnohonásobný medailista v najvýznamnejších medzinárodných podujati Jozef GÖNCI. Najväčšie úspechy pritom dosiahol ako vojenský športovec. Po skončení základnej vojenskej služby popísal s vtedajšou Armádou Slovenskej republiky profesionálnu zmluvu a stal sa dôstojníkom na funkcii inštruktora športovej strelby. No a aký je jeho pikantný príbeh z vojenskej služby?

„Začalo to príserom. Do Dukly Banský Bystrica som narukoval o štyri hodiny neskôr, ako bolo uvedené na povolávacom rozkaze. V Košiciach sme sa aj s kamarátom dosť bujaro lúčili so slobodou. Tak sa stalo, že na stanici sme nastúpili do zlého vlaku. Tiež išiel na Banskú Bystricu, avšak nebol to rýchlik, ale osobák. Strašne sa vliekol, nervozita narastala. No keď si k nám prisadli ďalší robotníci a vytiahli z tašiek ploskačky, opäť bolo vesele. Neskorý príchod aj moje červené oči si všimol podplukovník Peceň. Nestihol však nič, pretože lekár ma poslal na ošetrovňu. Okrem tých červených očí som bol naozaj trochu chorý. Po troch týždňoch ma z liečenia prepustili. Keďže som nič z výcviku nevedel, netušil som, že lodičku treba nosiť na hlave a nie v ruke. Keď som s ňou zamával na pozdrav môjmu podplukovníkovi, nastal krik, že celá Dukla vyliezla do okien. Vraj niečo také ešte nezažili. No a odvtedy viem, čo sú to hajzeľrajóny, pretože to bola moja práca na nasledujúce tri dni. Keď som však práve v tom čase vycestoval na majstrovstvá Európy a vrátil sa ako juniorský majster, podplukovník mi konečne dal rozhrášenie na všetky moje vojenské hriechy...“ (pv)

Ruský blafák a rómski šibali

Tréner hokejových reprezentantov František HOSSA prežil v mundúre najkrajšie roky života: „Moje zážitky na zelenú rovnošatu musím deliť na športové a vojenské. Príchod do Dukly Trenčín a hráčska kariéra pod trénerom Jaroslavom Walterom patria medzi najkrajšie športové obdo-

bie. Nemožno napríklad zabudnúť na baráž o najvyššiu súťaž, ktorú som v drese Trenčína hral proti Plzni v Brne. Po nerozhodnom výsledku po predĺžení nasledovali trestné strieľania. Nikto z deviatich hráčov pred mnou ich nepremenal. Keď prišiel rad na mňa, tréner Walter mi pošepol: – Ukáž im ruský blafák. Pozrel som sa na

okolie a videl akurát nechápavé pohľady okolo seba. Ja som pochopil. Po pár záberoch som od modrej čiary prudko vystrelil a potom som vnímal už len obrovskú radosť – spoluhráči sa hodili na mňa a polovica fanúšikov, ktorá pricestovala z Trenčína, bola od radosti bez seba. Trenčín odštartoval etapu, ktorá vyvrcholila titulom majstra Československa – opäť pod vedením trénera Waltra. Medzi nezabudnuteľné vojenské zážitky patria služby devetáka, keď sme chytali rómskych vojakov, ktorí akoby sa zavše pozabudli na odpúšťaku či vychádzke a rafinovaným spôsobom chceli strážnej službe prejsť cez rozum. Pri mne sa im nedarilo...“ (mk)

Na vojne 26 mesiacov

„Koncom 50-tych rokov sme v rámci vysokoškolskej prípravy na Strojníckej fakulte absolvovali aj vojenskú prípravu. Služiť sme mali 12 mesiacov, potom prišla varianta, že budeme služiť ešte o dva mesiace dlhšie. Nikdy by mi však nenapadlo, že si v uniforme odkrútim 26 mesiacov,“ pousmeje sa Jozef UHRÍK, prezident Zväzu priemyslu SR. Prečo teda „nadsľuhoval“? „V rámci rozdeleného sveta vznikla kubánska aj berlínska kríza. Svet bol na pokraji vojnového konfliktu a nás udržovali v pohotovosti pripravených bojovať.“ Jozef Uhrík, dlhé roky šéf bratislavského Wolkswagen, slúžil vo Vojenskom automobilovom učilišti v Nitre. Hovorí, že v druhej polovici vojny už namiesto cvičení oveľa častejšie prednášal vojakom konštrukciu automobilov a pripravoval mladých ľudí do dôstojníckych škôl. „Úprimne hovorím, to čakanie na civil bolo nekonečné a niečo také by som nechcel dopriať nikomu, vrátane mojich vnukov. Som rád, že už na vojenčinu nepôjdu. Profesionalizácia armády je jednoznačne správna vec. Napokon, vojská sa už dnes nepočítajú na počty mužov, ale ich sila je v modernej technike a v tom, ako ju dokážu ovládať. No a úroveň techniky dneška a zajtrajška a náročnosť jej obsluhy vylučujú, aby ju zvládli mladí vojaci za tých niekoľko pár mesiacov základnej služby.“ (pv)

Hovorí otec synovi:

- Na vojne sme mali taký kanón, že sme ho čistili dva týždne.
- To bol taký veľký?
- Nie, my sme boli takí leniví.

Kresby: Jozef HRUŠOVSKÝ
Snímky: súkromný archív

Potkan kráľ

„To je krásny kôň! Hej, slobodník, vybral som si vás, vy budete môj kôň, vás si osedlám, vy vole!“ Takto si mazáci medzi sebou delili bažantov ako otrokov. Takto vítal postavou dengľavý mazák z Českomoravskej vysočiny slobodníka z Horehronia. Nízky šlachovitý mladík práve pricestoval z delostreleckej poddôstojníckej školy v Senici do motostreleckého útvaru v Chebe. Stal sa tu v rámci delostreleckého oddielu veliteľom dela. No mimo výcviku mu chceli veliť mazáci, hoci hodnosťou len vojaci. Poznáte to - legendárna mazácka vojna.

Poddôstojník však mazákov zbil. Troch naraz a poriadne. Písal sa rok 1984, a to sa v Chebe ešte nestalo. Čo nasledovalo, podobalo sa na thriller... Zrejme to bude tým, že talentovaní regrúti ostávali v útvaroch určených pre umelcov, alebo si „vybehali“ modré knižky. Inak by niekto aj u nás napísal knihu, ktorá by sa podobala na dielo Potkan kráľ od Jamesa Clavella. Tento skvelý príbeh sa odohráva na pozadí osudov amerických vojnových zajatcov v Singapure, kde žijú ľudia ako potkany. Natlačení

poslednýkrát v živote poznali, čo je to moc – a užívali si ju v tej najvulgárnejšej podobe.

Súboj o vládcu

V podmienkach socialistickej armády bolo takýchto „Potkanov kráľov“ medzi vojakmi základnej služby iste nemálo. Viem, povieť si, že bolo aj veľa krásnych príbehov z vojny. Iste. Ale boli aj potkany, o ktorých sa ne-

asurové? Tak to bolo. Tento surovec sa potom stal medzi vojakmi katom aj sudcom. Predbežne schvaľoval opušťaky, rozdeľoval balíky, určoval upratovanie rájónov a jeho poskokovia organizovali šikanovanie. Rájónmi do dvoch v noci začínajú a bitkami po návrate z opilekých vychádzok končiac. Nie, to naozaj nebola sranda. To, že mladí museli mať pre Potkana a jeho svorku non stop pripravenú „saharu“ (nápoje) aj „bufač“ (začínajú topinkami a končiac mäsom kradnutým z kuchyne), bolo samozrejmosťou.

Vtedy som si prvý aj posledný raz v živote začal písať potajomky denník (časť našej partie mladých na fotografii hore). Svet riadený naším „Potkanom kráľom“ bol totiž taký absurdný, že som to musel dať na papier. Inak by som po pár rokoch neveril sám sebe. Prítom, našťastie, nebol som doňho celkom vtiahnutý, pretože som trénoval v RH Cheb.

V útvarovej štólni

Vráťme sa k nášmu Horehroncovi. V deň, kedy zbil mazákov, sa veliteľia vyparili domov skôr ako inokedy. Vedeli, že nemajú najmenšiu šancu zabrániť trestnej výprave „Potkana kráľa“. Ani by sa to neodvážili urobiť. Oni ho totiž potrebovali. A to veľmi. Keď napríklad v mrazoch a v polmetrovom snehu bolo treba vo výcvikovom priestore Doupov zakopávať do zamrzutej zeme len s pomocou krompáčov a lopát delá, nikto z dôstojníkov nemal tú moc, aby vojakov donútil dni a noci potiť krv. Tú moc mal len on. On, posledný z obsluhy dela, vysedával v teple štábných vozidiel. Len občas na prosbu niektorého z veliteľov vyšiel do zimy, aby niekoho na výstrahu otrepal o zem. Samozrejme, samo-

zvaný „veliteľ“ po cvičení stáby statočný obranca socialistickej vlasti odcestoval za odmenu na opušťák, potom dostal mimoriadnu dovolenku a na dôvažok ho veliteľia pustili domov na tretí pohreb tej istej babyčky...

Vidíte – opäť som odbočil od Horehronca. Po rozkaze sa vyparil. Nebolo ho vidieť ani ďalšie dva dni. Keby Potkan nezúril, vystrašení bažanti by si mysleli, že ho mazáci zabil. Hľadali ho totiž s nožmi v ruke. Kde bol? V uhlí! A areáli kasárni boli obrovské haldy uhlia, ktoré sa postupne zmenilo na prach. V tých haldách boli hlboké diery. Ak by totiž mladí doniesli na izbu, kde sa kúrilo v kachliach, len uhoľný prach, ten začal dymiť a im by hrozila bitka. Nerád spomínam na Pražana, ktorý sa od strachu psychicky zrútil po tom, ako v kachliach nevedel zakúriť. On to totiž nikdy predtým nerobil. A keď ho poslali pre uhlie, tak aj on sa musel zavŕtať do niekoľkokometrových dier v haldách, aby rukami hľadal celé kusky. Nuž – a v jednej z takýchto štólni spával náš Horehronec zo päť dní. Potom sa presunul na pôjd, kde mal ležovisko v haraburdí. Odtiaľ ráno prichádzal na nástupy a večer zmizol tak, že nikto nevedel, kde je. A nečakané kontroly počtov? Potkan a jeho ľudia vždy vedeli jeho neprítomnosť zakryť. Nechceli, aby im ho zatvorili do basy. Chceli si ho „vychutnať“. Stalo sa. Podliatiny zdôvodňoval pádmi na schodoch. Vydržal. V tom absurdnom svete bolo totiž najväčším hriechom „nabonzovať“ veliteľom to, čo oni aj tak vedeli, ale oficiálne nechceli počuť. Išlo však o viac. Kto by čo len raz nabonzoval, do konca vojenskej služby bol vylúčený zo systému, ktorý sa volal mazácka vojna. Mazáci by ho skrátka nepovýšili do ma-

na kopu, vyhladovaní, špinaví, bezohľadní a neľútostní. Líšil sa len jeden. Desiatnik – Potkan kráľ. Silný, vyobliekaný a čistý, ktorý sa vedel prispôbiť prostrediu. V živote predtým nikdy nič nedokázal, no v podmienkach zajatia mu práve vďaka jeho obmedzenosti a agresívnej sile narástli krídla. A to do tých rozmerov, aby si všetkých spoluzajatcov otrocky podrobil. Pre väzňateľov sa stal pákou na ich ovládanie. Napokon sa bál len jedného. Konca vojny a oslobodenia. To preňho znamenalo, že bude opäť nula. Tak to bolo aj s nemálo mazákmi, ktorí prvý a často aj

hovorí. Samozrejme, nie všade. Ich výskyt bol častý v jednotkách, kde maturant symbolizoval skôr výnimku a kde veliteľia kvôli svojej slabosti nedokázali veliť. V Chebe, pešiackom útvere kúsok od hraníc, sme takého na našom delostreleckom oddieli mali. Nedoučený mäsiar z Valašska. To, aby sa stal „Potkanom kráľom“, ho stálo dve krvavé bitky. O primát sa bil s baníkom z Karvinej. Aká to bola bitka? Bažanti preniesli posteľ na jeden koniec izby a tí dvaja sa rúvali do krvi, až kým sa baník nevzdal. Po niekoľkých mesiacoch ho baník vyzval na boj opäť. „Potkan kráľ“, chričiac a potiac zo seba tuk s vlastnými komplexami, ho napokon doslova skolil. Primitívne

záckeho stavu. A vidina, že niekto bude môcť ako mazák dvanásť mesiacov mať svojho koňa, ktorý mu bude nosiť večeru, čistiť kanady, prať ponožky, že bude môcť vymýšľať absurdnosti na poníženie tých najslabších a tváriť sa ako king – tá vidina bola predsa fascinujúca! No nie???

Odpísaný básnik

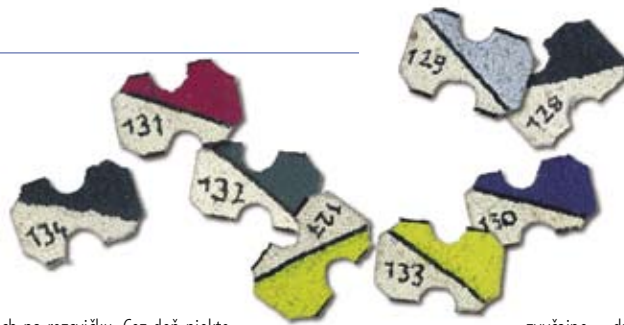
Aj v Chebe sa dalo závidieť prieskumníkom či spojárom, ktorí si „vojnu“ dokázali spríjemňovať zábavou. Medzi nimi však maturant nebol iba výnimkou. Tak ako medzi nami chlapec zo známej pražskej umeleckej rodiny. Odišiel z vysokej školy a dal sa povolať na vojnu, hoci, ako tvrdil, vybaviť si modrú knižku by pre neho nebol problém. On však túžil po zmene. Básnická duša. Bol plný očakávania. Po prijímači ho čakalo s delostreleckými letnými cvičeniami na Doupove. Na starosti dostal poľné latríny. Zo dva dni mal hlavu vztyčenú hore, no keď postupne prichádzali dávky šikanovania, prišiel za svojím veliteľom dela s logickou otázkou: „Prečo to robíte, veď môžeme byť kamaráti a v pohode ťahať spolu...“ Odpoveď nepočul, hoci ju dostal. Nie z veliteľskej či z kamarátskej, ale z mazáckej pozície. Dve facky si odniesli aj okuliare. No a pokračovanie? Náš básnik sa dopustil najťažšieho hriechu. Nabonzoval! Keď veliteľa dela zdegradovali, plakal ako malý chlapec. Básnika však premkol strach. Začal spávať v kancelárii politruka útvaru, ktorý si ho medzitým vybral za pisára. Trest bol však v inom. Na Potkanov pokyn mu síce niekto občas pri obede vyrazil táčku z ruky a ešte mu vulgárne vynadal, že zavadzia, ale v konečnom dôsledku si k nemu nikto neprísadol ani v preplnenej jedálni. Stal sa niečím takým, ako je v Indii najspodnejšia kasta nedotknutelných. Neexistovalo, aby s ním voláko išiel na pivo. Keď kráľal cez nástupište, mladí po ňom na povel štekali ako po besnom psovi. V arme ho mal právo predbehnúť úplne každý. Básnik to však nevzdal. Chcel (si) dokázať, že je chlap, chcel naplniť svoju víziu o vojenských kamarátskvach. Keď však napríklad napriek prísnemu zákazu vyliezol na vysokánsky komín susediaci s kasárenami, čo dokázali len tí najväčší borci a ich čin bol predmetom vzrušených večerných debát, v prípade básnika sa všetci tvárili, ako keby neexistoval. Až do konca vojny bol mimo hry.

Odchod bez pocty

Občas niekto začne rozprávať o tom, ako bol na skvelej mazáckej vojne. Na mazáckej, nie na „lampasáckej“, kedy by musel poslú-

chať veliteľov. Ľutujem, ale takéto rozprávača mám vždy sklon upodozrievať, že aj on sa až nezdravo napil z toho hrdzavého vedra pochybných moci, ktorá mu spadla do lona len preto, lebo bol na vojne dlhšie ako ostatní. Alebo sa nechal ponížovať a teraz machruje zatajujúc pravdu. Jedno aj druhé bolo predsa súčasťou hry.

O tom, kto bude budúcim Potkanom kráľom, sa u nás ukázalo na „stovku“. Vždy, keď mali mazáci sto dní do civilu, sa v ten jediný deň na 24 hodín obrátila karta. Vládli mladí. Ráno postrhali z mazákov spacáky a vyhnali

ich na rozcvičku. Cez deň niektorých z nich zatvorili do skríň a nechali fungovať ako kukučkové hodiny. Iným zavelili plazením cez tie najväčšie blatá. Opakovane. Večer si nechali vyprať svoju bielizeň. Ach – aká slasť! Zopár skrachovaných vysokoškolákov alebo stredoškôľakov sa síce tak ako

zvyčajne držalo trochu bokom, ale väčšina mladých tak túžobne bažiacich po mazáckych právach všetko prehlušila. Nevynechali šikanovanie, plazenie popod posteľ, hulákanie, kliky a brušáky, rozkopané skrine, vyspaný obsah nočných stolíkov posypaný múkou a zababraný marmeládou. Rajóny končiace sa ďalším posypaním chodby popolom a hoto- vé až nadránom, kedy pri budičku opäť odovzdali moc mazákovi. Nikto zo starých v ten deň nemohol zareptať – a ani nezareptať. Bolo to ďalšie základné pravidlo hry.

Až také surové to však nebolo. Hoci priama pomsta za stovku zo strany mazákov bola neprípustná, ešte stále mali 99 dní na odplatu, čoho sa mladí báli. Všetci však začali rešpektovať, kto bude následníkom kráľa. Horehronec! Po nenabonzovaných bitkách a šikanovaní mal predsa najväčšie zásluhy na udržaní systému. Ak by totiž viacercí zareagovali tak, ako básnik, systém by sa zrútil. Aj on však musel o primát bojovať. Na súboj ho vyzval tiež nevysoký chudý chalan, po matke Pražan a po otcovi Arab. Vedel sa biť ako had a tiger dokopy. Dokonca hrýzol. Horehronec vyhral v druhej bitke. Prvú dozorujúci mazáci museli prerušiť pre totálnu vyčeranosť oboch kandidátov na trón. Nebol však ani náznakom taký brutálny ako spomenutý nedoučený masiár.

Čatári, poručíci, politruční – na „Potkana kráľa“ nemal z nich nikto. Nie – ten systém, ktorý voľačo také umožnil, bol zvrátený a chorý. Starší vyslúžilci síce na doby socialistickej armády a dvojročnej základnej vojenskej služby spomínajú s nemalou dávkou nostalgie, ale ja z pozície toho bývalého najobyčajnejšieho vojaka základnej služby opakujem to, čo som povedal. Z vojny mám síce dodnes skvelého kamaráta, niekoľko diplomov z atletických pretekov a k tomu zopár príjemných spomienok, ale to je na dlhé dva roky „pakárne“ príliš málo. Takže môj najlepši zážitok zo základnej vojenskej služby je ten, kedy sme po prepustení do zálohy prešli už v civilných satách kasárenskou bránou. Vytiahli sme z vrecák vyžehlené vojenské vreckovky. Obradne sme ich rozložili na zemi a vyšúchali si do nich podušky nechajúc ich ležať na chodníku, aby sme si domov nedoniesli ani zrníčko kasárenského prachu. O to viac držím palce profesionálnej armáde.

Pavol VITKO

Večerná modlitba

Delostrelecká poddostožnícka škola v Senici, rok 1984, večierka, teda 22.00 hod. Na izbe pre 20 vojakov stoja v pozore vedľa postelí bažanti oblečení v erárnych pyžamách. Jeden z nich smerom k mazákovi hovorí:

„Vážení páni mazáci! My, zástupcovia opereného vtáctva, si vám s úctou dovoľujeme oznámiť, že hladina vášho utrpenia opäť klesla o jeden stupeň a ustálila sa na čísle 152.“

Číslo znamená počet dní ostávajúci do konca vojny a všetci bažanti musia z celého hrdla zarevať:

„Ó, ako vám závidíme!“

Revú niekoľkokrát, kým mazák nie je s ich výkonom spokojný. Potom patetickým hlasom vyriekne:

„Ó, ako vás ľutujem.“

Následne bažant pristúpi k vypínaču a povie:

„Vážení súdruh vypínač, dovoľte, aby som vás vypol.“

Keď zhasne, bažanti si môžu ľahnúť. Samozrejme – jedine na brucho. Inak by si totiž polámali svoje bažantie krídla.

Zaslúžia si poďakovanie

Generálporučík Ľubomír Bulík sa po prvý raz stretol s vojakmi základnej služby už v ranom detstve. „Vtedy prišiel domov na dovolenku môj strýko. Slúžil u pohraničníkov. Obdivoval som jeho uniformu, najviac čapicu. Pohraničníci už vtedy nosili brigadírku, ktorá sa medzi nami, chlapcami, cenila oveľa viac ako obyčajná lodička,“ spomína generál Bulík nad fotografiami zo svojich poručíckych čias.

Surčitým druhom rovnôšaty sa neskôr oboznámil ako člen dobrovoľného hasičského zboru v Bytči, kde vyrastal. S vojakmi základnej služby sa stretával aj v základnej škole, kde pôsobili ako pionierski vedúci. Mnohí z nich vedeli chlapcov nadchnúť a pritiahnuť k armáde. Vojakov vidal aj na poliach pri zberaní úrody, či pri odstraňovaní následkov rôznych živelných pohrôm.

Boletice na uvítanie

Bral ich ako súčasť spoločnosti. Emocionálne prežíval najmä odchod dobrého kamaráta – budúceho švagra – na vojenčinu. Pôsobili spolu v hasičskom zbere.

Keď sa ale po vyučení za automechanika rozhodoval pre vojenskú kariéru, bolo to hlavne preto, že sa chcel ďalej vzdelávať, rásť. Neuspokojil sa s dosiahnutým.

Počas štúdií v dvojročnej dôstojníckej škole vo Vyškove sa veľmi často stretával so „základákmi“.

„Niektorí z nich, skúsenejší, starší od nás, boli našimi inštruktormi v odbornej príprave. S vojakmi sme sa stretávali aj na vychádzkach v meste, či počas cesty na opušťaky a dovolenky. Vzťahy boli rôzne. Pre nich, keďže sme sa odlišovali už brigadírkou, sme predstavovali niečo iné, ako boli oni. Vedeli, že po skončení školy budeme veliť ich nasledovníkom. Takže tie zážitky boli rôzne. Aj keď prevažovali pozitívne,“ spomína si náčelník Generálneho štábu.

Po skončení školy nastúpil ako čerstvý podporučík k prvému útvaru. Bol ním tankový pluk v Týne nad Vltavou. „Veliteľ

pluku si po nás prišiel na veliteľstvo divízie. Ihneď po príchode do kasárni sme boli vystrojení a odchádzali sme spoločne s útvaram na vyvedenie do Vojenského výcvikového priestoru Boletice. Druhý deň ráno nás na nástupe predstavili celému pluku. Medzi vojakmi som na svoje veľké prekvapenie spoznal aj dvoch bývalých spolužiakov z učilišťa. Spoločne sme sa vyučili za automechanika a s jedným z nich som dokonca celé tri roky tancoval vo folklórnom súbore,“ pripomína si udalosti pred 28 rokmi. Ako veliteľ prieskumnej čaty zažil so

svojimi vojakmi veľa zážitkov. Pri výcviku i rôznych cvičeniach. U prieskumníkov o ne naozaj nebola núdza. Spočiatku to nemal jednoduché. Veď časť vojakov bola staršia i skúsenejšia ako on. Snažil sa nájsť k nim správny prístup. Získať ich pre plnenie úloh, no zároveň si zachovať odstup. Dodnes veľmi rád spomína na starého, skúseneho výkonného práporčíka roty. Dal mu veľmi užitočné rady, ako sa správať k vojakom základnej služby.

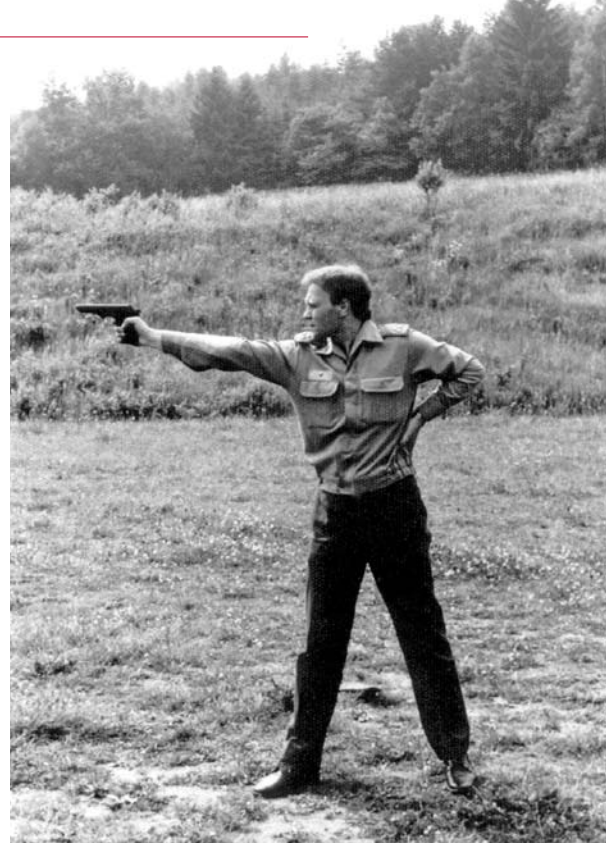
Kotolník i tragédia na streľbách

Niektorí vojaci z tohto obdobia mu dodnes utkveli v pamäti. Aj jeden desiatnik, ktorý, žiaľ, skončil tragicky. Pri streľbách, na ktorých bol Ľubomír Bulík ako palebný rozhodca, sa gulometníkovi zasekla zbraň. Opravil ju a snažil sa dohnať rojnicu vojakov. Zakopal pri tom

a v páde potiahol spúšť. Bol to jeho prvý kontakt so smrťou vojaka...

Boli aj veselšie zážitky. „Bol som v službe dozorného pluku, keď mi hlásili, že jeden vojak – kotolník sa snaží k sebe prepašovať dámsku návštevu. Zavolať som, že o tom viem. Bol veľmi prekvapený a niečo zakotkal do telefónu. O niečo neskôr sme pobavené pozorovali, ako snaží vytlačiť dievčinu cez plot von z kasární. V tom období som si dosť dobre nevedel predstaviť fungovanie armády bez vojakov základnej služby. Dnes je situácia

diametrálne iná. Potencionálne ohrozenia majú odlišnú povahu. Nové zbrane a technika vyžadujú dlhšie časové obdobie na ich zvládnutie. Súčasná šesťmesačná povinná služba na to jednoducho nestačí. Dokáže pripraviť vojaka len na výkon najzákladnejších pozícií. Jedinou cestou je profesionalizácia,“ konštatuje generál Bulík a dodáva:

„Na druhej strane som bol svedkom, že mnohí vojaci základnej služby veľmi dobre vykonávali svoju prácu. Stretol som sa s prípadmi, že vodiči bojových vozidiel si pri odchode do civilu dokonca aj poplakali pri svojich strojoch. Tak im prirástli k srdcu. Vývoj však nie je možné zastaviť. Rozhodnutie o plnej profesionalizácii je správne a potrebné. Výsledky z jednotiek a útvarov, ktoré sú postavené už len z profesionálov, ukazujú, že prináša svoje ovocie. Naposledy som sa o tom mal možnosť presvedčiť vo VVP Lešt pri výcviku jednotiek mechanizovanej a ľahkej

brigády na vodnom cvičisku.

Pri odchode posledného vojaka povinnej služby by sme sa ale mali predsa len zastaviť a trochu poohliadať. Zaspomínať si na prácu mnohých tisícok týchto vojakov, ktorú vykonali v prospech tejto krajiny, jej občanov a vzdať im za to hold. Zaslúžia si naše poďakovanie,“ končí svoje spomínanie na vojakov základnej a povinnej služby generálporučík Ľubomír Bulík.

Spoločník vojaka

Nepotrvá to už dlho a povinná vojenská služba v našich ozbrojených silách sa stane minulosťou. Absolvovali ju tisíce mladých mužov a prakticky všetci, aspoň počas základného výcviku, prišli do styku s tzv. základnou zbraňou jednotlivca – samopalom Vzor 58, ktorý by sa mal správne nazývať útočnou puškou. Pripomeňme si ho.

V 2. svetovej vojne väčšina armád zaviedla automatické ručné zbrane – samopaly na pištoľové a útočné pušky na redukované puškové strelivo. Osvedčili sa a vo výzbroji zostali. Povojnová ČSR ako jediná z krajín bývalej Varšavskej zmluvy neprijala „Avtomat Kalašnikova“ AK-47, vlastne útočnú pušku inšpirovanú nemeckým „Sturmgehwrem“ Stg-44.

Vlastnou cestou

V čs. ozbrojených silách síce ešte niekoľko rokov po vojne zostali sovietske 7,62 mm samopaly PPŠ-41 „Špagin“ a PPS-43 „Sudajev“, ale potom ich nahradili zbrane domácej konštrukcie. Hoci koncom 40-tych rokov armáda skúšala viaceré projekty (napr. ČZ 247, ZK 466, ZK 467, ZK 476 či ZB 47) do výzbroje napokon prišiel samopal J. Holečka, ktorý sa ako Vzor 23 (s pevnou pažbou) a Vzor 25 (so sklopnou ramennou opierkou) vyrábali od roku 1949. Používal pištoľový náboj 9 x 19 mm Pa-

rellum, ale na nátlak Sovietov, ktorí, keď už nepresadili „Kalašnikov“, chceli aspoň unifikovať strelivo, následne vznik-

kli verzie Vzor 24 (s pažbou) a Vzor 26 (s opierkou) na náboj 7,62 x 25 mm TT (Tula-Tokarev).

Tieto zbrane slúžili v bojových útvaroch do konca 50-tych rokov a v niektorých pomocných jednotkách i dlhšie, pričom ich konštrukciou, pre ktorú bol charakteristický záver obklopujúci hlavňu a zásobník vkladný do pištoľovej rukoväti, sa inšpirovali aj v krajinách za „železnou oponou“, kde vznikli napr. samopaly UZI (Izrael), Steyr (Rakúsko), Ingram (USA) a ďalšie.

Československý „Kalašnikov“

Limitovaný výkon pištoľového streliva si vo väčšine armád vynútil prechod na útočnú pušku, schopnú tiež strieľať dáv-

kou, ale silnejšou muníciou. Sovieti nanútili svojim satelitom AK-47, ktorý sa veľmi rozšíril i v štátoch tzv. tretieho sveta. Jednotliví členovia Varšavskej zmluvy síce v licencií vyrábali jeho vlastné modifikácie, ale tie sa líšili iba v detailoch a zachovali si sovietsky konštrukčný základ. Nátlaku odolalo len Československo.

S označením „Samopal Vzor 58“, poplatným ruskej terminológii, začali koncom 50-tych rokov do čs. armády zavádzať novú útočnú pušku (ČZ 58), dosť sa podobajúcu na AK-47. Konštruktér J.

Nábojovú komoru AK-47 však uzamykajú ozuby záveru otáčajúceho sa okolo pozdĺžnej osi a bicie ústrojenstvo je kohútikového typu. Vzor 58 P s pevnou pažbou má celkovú dĺžku 845 mm, dĺžku hlavne 401 mm, hmotnosť bez nábojov 3,14 kg, kapacitu schránkového zásobníka 30 nábojov, strieľa jednotlivito i dávkou s kadenciou 800 výstrelův/min a jeho účinný dostrel je 800 m. Vzor 58 V s kovovou ramennou opierkou sa odlišuje iba dĺžkou 635 mm pri jej sklopení.

Robustnejší AK-47 má celkovú dĺžku 869 mm, dĺžku hlavne 414 mm, hmot-

nosť 3,8 kg, kapacitu zásobníka 30 nábojov, účinný dostrel 800 m, ale kadencia iba 600 výstrelův/min.

Čermák jej však dal originálne prvky, pričom najväčší rozdiel bol v uzamykaní záveru vertikálne výkyvnou závorou, ktoré sa podobalo systému nemeckej pištole Walther P-38.

Vzor 58 a „Kalašnikov“

Vzor 58, ktorý je dodnes vo výzbroji OS SR, ako aj AK-47 používajú náboj 7,62 x 39 mm a ich automatika pracuje na princípe odberu časti plynův z hlavne.

V polovici sedemdesiatych rokov začali Sovieti zavádzať nový AK-74 na náboj 5,45 x 39 mm, ktorý je až na dlhší ústový kompenzátor hlavne a plastový zásobník s AK-47 vzhľadovo prakticky totožný, ale pri celkovej dĺžke 940 mm a dĺžke hlavne 415 mm má hmotnosť 3,3 kg. Jeho kadencia zostala na úrovni 600 výstrelův/min, účinný dostrel sa zvýšil na 1000 m, no nevýhodou je nízka stabilita používanej vysokorychlostnej munície, ktorá znižuje presnosť strelby.

U nás sa so zavedením malokalibrovej útočnej pušky zatiaľ nepočíta, a to nielen z ekonomických dôvodův. V posledných ozbrojených konfliktoch vo svete sa totiž ukázalo, že zbrane kalibru 7,62 mm majú ešte stále opodstatnenie a v mnohých bojových situáciách sú oproti „malokalibrovkám“ efektívnejšie. Uvažuje sa preto skôr o modernizácii Vzoru 58 najmä inštaláciou účinného kompenzátoru spätného rázu a povýstrelového zdvihu, ako aj zariadení na upevnenie výkonnej optiky, laserového označovača cieľů, svetelného zdroja a granátometu. Uvedené úpravy, ktoré sa už v OS SR testujú (pozri ilustračné foto) môžu našu útočnú pušku posunúť medzi špičku zbraní tejto kategórie a dať jej vlastnosti, s ktorými sa uplatní aj vo výzbroji špeciálnych jednotiek.

PhDr. Ján DOLINAY

Foto: Michal BURZA

Kresba: Rudolf TOMŠA

Sarajevo: Misie aj v slovenských farbách

„Je mimoriadne dobré, ak v Bosne a Hercegovine (BaH) máme na veliteľstvách a štáboch jednotlivých misií deväť dôstojníkov. Je to dôkaz, že dokážeme nielen takpovediac zabojsť v poli, ale vieme sa v rámci mnohonárodných síl podieľať aj na velení,“ hovorí nám na sarajevskom veliteľstve monitorovacej misie Európskej únie EÚMM plukovník Marián Áč.

O krom neho sú ešte štyria Slováci na veliteľstve 7-tisícovej misie síl EUFOR, ktorým od decembra minulého roka velí Európska únia a v ktorých pôsobia vojaci z vyše troch desiatok štátov. Ďalší štyria pracujú v rámci štábných štruktúr veliteľstva NATO, ktoré tu má po transformácii aliančných síl misie SFOR ešte niekoľko stoviek vojakov.

Plukovník Áč má už sa sebou skúšku ohňom v africkej pozorovateľskej misii, kedy pôsobil v Sierra Leone, Ghane, Pobreží Slonoviny či v Libérii (na protilahlej strane odfotografovaný s Hasanom Maličom zo Srebrenice, ktorý mu ukazuje miesto, kde je už zarastený krovom ďalší masový hrob tamajších moslimov). Dnes v rámci EÚMM pracuje na analytickom oddelení, pričom jeho komentáre k vývoju situácie v krajine sa dostávajú priamo do počítačov v kancelárii najvyšších predstaviteľov EÚ, ktorí sa venujú bezpečnosti a medzinárodným vzťahom. Takže čo nám povie k bezpečnostnej situácii práve on?

V BaH tiež profesionáli

„V Glamači bol verbálne napadnutý pravoslávny kňaz. V Priedore niekto úmyselne podpálil dom tamajšieho moslima. Na prísahu vojakov v prevažne bosnianskymi Chorvátmi obývanej Čapljine hrali aj chorvátsku štátnu hymnu. Štyri stovky bosniansko-srbských regrútov odmietlo zložiť vojenskú prísahu. V Lipie odkryli ďalší masový hrob s 240 obeťami,“ povie na začiatok niekoľko ešte stále nie výnimočných smutných epizód z predchádzajúcich týždňov. V globále však rozpráva o tom, ako sa situácia deň po dni zlepšuje (hoci kúsok od jeho kancelárie visí na stene tabuľka s menami padlých príslušníkov misie EUMM, vrátane nášho pplk. Ľubomíra Orsága – vid' foto na str. 20).

„V priebehu trojročnej vojny, ktorá sa skončila v roku 1995 dohodami v ame-

rickom Dayton, nastala v približne 4,5 – miliónovom štáte vynútená migrácia vyše 1,6 milióna ľudí. Z nich sa približne polovica už vrátila domov a ďalších 200-tisíc sa ešte do svojich bydlísk vrátiť chce,“ vyratúva plukovník. Aj preto je prítomnosť síl EUFOR v krajine, ktorá vo vojne stratila 200-tisíc ľudí, stále nevyhnutná. Jedným z cieľov jej operácie Althea, čo bola vlastne starogrécka bohyňa uzdravenia, je pomoc pri vytvorení jednotných ozbrojených síl. Obe súčasti BaH, teda Federácia Bosny a Hercegoviny, kde žijú predovšetkým bosniania moslimovia a Chorváti a Republika Srbská, kde má obyvateľstvo predovšetkým bosniansko-srbský pôvod, majú totiž dodnes svoje ministerstvá obrany aj vlastné armády. Aj to bolo súčasťou dohody z Daytonu, ktorá sa však musí postupne modifikovať. Je dobré, že už vlni bolo vytvorené spoločné ministerstvo obrany. V záujme kreovania spoločných ozbrojených síl je nevyhnutné zabezpečiť ich spoločné financovanie a demokratickú kontrolu či zjednotiť výcvik. Už teraz je však zrejmé, že nové vojsko by sa nedalo postaviť na báze regrútov. BaH preto bude zrejme už budúci rok mať profesionálnu armádu s približne 12-tisíc príslušníkmi. Plukovník Áč hovorí o pokroku v oblasti reformy polície, ale aj o pretrvávajúčich problémoch v rámci ústavnej reformy, kedy sa medzi národnými komunitami stále nie ľahko kreujú spoločné štátne záujmy. Je však optimista. Napokon, ak v roku 1995 tu muselo doslova napomôcť zastaviť vojnu 60-tisíc vojakov NATO, dnes tu stačí na plnenie úloh vo farbách EÚ približne desatina.

Letová prevádzka aj kontrola zbraní

Vieme si predstaviť, že by bývalé Česko – Slovensko malo odlišné a na sebe nezávislé systémy riadenia letovej prevádzky? Major Peter Sliacky hovorí, že aj takéto myšlienky mávajú na stole, keď rokujú s niektorými predstaviteľmi dvoch súčastí BaH. Jeho názor? „Bola by to slepá ulička.“ Vie, o čom hovorí. Veď

pred odchodom do misie pôsobil na Veliteľstve Vzdušných síl vo Zvolene ako náčelník oddelenia tvorby predpisov. Dnes je na veliteľstve aliancie v Sarajevu operačný dôstojník pre letectvo. Okrem iných úloh tamajšie veliteľstvo NATO zastupuje pri všetkých viacstranných vojensko-politických rokovaniach práve o normalizácii riadenia tamajšej vzdušnej prevádzky. Tú totiž štátne orgány BaH postupne preberú od vojakov. Musí tomu však predchádzať vytvorenie príslušných štruktúr a predpisov na štátnej aj medzinárodnej úrovni. Major Peter Sliacky pritom už pôsobil v mierovej misii EÚMM v africkej Eritrei a po návrate z Bosny a Hercegoviny by si tento špecialista rád rozšíril vzdelanie na niektorom z medzinárodných vojenských kurzov.

Kapitán Milan Škytka robí niečo celkom iné ako doma. Je pomocník operačného dozorného EUFOR, pričom v dvanást hodinových službách zhro-

mažduje a nadriadeným ďalej posúva informácie o dianí v štáte.

„Perfektná znalosť angličtiny je tu samozrejmosťou,“ konštatuje tento cieľavedomý dôstojník, ktorý sa učil jazyk vo vojenských kurzoch a pokračoval v súkromných, ktoré si hradil sám. Kapitán Škytka je však jeden z najlepších slovenských odborníkov na výbušniny, na ich skladovanie, analyzovanie či de-laboráciu. Okrem vojenského vzdelania v uvedenom smere absolvoval aj pyro-technické kurzy a postgraduál na Chemicko-technologickej fakulte v Pardubiciach. Samozrejme aj on vie, že Slovensko sa stalo v rámci boja Severo-atlantickej aliancie proti terorizmu líderskou krajinou v oblasti likvidácie výbušnín. Tejto oblasti sa venoval desať rokov v útvare v Novákoch. Nie je ho teda v dozornej službe škoda?

„Niektorí mi hovorili, že v misii odborné zakrpatím, ale je to celkom inak. To, čo viem, mi nikto nezoberie. No a tu získavam skvelé skúsenosti v rámci medzinárodnej spolupráce, vidím moderný systém riadenia. Presne takého rozšírenie obzoru som potreboval.“

Podplukovník Marián Hanis je na veliteľstve v NATO zodpovedný za systém evidencie zbraní a munície v muničných skladoch ozbrojených síl Bosny a Hercegoviny. Skúsený dôstojník, ktorý má za sebou okrem bohatej domácej vojenskej kariéry aj pôsobenie v misii

UNAMSIL v Sierra Leone, hovorí, že tento systém je od marca tohto roku modifikovaný. „Zatiaľ čo predtým chodili vojaci mnohonárodnej misie kontrolovať muničné sklady domácich ozbrojených síl pravidelne, so stúpajúcou dôverou a stabilitou sme prešli na náhodné verifikačné kontroly,“ vysvetľuje podplukovník Hanis.

Pripomína však, že ešte stále je veľmi veľa zbraní medzi civilným obyvateľstvom. Jednotky EUFOR preto v jednotlivých regiónoch obývaných bosnianskymi moslimami, Srbmi a Chorvátmi pokračujú v akciách s názvom Žatva. Ich cieľom je vyzbieranie zbraní od civilných obyvateľov. Len pre ilustráciu – od vlaňajšieho decembra do mája bolo takto odovzdaných 3744 ručných zbraní, 1587 ručných granátov, 432 mín a 777 kilogramov výbušnín. Ak si uvedomíme, že na území BaH je aj niekoľko muničných tovární, pochopíme, o čo je práca pplk. Hanisa dôležitejšia.

Pomoc a odozva

A čo major Anton Moricz? Ako expert na komunikačné systémy prišiel vlni v jeseni, aby pomohol pri transformácii síl SFOR na EUFOR. Po troch mesiacoch

sa mal vrátiť, ale potrebovali ho, preto si pobyt vo svojej prvej misii predĺžil na trojnásobok.

„Nie sme izolovaný štát a čo sa týka komunikácie už vôbec nie, preto som sa rozhodol prísť a porovnať, ako to funguje tu.“ A ako vyznieva porovnanie tohto dôstojníka nášho generálneho štábu? „Veci sa tu riešia o niečo pokojnejšie, ale je to aj tým, že ľudia sú sem skutočne prísne vyberaní. No a čo sa týka systémov výpočtovej a komunikačnej techniky, už sme v medzinárodnom meradle porovnateľní,“ konštatuje major Moricz (na fotografii vľavo).

V Sarajeve sme ešte zastihli podplukovníka Jána Budu, veliteľa nášho kontingentu, ktorý je v BaH už druhý raz. V rokoch 2001 – 2002 pracoval na štábe multinárodnej divízie Sever v Tuzle a mal na starosti pomoc utečencom a vyhnancom.

„Okrem iného sme sprostredkúvali kontakty na veľké množstvo humanitárnych organizácií, ktoré sa zapájali do projektov obnovy. Pamätám si, ako som do dedinky Želovja, ktorá bola v podstate vymazaná z mapy, viedol transport 32 nákladniakov, s ktorými sa domov vracalo aj 32 srbských rodín. Vypálené domy od základu postavili Fini. Keď som sa tam bol nedávno pozrieť bez ohľadu na to, ako srdečne sme si pospomínali, videl som opäť normálny život. Je to jeden z mojich najlepších zážitkov z tejto krajiny.“ A čomu sa venuje pplk. Buda dnes? „Pozajtra máme náčelníka generálneho štábu Talianska, príde minister obrany Portugalska, za nami sú prezidenti, mi-

Mosty života

Most života na Ceste spásy – takto nazvali obyvatelia Sarajeva 193-metrový pontónový most cez rieku Neretvu. Do hladujúceho a obliehaného mesta sa humanitárna pomoc mohla dostať smerom od Mostaru a pobrežia Jadranu najmä vďaka nemu.

Bol to doteraz najslávnejší z mostov vybudovaných slovenskými ženistami, ktorí ho dali do užívania 10. júna 1994. Do februára 1995 po ňom prešlo 318 319 vozidiel (iné pramene hovoria dokonca až o 390 000 vozidlách). Údaj hodný zápisu do Guinnessovej knihy rekordov. Podľa vtedajších dostupných údajov sa mu totiž v tomto počte žiadny iný pontónový most na svete nevyrovnal. Treba tiež povedať, že pozícia našich vojakov pôsobiacich v rámci misie UNPROFOR bola pri prevádzkovaní mosta spájajúceho Sarajevo s Mostarom nebezpečná. Okolité hory boli plné ostreľovačov. No a tí, ktorí vyhodili do vzduchu riadny most, na fungovaní toho pontónového záujem iste nemali.

V roku 1995 most chvíľu odpočíval. No a hoci sa naši vojaci presunuli v rámci misie UNTAES do Východného Slavónska, ich „pontoňák“ na Neretve ostal. Slovenskú stranu o to požiadalo velenie misie IFOR. Pri stavbe nového riadneho premostenia spájal mimoriadne dôležitý cestný ťah bosniasko-hercegovinský ďalší rok. O jeho prevádzku sa starali pracovníci Vojenského opravárenského podniku Trenčín a strážili ho francúzski vojaci (na snímke hore).

„Slovenský most – kto by ho tu nepoznal! Veľmi ste nám pomohli. Veď aj Mostar hladoval. Sám som po ňom prešiel aspoň stokrát,“ usmial sa pri našej júlovej návšteve Bosny Vejsil

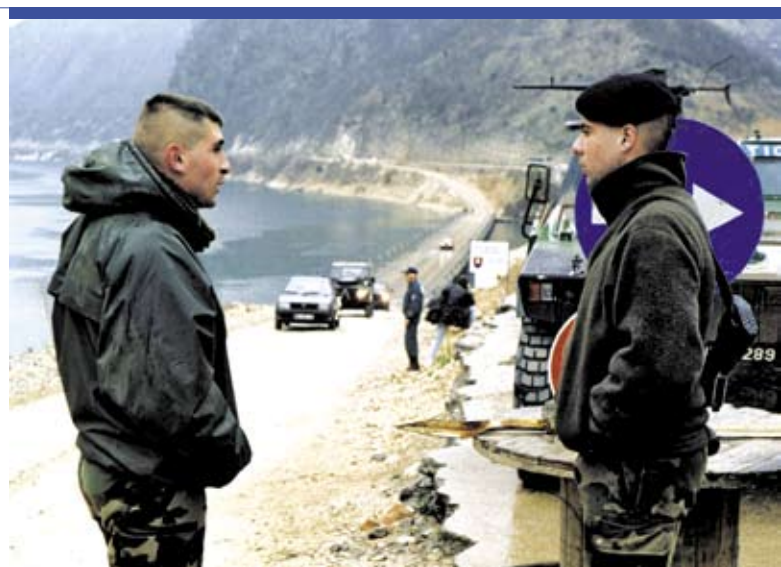

nistri zahraničných vecí a iní...” vyratúva muž, ktorý pracuje na veliteľstve EUFOR ako zástupca náčelníka oddelenia, pripravujúceho program a bezpečnosť zahraničných návštev.

Na záver slova veľvyslanca SR v Sarajeve Miroslava Mojžitu: Po mojom príchode do Bosny a Hercegoviny som sa pred niekoľkými mesiacmi stretol s tunajšími politickými predstaviteľmi a ľuďmi všetkých národných komunít. Verte tomu, že nebolo jedného jediného, aby prostredníctvom mňa neďakoval slovenským vojakom. Oni si veľmi dobre pamätajú, ako v minulom desaťročí pomáhali odmiňovať tunajšie cesty, stavali mosty a inak prispievali k návratu normálneho života. Vedia tiež, že ešte nedávno tu boli

slovenské vrtuľníky a je dôležité, že slovenskí dôstojníci sú tu aj dnes. Spomeňte si na moje slová – napriek súčasným problémom táto krajina raz bude úspešná. Je jedným z mojich cieľov, aby som aj s podporou našej dobrej povesti, ktorú tu vytvorili naši vojaci, pomohol ekonomickej spolupráci. Mimochodom, viete o tom, že jedným z najúspešnejších tunajších podnikov sú papierne, ktoré založili naši z Harmanca?”

No ešte niečo. Aj dom veľvyslanca Mojžitu susedí so stavbou, ktorá je neobývaná, pretože dodnes nebola prevzatá na minovú bezpečnosť. Odhadom je v krajine nastrožených spolu 800 000 mín a ich likvidácia si vyžiada sedem budúcich desaťročí.

Turkič z neďalekej dediny Potoci. Keďže jeho fabrika v Mostare skrachovala, začínajúc bez groša vybudoval z vládnych pôžičiek a humanitárnej pomoci na Neretve malú rybiu farmu. A to len kúšтик od miesta, kde sa makadamová cesta začala zvažovať k nášmu hladinovému premosteniu a kde už stojí nový most (na fotografii dole). Lenže jeho slová o tom, že slovenský most tu poznajú všetci, sú relatívne. V rybej veľkofarme kúsok nižšie po rieke ho nepoznali. A to dokonca napriek tomu, že im dodnes slúžil! Áno, legendárny slovenský „pontoňák“ na Neretve stále žije! Spája tu rybie sádky s dorastajúcimi desaťtisícmi kalifornských pstruhov. Bol už veľmi opotrebovaný a pre svoj pôvodný účel nepoužiteľný, takže Slovensko ho prenechalo v rámci humanitárnej pomoci vláde Bosny a Hercegoviny. No a od nej ho získala rybia farma,

ktorú však vlni kúpili Nóri. S nimi prišiel aj nový personál.

„Nepochádzam odtiaľto, no o jedinečnom slovenskom moste cez Neretvu som samozrejme cez vojnu počul. Ani vo sne by mi však nenapadlo, že ho dnes vlastne používame my. Bude nám čtovať, ak nám o ňom poskytnete daké informácie,“ počuli sme z úst Samira Bakiča, obchodného manažéra firmy Norfish.

Slovenský žienijný prapór misie UNPROFOR sa od roku 1993 do roku 1995 na území Bosny a Hercegoviny a Chorvátska podieľal na výstavbe štyridsiatky trvalých aj dočasných mostov. Spolupracoval pri výstavbe pozorovacích veží, ubytovacích základní či úkrytov v prospech jednotiek OSN. V prospech vojakov aj miestnych občanov odmiňoval 250 kilometrov ciest a 200-tisíc štvorcových metrov ďalších plôch.

Veliteľ síl EUFOR generálmajor David Leakey: Stále nás tu potrebujú

Aká sú aktuálne úlohy síl EUFOR na území Bosny a Hercegoviny (BaH)?

Hlavnou úlohou je zabezpečiť mierové prostredie. NATO prišlo do BaH v roku 1995 na základe dohody z Daytonu, aby dosiahlo prímerie a stabilitu. Vo svojej stabilizačnej misii bolo úspešné. Naše sily EUFOR vystriedali alianciu koncom minulého roka a ich úlohou je pokračovať v politike stabilizácie. Konflikty však už nepotláčame, ale naša úloha spočíva v tom, že im predchádzame. Dôležité je aj zadržiavanie osôb obvinených z vojnových zločinov, pričom stupňujeme tlak na zoskupenia, ktoré vojnových zločincov podporujú. Prispievame k širšej bezpečnosti prostredníctvom kontroly zbrojárskeho priemyslu, muničných tovární alebo skladov tak, aby tento sektor pracoval zodpovedne. Ďalšou úlohou, a to je zároveň aj rozdielom medzi SFOR a EUFOR je, že aktívne podporujeme integráciu BaH do štruktúr EÚ v spolupráci s medzinárodnou komunitou a ďalšími medzinárodnými aktérmi.

V súvislosti s BaH sa často hovorí o silnej pozícii organizovaného zločinu...

Boj proti organizovanému zločinu je jednou z našich priorit. Ak sa opýtate, čo je najväčšou prekážkou integrácie krajiny do štruktúr EÚ a NATO, každý vám odpovie, že je to organizovaná zločinnosť, absencia právneho štátu. V tomto smere vďaka medzinárodnej komunite aj domácej správe síce nastal pokrok, no miestnu správu musíme v pozitívnom trende podporovať. Našou prioritou je posilniť miestne policajné a pohraničné zbory, aby sa zamedzilo nivočeniu štátneho majetku, ako napríklad rozkrádaniu a pašeráctvu stavebného dreva bez toho, aby z toho pre štát plynuli príjmy a dane. Treba si tiež uvedomiť, že organizovaný zločin vytvárajú tí istí, ktorí podporujú vojnových zločincov. Tretia vec, ktorú vykonávame, je zmena postojov populácie prostredníctvom elektronických

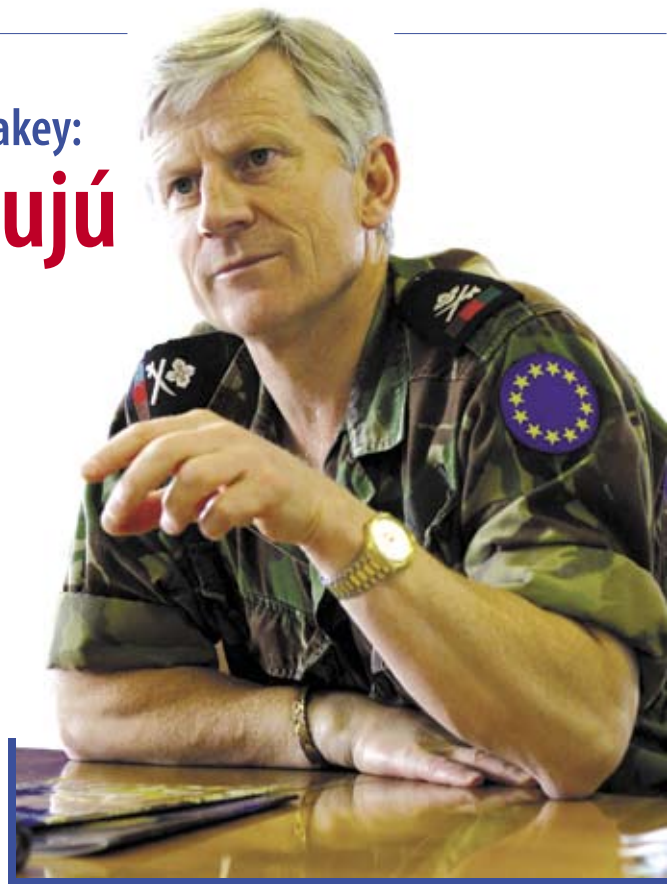
a tlačových médií. Predstavujeme myšlienky, že boj proti organizovanému zločinu a korupcii má svoj význam.

Do akej miery hrozia vojakom EUFOR v krajine bezpečnostné riziká?

Samozrejme, kdekoľvek sa nachádza medzinárodná sila, sprevádza ju aj isté bezpečnostné riziko. Ako príklad uvediem medzinárodný terorizmus. To je však hrozba, na ktorú musíme byť pripravení aj v mojej krajine, teda v Británii, rovnako ako vy vo vašej. V ostatných smeroch je tu priama hrozba pre vojakov EUFOR pomerne nízka.

Môžete v BaH očakávať výskyt nepokojov, akých sme boli svedkami vlní v Kosove?

Nevylučujem možnosť demonštrácií, ale také niečo nevylučujem ani u nás doma v Británii. Môžu byť vyvolané politickým rozhodnutím, ale aj výsledkom futbalového zápasu či ekonomickou zaostalosťou. Hlavnou otázkou v tomto prípade je, či takéto demonštrácie miestna polícia dokáže zvládnuť podobne, ako to zvládne u nás. Odpoveďou na otázku je konštatovanie, že miestna polícia to zvláda v stále väčšom meradle. Videli sme to minulý rok v Banja Luke, kde sa na demonštrácii zhromaždilo 10 000 ľudí a polícia pôsobila veľmi profesionálne. Nedávno sa v BaH uskutočnili dva rizikové futbalové zápasy, ktoré mohli spustiť protesty, demonštrácie a násilie. Polícia mala veľmi dobre pripravený plán bezpečnosti a kontroly davu. Hoci násilie prepuklo len v ojedinelých prípadoch, zvládli to dobre. Nedá sa však stále vylúčiť možnosť, že nejaký protest neprerastie do demonštrácií a že

sa vymaní spod kontroly miestnej polície. Prípadne, že polícia za určitých podmienok nebude ochotná zasiahnuť. Hoci v súčasnosti je takéto riziko nízke, sú tu v zálohe sily EUFOR, ktoré garantujú bezpečnosť.

Považujete počet približne siedmich tisícok vojakov EUFOR v BaH za dostačujúci?

Myslím si, že pre zabezpečenie základných úloh disponujeme dostatočným počtom vojakov s potrebnými zručnosťami. Pre zvládnutie nepokojov tu máme špeciálne vycvičených vojakov, jednotku integrovanej polície či pechotné roty vycvičené na zvládnutie násillia. V rámci boja proti organizovanému zločinu sa to dá prirovnať k tomu, ako keby by ste sa opýtali doma vašich policajtov, či majú dost' vyšetrovateľov alebo expertov na odhaľovanie podvodov. Odpoveď, ktorú by ste dostali, by znela, že by urobili lepšiu prácu, ak by ste im dali viac kvalitných ľudí. V globále však platí, že ak velíte mnohonárod-

ným silám pozostávajúcím z vojakov 32 štátov, nájdú sa výhody a nevýhody. Výhoda spočíva v politickej podpore toľkých krajín. Na druhej strane je to 32 národov, ktoré sa snažia komunikovať po anglicky, a nie všetci touto rečou hovoria plynule. To môže byť nevýhodou. Musím však povedať, že za posledných 8 mesiacov, počas ktorých tu EUFOR pôsobí, prekonalí sme aj jazykové bariéry a našu misiu hodnotím ako vysoko profesionálnu.

Pán veliteľ, na záver už len pár slov k spolupráci so slovenskými vojakmi...

Slovenských vojakov, ktorí sú tu priamo na veliteľstve, vnímam ako skutočných profesionálov. Ozbrojené sily SR poznám už dlhšiu dobu. Vaši vojaci sú mimoriadne profesionálni, výborne vycvičení a motivovaní. Už len dodám, že pred tromi mesiacmi som navštívil Slovensko. V Národnej akadémii obrany v Liptovskom Mikuláši som sa stretol s frekventantmi medzinárodného kurzu JSOC. Pripravujú sa tam ľudia aj na pôsobenie v štáboch misií, akou je tá naša. O to viac som bol spokojný.

Generálmajor David Leakey (nar. 1952) vyštudoval právo na univerzite v Cambridge a absolvoval Kráľovskú vojenskú akadémiu v Sandhurst. Profesionálnym vojakom je od roku 1971. Pôsoobil na dôstojníckych funkciách tankovým práporom začínajúc a ministerstvom obrany končiac. Okrem Veľkej Británie slúžil v Nemecku, Severnom Írsku, Kanade a v Bosne a Hercegovine. Je ženatý, má dvoch synov, má rád klasickú hudbu, amatérsky hrá na klavír a venuje sa veľkému počtu športov – golfom či strelbou začínajúc a jachtingom končiac.

Štvorstranu pripravili:

Pavol VITKO

Foto: **Michal BURZA, autor (1)**

Šéf NATO: Ste silný spojenec

„Slovensko je silným spojencom NATO,“ povedal 30. júna počas stretnutia s ministrom obrany Jurajom Liškom generálny tajomník NATO Jaap de Hoop Scheffer. Ocenil účasť slovenských vojakov vo všetkých misiách Aliancie - v Kosove, Afganistane a Iraku.

Tiež poznamenal, že reforma slovenských ozbrojených síl je podľa neho nevyhnutnosť, ktorá čaká všetkých členov Severoatlantickej aliancie. Minister Liška zdôraznil, že reformu obranného sektoru nerobíme len preto, „že to od nás chce NATO.“ Sami potrebujeme mať efektívnu a modernú armádu. Obaja hovorili aj o aktuálnom vývoji na Balkáne s dôrazom na Kosovo. Provincia vstupuje do rozhodujúceho obdobia vývoja od roku 1999. Slovensko aj preto plánuje navýšenie počtu vojakov pôsobiach pod velením NATO v operácii KFOR.

Po rokovaní s predsedom vlády Mikulášom Dzurindom generálny tajomník NATO J. Scheffer opätovne konštatoval, že transformácia NATO, ktorá samozrejme nie je udalosťou, ale procesom, je výzvou aj pre budúcich možných členov. Aliancia chce pokračovať v politike otvorených dverí.

„Dnešná návšteva bola dobrou príležitosťou zhodnotiť pätnásťmesačné pôsobenie Slovenska v NATO. Aj po tomto rozhovore môžeme vyhlásiť, že Slovenská republika sa do tohto spoločenstva integrovala politicky aj vojensky veľmi dobre,“ rekapituloval premiér.

Generálny tajomník NATO sa ešte stretol s najvyššími ústavnými činiteľmi a ministrom zahraničných vecí. Na záver pobytu v Bratislave vystúpil s prednáškou: „Meniaca sa aliancia v meniacom sa svete“ na pôde Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku.

(ko, pv), foto: Michal BURZA

Aspekty nasadzovania

Ministerstvo obrany SR navštívil 30. júna zástupca veliteľa spojeneckých síl v Európe generál John Reith.

Po prijatí štátnym tajomníkom Martinom Fedorom, s ktorým hovoril o aspektoch nasadzovania síl v operáciách NATO, rokoval s náčelníkom Generálneho štábu generálporučíkom Ľubomírom Bulíkom. Najfrekvencovanejšou témou v členských krajinách NATO je podľa Reitha (na fotografii vpravo) tvorba síl so zameraním na síly rýchleho nasadenia, ako aj finančné obmedzenia rozpočtov na obranu. Tiež zdôraznil, že skúsenosti nadobudnuté v operáciách výrazne pomôžu pri výcviku jednotiek v domácych podmienkach. Živo sa zaujímal o systém výcviku našich nových profesionálov.

(r) foto: Michal BURZA

Hudba aj história

Spolu 190 podujatí Bratislavského kultúrneho leta sa tento rok už druhý raz začínalo Medzinárodným festivalom vojenských hudieb. Na Hviezdoslavovom námestí pred Slovenským národným divadlom sa 17. a 18. júna predstavili vojenské hudobné telesá z Veľkej Británie, Maďarska, Česka a Slovenska.

Prezentácia knihy autorských fotografií generála Milana Rastislava Štefánika z jeho ciest a činnosti s názvom Obrazopis sveta sa uskutočnila 29. júna v areáli Bratislavského hradu. Jej krstnými otcami sa symbolicky stali veľvyslanci krajín, kde tento vedec, politik a vojak pôsobil. Veľvyslanci Francúzska, Talianska a Českej republiky Jacques Faure, Antonio Provenzano a Vladimír Galuška zároveň na hrade otvárali výstavu s rovnomeným názvom. Jej súčasťou sú okrem spomenutých fotografií aj predmety, viažuce sa k Štefánikovmu životu

a verná replika trojmotorového lietadla Caproni, na ktorom 4. mája 1919 zahynul pri návrate domov počas letu z Talianska v Ivanke pri Dunaji. Replika vyrobená v trenčianskych Leteckých opravovniach je majetkom Vojenského historického ústavu, ktorý je spoluorganizátorom výstavy. Treba dodať, že veľvyslanec Francúzska odovzdal riaditeľovi Slovenského národného múzea Petrovi Marákymu kópie doteraz nezverejnených dokumentov zo Štefánikovho pôsobenia na balkánskom fronte počas 1. svetovej vojny.

(pv)

V kasárňach školy, byty aj rekreanti

Naše ozbrojené sily čakala v procese ich reorganizácie podľa generálneho riaditeľa Sekcie majetku a infraštruktúry MO SR Ing. Jána Koritka dôležitá úloha: postupne sa zbaviť všetkých objektov, ktoré novo koncipované profesionálne ozbrojené sily nebudú pre svoju činnosť potrebovať. Postupne sa stali príťažou. Ved' údržba a stráženie nepotrebných objektov zbytočne uberalo financie z rozpočtu rezortu, ktoré by sa dali oveľa zmysluplnejšie využiť. Napríklad pri modernizácii areálov, ktoré budeme potrebovať aj v budúcnosti.

S počiatku sa rezort snažil prebytočný majetok odpredať. Nie vždy sa ale podarilo „dospieť“ k efektívnej koncovke. Niekedy, ako napríklad v prípade rádiotechnickej hlásky na Devínskej kožby, či objektu Dvorník boli síce po piatich kolách osobitného ponukového konania uzatvorené kúpne zmluvy, ale keďže kupca sumu neuhradil, museli sa anulovať. Ako hovorí referentka na nakladanie s prebytočným majetkom bratislavského pracoviska Správy nehnuteľného majetku a výstavby MO SR Ing. Jana Turčanová zbytočne sa vynaložili peniaze na znalecké posudky a inzeráty...

Stosedemdesiat dvojka pomohla

Preto spoločne s ďalšími pracovníkmi sekcie majetku a infraštruktúry privítali Zákon číslo 172 z 11. marca 2004 O prevode vlastníctva nehnuteľného majetku vo vlastníctve SR na obec alebo vyšší územný celok. Podľa tohto zákona možno na spomínané subjekty previesť majetok vtedy, ak v lehote do 30 dní odo dňa rozhodnutia o jeho prebytočnosti neprejaví o neho záujem žiadna štátna rozpočtová alebo príspevková organizácia. Zákon nadobudol účinnosť 1. mája uplynulého roku a jeho účinnosť potrvá do konca roku 2010. Dovtedy by sa aj podľa riaditeľa Správy nehnuteľného majetku a výstavby MO SR v Bratislave Ing. Jozefa Kusalu mali ozbrojené sily zbaviť všetkého nepotrebného nehnuteľného majetku. Ide o vojenské stavby, pozemky tvoriace s vojenskými stavbami jeden funkčný celok, ale aj ostatné pozemky okrem lesného majetku štátu a pozemkov, ktoré tvoria poľnohospodársky pôdny fond.

Do majetku obcí sa už podarilo previesť v pôsobnosti jeho pracoviska (prakticky Bratislavský, Trnavský, Nitriansky a Trenčiansky kraj) napríklad kasárne v Senici v účtovnej hodnote vyše 190 miliónov korún a kasárenský objekt v Štúrove v hodnote takmer 110 miliónov korún. Pripravuje sa odovzdanie skladových priestorov neďaleko železničnej stanice v Novom Meste nad Váhom a niektoré ďalšie objekty. Okrem toho v bývalých Holubyho kasárňach v Pezinku v súčasnosti už sídli Špeciálny súd a v objekte ženistov na brehu Váhu v Komárne bude hospodáriť štátna plavebná správa.

Skokanské mostíky i muničák

Územie Žilinského a Banskobystrického kraja obhospodaruje pracovisko správy

nehnuteľného majetku v Banskej Bystrici. Ako hovorí jeho riaditeľ Ing. Rudolf Kováčka, v uplynulom období odovzdali napríklad v Liptovskom Mikuláši mestu väčšinu areálu Považských kasární v účtovnej hodnote 107 miliónov korún. Ďalšia jeho časť slúži pre potreby okresného riaditeľstva policajného zboru. Mesto Banská Bystrica dostalo komplex lyžiarskych mostíkov na Králikoch v hodnote 8,5 milióna a bývalé muničné sklady Pršany v účtovnej hodnote 24,5 milióna korún. V najbližšej budúcnosti prejde do vlastníctva obcí napríklad objekt intenzívnych skladov Horné Vrútky (prípadne Martinu), delostreleckej prípravnej strelnice (Breznu), či skladov a dielni v Radvaní (mestu Banská Bystrica).

Styk potvrdil, že v najbližšom období ozbrojené sily prevedú do majetku obcí aj ďalší prebytočný nehnuteľný majetok. Nielen v Košiciach, ale aj v Prešove, Poprade a v ďalších posádkových mestách na východe Slovenska.

Spokojní primátori

A ako využívajú obce tieto objekty? Primátor Štúrova Mgr. Ján Oravec: „Kasárne bývalého tankového práporu susedia s areálom termálneho kúpaliska. Časť objektov prebudovávame na ubytovacie bungalovy, sociálne zázemie kúpaliska. Garážovacie priestory prípadnú technickým službám a budovu tzv. trístovky chceme prestavať na by-

Ozbrojené sily sa úspešne zbavili aj prebytočného majetku, ktorý sa nachádza na území Prešovského a Košického kraja. Košické pracovisko správy nehnuteľného majetku a výstavby riadi Ing. arch. Alexander Bugala. V Poprade napríklad mestu odovzdali bývalé kasárne Pod štitom v účtovnej hodnote 238 miliónov korún, v objekte bývalého vojenského nápravného zariadenia v Sabínove je Ústav na výkon trestu odňatia slobody, v budove bývalej Posádkovej správy v Košiciach zasa pracovisko colného riaditeľstva. V Košiciach sa pripravuje na odovzdanie mestu aj rozsiahly areál Malinovského kasární v centre mesta, ktorý má účtovnú hodnotu vyše 200 miliónov korún.

Riaditeľ Odboru správy nehnuteľného majetku v Košiciach podplukovník Matej

tovku. Volné plochy chceme ponúknuť ako stavebné parcely. Záujem je veľký, veď je to lukratívny priestor,” hovorí spokojný primátor.

V objekte bývalých Považských kasární v Liptovskom Mikuláši, kde pred nedávnom sídlila vojenská stredná škola, podľa primátora mesta MUDr. Alexandra Slafkovského je dnes umiestnená akadémia vzdelávania a evanjelické gymnázium. Školstvo sa usídlilo aj v popradských kasárňach Pod štitom. Tam, kde sa pred pár rokmi pripravovali pre ozbrojené sily spojovací špecialisti, sú podľa viceprimátora Popradu Mgr. Gustáva Dobáka umiestnené dve gymnáziá, z toho jedno bilingválne (viď fotografia).

Jozef ŽIAK
Foto: Michal BURZA

Posledná rukovačka

Do Kežmarku, mesta pod Vysokými Tatrami, smerovali pravidelne v poslednom období kroky väčšiny povolancov, ktorí nastupovali na povinnú vojenskú službu. Inak tomu nebolo ani v prvý júlový deň. Hoci oproti predchádzajúcim rukovačkám tu boli hneď dva významné rozdiely. „V predchádzajúcich nástupných termínoch k nám prichádzalo aj šesť stoviek povolancov. Teraz ich očakávame niečo viac ako 220,“ upozornil na prvý rozdiel veliteľ Výchovnej základne major Milan Gajdoš. O tom druhom, oveľa závažnejšom nevedel ani on, jeho kolegovia ani všetci mladí muži, ktorí prechádzali bránou Kežmarských kasární...

Podobný obrázok sa totiž už nielen v Kežmarku, ale nikde na Slovensku nezopakuje. Povolanci, ktorí nastúpili do ozbrojených síl v piatok prvého júla, boli poslednými. Uzatvoril sa tak kruh, ktorí začali ešte ich pra-ppra...starí otcovia za dob Rakúsko-uhorskej monarchie, keď bola uzákonená základná vojenská služba.

Marek chce byť profesionálom

Vôbec prvým, ktorý prešiel bránou, bol Marek Peltram. Absolvent Stredného odborného učilišta elektrotechnického v Revúcej pochádza z Jelšavy. Ak chcel dodržať termín, musel doma sadnúť na autobus už po piatej ráno. Z toho, že sa objavil v kasárňach prvý, bol sám zaskočený. V jedálni zjedol klobásu, pozrel si propagačné materiály o ozbrojených silách a čakal na ďalších kolegov, aby mohol odísť na registračné miesto, zdravotnú prehliadku, k holičovi, do spíchn a nafasovať všetok potrebný

vojenský materiál. Od maskovacej uniformy, cez kanady, tenisky až po pyžamu.

„Asi som biela vrana. Takmer všetci spolužiaci zo školy si dali odklad. Ja by som sa ale chcel stať profesionálnym vojakom. Celkom by ma to bavilo. Bola by to pre mňa aj určitá sociálna istota. Po vyučení som bol rok doma. U nás na Gemeri o prácu ťažko zavadíte,“ vysvetľoval Marek svoj cieľ. Už po prvom rozhovore s nadporučikom Marekom Galschneiderom pochopil, že jeho naplnenie nebude také jednoduché a veľa bude závisieť aj od toho, ako si bude počínať v základnom výcviku. Po jeho absolvovaní by mal zostať v Kežmarskej základni.

Evidenciu povolancov má pod palcom nadrotmajsterka Renáta Lašáková. Každému mladému mužovi odovzdáva kartičku a oznamuje, aký vojenský útvar a aká funkcia po ukončení prijímača ho čaká.

Chodba sa pomaly zaplňa. Chlapci tripežlivo vyčkávajú. Renáta listuje v zozname. Z telefoná-

tov vie, že minimálne traja dnes nenastúpia. Jeden si zlomil nohu a ďalší dvaja sú chorí...

Potetovaní povolanci

Renáta spomína na zopár zážitkov z príchodov povolancov v nedávnej minulosti. „Niektorí chlapci prichádzajú trochu pod parou. Väčšinou je ale s nimi zábava a stáva sa to čoraz zriedkavejšie,“ hovorí. Ako na potvoru sa vo dverách ukáže rozjarený mladý muž spod Tatier. Na tvári má úsmev od ucha k uchu, naširoko rozkladá rukami. Každého chce objímať a bozkávať. Nadrotmajsterka Lašáková však od neho potrebuje dokumenty. Pri ich hľadaní sa budúci vojak veru poriadne zapotí. Nakoniec ich nájde, aj keď sem-tam trochu stratí rovnováhu. V sprievode dvoch vojakov pokračuje na lekársku prehliadku.

Tú má na starosti útvary lekár, kapitán MUDr. Anton Bezák. Pomáhajú mu dvaja kolegovia z mikulášskeho poľného mobilného zdravotníckeho pracoviska: major MUDr. Peter Šafár a nadporučík Miloš Kol. V súčasnosti obaja získavajú prax v Košickej leteckej vojenskej nemocnici. Spoločne so zdravotnými sestrami Darinou Čorbovou a Annou Kučerovou

prehliadajú nových vojakov a zároveň ich očkujú.

„Injekcie sú proti tetanu a meningitíde. Chlapci prichádzajú v čoraz horšej fyzickej kondícii. Ale to je problém celej mladej generácie. Majú problémy s chrbticou, niektorí dokonca s nadváhou. Väčšina z nich je potetovaná na rôznych častiach tela, čo predtým nebývalo. Jeden vojak mal minule potetovaný celý chrbát i ruky. Časť chlapcov je tak vystresovaná, že poriadne nevedia urobiť vľavo či vpravo bok. Musíme im ukázať, ktorá je pravá strana,“ trochu s úsmevným nadhľadom konštatuje kapitán Bezák.

Holičstvo u Mariky

Od neho putujú noví vojaci na priestranú chodbu, kde kralujú tri ženy a jeden muž. Mária Jeleňová, Magdaléna Tomčíková, Katarína Dudová a Milan Madeja, všetko zamestnanci kežmarského Holičstva u Mariky strihajú vojakov. Na chodbe sa pomaly hromadia vlasy rôznych farieb.

„Teraz v lete ich striháme väčšinou na jeden a pol centimetra, ale keď chcú, tak aj na menej. Niektorí chlapci prichádzajú s peknými dlhými vlasmi. Aj je nám ľúto ich ostrihať. Ale predpis je predpis,“ hovorí Mária Jeleňová a počerého mladíka zba-

vuje hustej hrivy. Najviac si spolu s kolegami spomína na chlapca, ktorý prišiel v takom afro-účese z dlhých vrčkôčikov, ktoré mu viseli okolo celej hlavy. Dlho ho obdivovali, no napokon ho ostrihali.

Niektorí, ako Martin Hudač z Lučivnej, prišli už ostrihaní. „Nechal som sa u známej holičky ostrihať už včera,“ hovorí absolvent chemickej priemyslovky vo Svite. Pred vojenčinou pracoval v popradskej Tatravagónke. Potom prepúšťali, tak rozvážal chlieb. Čo bude robiť po vojenčine, ešte nevie, ale vraj popremýšľa nad odchodom do západnej časti Slovenska, kde je predsa len viac práce. Bratislavčan Mi-

lan Fatyka v máji úspešne zmaturoval na Strednom odbornom učilišti energetikom. Po prijímači pod Tatrami ho čaká vojenský útvar vo Zvolene. Rovnako čerstvými maturantmi sú aj Dominik Vida z Dubníka, na ktorého už čakajú v levic-
kom mechanizovanom prápore a Karol Merta z Brezovice v okrese Sabinov.

Najmladší brat už nebude vojak

Absolventovi Stredného odborného učilišta dopravného Karolovi Mertovi sa veľmi rukovať nechcelo. „Stále som neja-

ko dúfal, že mňa sa to už týkať nebude. Česi i Maďari zrušili vojenčinu minulý rok a patrilo by sa tomu urobiť rýchly koniec aj u nás. Nech to robia profesionáli, ktorých to baví a sú za to platení. Mňa veľmi baví práca v špedičných firmách, čo som sa vyučil. Nevidím dosť dobre rozumný dôvod, prečo by som mal mať takúto polročnú vojenskú prestávku. Dúfam, že aspoň mladšieho brata už vojenčina nezastihne“, poznamenáva Karol.

Mimochodom, v rodine je už tretí z bratov, ktorí zažívajú vojenčinu. Jeho najstarší brat vojenčil v Trebišove u tankistov a stredný vo Vlkanovej ako spojár.

Karola čaká po prijímači neďaleký útvar vo Vojenskom výcvikovom priestore Žáľubica. No a ten spomínaný najmladší brat má v súčasnosti ešte len 10 rokov...

Zoznam v rukách nadrotmajsterky Renáty Lašákové sa pomaly zaplňa. V prvý júlový deň prišlo do Výcvikovej základne Kežmarok najviac mladých mužov z okresov Žilina, Nitra, Topoľčany, Trenčín, Košice, Banská Bystrica a Bratislava. Nepričádzali s nejakým veľkým nadšením. Prišli preto, ako vyhlásil jeden z nich, aby nemali zbytočné opletačky s úradmi a súdmi. Vyznávači tabaku nechápavo pozerali na vylepené nariadenia o zákaze fajčiť.

„Bol som pár mesiacov na brigáde v Írsku a tam som zažil zákaz fajčenia aj v ich puboch. Ale že sa s tým stretnem aj doma, na Slovensku, s tým som veru nerátal,“ trochu zaskočený kritizoval vysoký blondiak z Trenčína.

Niektorí z budúcich vojakov sú viditeľne nesvoji v kasárenskom prostredí. Chýbajú im známi, priatelia, priateľky. Počiatkové silácke reči a gestá nahradili plaché pohľady a neveriaci pohľad na tú kopu materiálu, ktorú vyfasovali. Aj keď v tomto nástupnom termíne sa podľa Renáty Lašákové neodohrала taká kuriózna situácia ako minule, keď vystresovaný povolanec priniesol namiesto vlastnej matkinu zdravotnú kartičku...

Zmeny v novom systéme

V súvislosti s ukončením povinnej vojenskej služby sa pripravuje nová zákonná úprava, týkajúca sa brannej povinnosti občanov Slovenskej republiky. Bude znamenať niekoľko dôležitých zmien v porovnaní so súčasným stavom, kedy každý muž podlieha po dovŕšení 18. roku brannej povinnosti a v stave bezpečnosti štátu je povinný sa podrobiť odvodu a vykonať povinnú vojenskú službu alebo inú (civilnú) službu namiesto povinnej vojenskej služby.

O krom iného sa podľa nového návrhu, ktorý už schválila vláda, zruší základná, náhradná a zdokonaľovacia služba. Komplexne sa upravuje problematika rozsahu brannej povinnosti, národnej registrácie, odvodu, prieskumu zdravotnej spôsobilosti, záloh a povolanie, prepustenie a oslobodenie od výkonu mimoriadnej služby.

Odvody aj manévry po novom

„Klasické odvody, ako sme ich poznali, sa nenávratne stanú minulosťou. Odvod registrovaných občanov navrhuje nová právna úprava uskutočniť len v čase vojny a vojnového stavu,“ hovorí zástupca vedúceho odboru podplukovník v zálohe Mgr. Ľubomír

dohodu na dobrovoľné udržiavanie odbornej pripravenosti pre výkon funkcie, na ktorú sú predurčení. Dĺžka tejto prípravy sa ustanovuje v rozsahu do 14 dní v kalendárnom roku. Počas nej bude mať občan nárok na pomernú časť platu ako profesionálny vojak na takejto pozícii a plus ešte dostane príspevok na rok vo výške 1,5 násobku priemernej mzdy. Zároveň bude mať

roku, v ktorom mu vznikla branná povinnosť, alebo v januári každého nasledujúceho roka. Na vyhlásenie podané po lehote sa neprihliada.

Občan potom na rozdiel od súčasného stavu môže absolvovať civilnú službu len v zamestnávateľských organizáciách, ktoré plnia úlohy v oblasti poskytovania pomoci alebo záchranných prác pri haváriách, živelných pohromách či iných mimoriadnych udalostiach. Môže ďalej pôsobiť pri zdravotnej starostlivosti, sociálnej pomoci, civilnej ochrany obyvateľstva, opatrení hospodárskej mobilizácie, ako aj poskytovaní služieb zabezpečujúcich činnosť ozbrojených síl.

Zamestnávateľ je povinný občanovi poskytnúť bezplatné ubytovanie, stravovanie tri razy denne alebo peňažnú náhradu za

Národná registrácia

Upravuje sa rozsah brannej povinnosti, ktorou je povinnosť občana podrobiť sa odvodu a vykonať mimoriadnu službu alebo inú (alternatívnu službu) namiesto mimoriadnej služby. Zmenou bude aj vznik brannej povinnosti občanovi dňom 1. januára kalendárneho roka, v ktorom dovŕši 19 rokov.

„Zápis brancov sa navrhuje nahradiť národnou registráciou. Uskutoční ju príslušná územná vojenská správa na základe menných zoznamov. Tie jej zašle príslušná ohlasovňa pobytu a Centrálna evidencia pobytu obyvateľov Ministerstva vnútra SR. Je to vlastne získavanie, vyhodnocovanie a uchovávanie osobných údajov a údajov o pobyte registrovaných občanov,“ približuje dikciu pripravovanej právnej úpravy major Vratislav Vondrášek z Odboru riadenia štátnej správy MO SR. Cieľom je vytvoriť presnú evidenciu a zhromaždiť potrebné informácie o registrovanom občanovi.

Na základe porovnania a vyhodnotenia údajov v menných zoznamoch zaradí územná vojenská správa občanov do národnej registrácie. Zmeny urobí v súčinnosti s orgánmi štátnej správy a územnej samosprávy. Výhodou je, že občan nie je zaťažovaný oznamovacou povinnosťou. Je oslobodený od administratívnych úkonov spojených s vypisovaním osobných dotazníkov, od hlásení o zmenách a od lekárskej prehliadky, ktorá je spojená s vyplňovaním dotazníka branca. Predvolať si ho môže vojenská správa len vtedy, ak bude nevyhnutné spresniť jeho osobné údaje alebo údaje o pobyte.

Kovačík. Odvedených registrovaných občanov povolá na výkon mimoriadnej služby územná vojenská správa. Registrovaní občania, ktorí v mierovom období odopreli výkon mimoriadnej služby spolu s písomným vyhlásením, sú povinní v období krízovej situácie nastúpiť na alternatívnu službu. Od odvodu sú oslobodení občania, ktorí sú alebo boli v služobnom pomere profesionálneho vojaka ozbrojených síl a príslušníci ozbrojených zborov.

Zmena nastane aj v tzv. manévroch alebo zdokonaľovacej službe. Doteraz jej rozsah bol u mužstva a poddůstojníkov do 12 týždňov a u vyšších hodností do 16 týždňov v roku. Po zrušení zdokonaľovacej služby sa bude uskutočňovať výcvik prostredníctvom tzv. „aktívnych záloh“. Budú sa vytvárať z vojakov v zálohe, ktorí uzatvoria s príslušným vojenským útvarom

nárok na úhradu cestovného a ďalších nákladov. To by malo byť podľa Mgr. Ľubomíra Kovačíka určitou motiváciou. Podobný systém sa v poslednom období osvedčil v susednej Českej republike.

Namiesto „civilky“ alternatívna služba

Zmeny postihnú aj civilnú službu. Pretransformuje sa do alternatívnej služby. „Alternatívnu službou je iná namiesto mimoriadnej, ktorú je registrovaný občan alebo vojak v zálohe povinný vykonať v čase vojny a vojnového stavu, ak podal písomné vyhlásenie o odopretí výkonu mimoriadnej služby,“ hovorí hlavný radca Odboru riadenia štátnej správy Ing. Jozef Lukna. Občan môže odoprieť mimoriadnu službu len v stave bezpečnosti, a to v tom

neodobratú stravu najmenej v hodnote stravovacej normy vojaka mimoriadnej služby, ďalej pracovný odev, pracovnú obuv a ochranné pracovné prostriedky, odmenu za vykonávanú pracovnú činnosť vo výške porovnateľnej s odmenou zamestnancov, vykonávajúcich rovnakú prácu a náhradu cestovného.

Tí občania, ktorí už podali vyhlásenie o odopretí povinnej vojenskej služby podľa zákona č. 207/1995 Z. z. o civilnej službe v znení neskorších predpisov, po nadobudnutí platnosti zákona o alternatívnej službe už nebudú musieť podať nové vyhlásenie. Zároveň všetci občania, ktorí do platnosti nového zákona vykonávajú hoci len časť civilnej služby, nebudú už musieť nastúpiť na výkon alternatívnej služby.

Jozef ŽIAK

Foto: Pavol VITKO

Nábor špecialistov

Ozbrojené sily Slovenskej republiky vo svojich školiaciach zariadeniach po rozdelení federácie nikdy nepripravovali celé spektrum odborností, ktoré potrebujú. Najmä v prípade takých, kde potrebujú menší počet odborníkov, by to nebolo finančne únosné. Takýchto špecialistov si rezort kupoval hotových z civilu. Postupom času bude tento trend, ktorý je obvyklý vo väčšine armád NATO, narastať.

Podľa náčelníka Oddelenia regrutácie a výberu Personálneho úradu MO SR majora Maroša Stehlíka už súčasné znenie zákona pripúšťa možnosť vyplatiť tomu profesionálnemu vojakovi, ktorý získal kvalifikačné predpoklady vzdelania štúdiom na inej ako vojenskej škole, osobitný príspevok. Možno ho priznať pri prvom vzniku dočasného služobného pomeru až do výšky 150 tisíc slovenských korún. Nový zákon o štátnej službe profesionálneho vojaka by mal túto sumu zdvojnásobiť.

Peniaze lákajú, ale...

Na spomínaný príspevok profesionálny vojak stratí nárok, ak v uplynulom roku pred termínom splatnosti bol právoplatne odsúdený pre trestný čin, na základe služobného hodnotenia bol hodnotený ako nespôsobilý na výkon profesionálnej služby, či požiadal o prepustenie zo služobného pomeru.

Na prvý pohľad teda ide o vhodný motivačný stimul. Major Stehlík ale vidí aj niektoré jeho nedostatky, na ktoré upozorňuje každodenný život.

„Suma je rozdielna podľa dosiahnutého vzdelania. Dosť veľký problém nám spôsobuje skutočnosť, že záujemca ju nedostane hneď, ale po častiach. Pritom na prvú splátku má nárok až v posledný mesiac prvého kalendárneho roka jeho dočasného služobného pomeru. To nie je veľmi motivujúce. Skôr naopak, lebo mnohí mladí ľudia by z rôznych osobných, rodinných a sociálnych dôvodov potrebovali takúto čiastku už pri nástupe,“ objektívne hodnotí major Stehlík. Bol by veľmi rád, keby sa tieto ustanovenia zmenili.

V súčasnosti majú ozbrojené sily medzi vysokoškolsky vzdelaných mladých ľudí záujem predovšetkým o lekárov, právnikov, psychológov, ale aj duchovných. V prípade lekárov pracovníci personálneho úradu spoločne s odborníkmi z Úradu vojenského zdravotníctva ne-

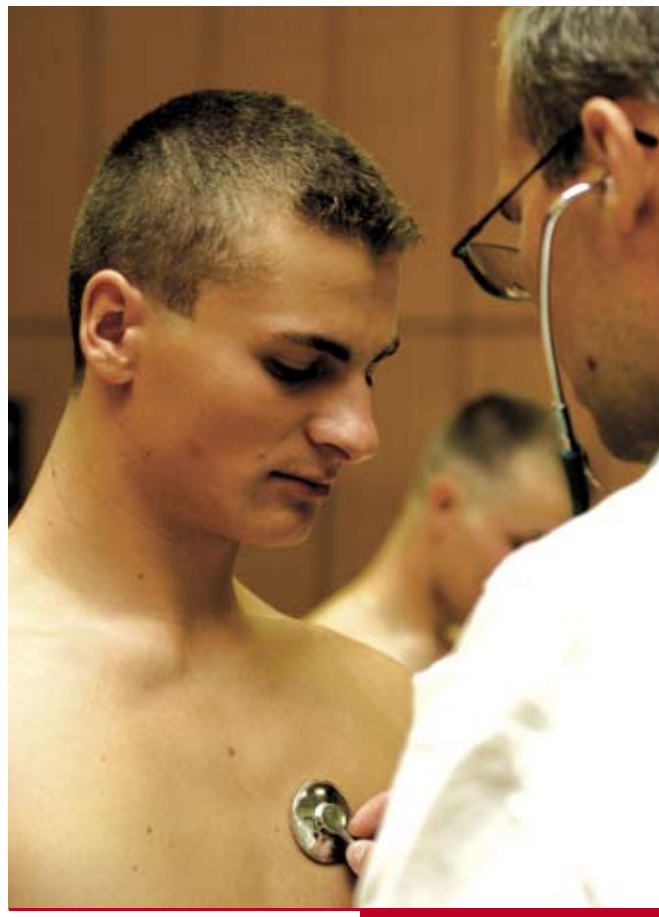
dávno priamo oslovili poslucháčov posledného ročníka všetkých troch lekárskech fakúlt na Slovensku: v Bratislave, v Martine a v Košiciach. Odozva zo strany budúcich lekárov ale nebola taká, akú si rezort obrany predstavoval...

Chýbajú vodiči, programátori i elektrošpecialisti

Oveľa väčšie vrásky však začína personalistom robiť nedostatok niektorých odborníkov so stredoškolským a odborným vzdelaním.

„Najviac chýbajú vodiči s vodičským oprávnením E a C. Takéto oprávnenia robí málokto rá autoškola u nás. Okrem iného aj preto, lebo ide o finančne i materiálne náročnejšiu formu prípravy vodičov nákladných automobilov, automobilov s príviesmi a návesmi. Držitelia takýchto oprávnení si väčšinou v civilnom prostredí zarobia viac, ako im môže ponúknuť armáda. Riešením by mohla byť dohoda s niektorou autoškolou, ktorá by pre nás takýchto vodičov školiла, alebo to robiť v našich vlastných zariadeniach. Celkovú výhodnosť jedného, alebo druhého kroku musia zhodnotiť príslušní odborníci v tejto oblasti,“ hovorí major Stehlík. Nedostatkovými sú aj niektoré stredoškolské odbornosti elektrotechnického smeru a chýbajú odborníci na programovanie, výpočtovú techniku, informačné technológie, ale aj údržbu leteckej techniky. Problém leteckých odborníkov si vzdušné sily zatiaľ riešia preškolením vhodných ľudí v rámci svojich útvarov.

Naopak dosť veľký prebytok je medzi záujemcami o profesionálnu službu z radov záložníkov, napríklad strelcov či guľometníkov. Najviac sa už tradične darí získavať nových profesionálov z Prešovského a Košického kraja. Podľa personalistov to okrem iného spôsobila aj profesionalizácia útvarov prešovskej mechanizovanej brigády. A tie sú dislokované v spomínanej oblasti. Teraz prichá-

dajú na rad skôr útvary na západe a v strede Slovenska. Záujem východniarov pôsobiť v nich je vzhľadom na vzdialenosť, cestovné, dlhodobéjšie odlúčenie a s tým spojené sociálne i rodinné problémy o poznanie menší...

Ako získať dobrých odborníkov

Problémom je získať pre ozbrojené sily vhodných odborníkov v západnej časti štátu. Najmä z regiónov Bratislavy, Trnavy, Trenčína a v poslednom období po rozvoji automobilového priemyslu aj zo Žiliny. V týchto oblastiach ozbrojené sily so svojou súčasnou ponukou finančného, ale už aj sociálneho zabezpečenia len veľmi ťažko konkurujú civilným firmám. Boj o najlepších odborníkov na tomto teritóriu prehrávajú.

Major Stehlík poznamenáva, že dosť veľkým lákadlom a výhodou armády boli sociálne istoty, stabilita práce na dlhšie časové obdobie. Záujemcov lákali aj rôzne príplatky (za služby, za činnosť vo VVP a niektoré ďalšie). Tie sa teraz budú meniť a je otázka, ako na to budú reagovať možní záujemcovia o vojenskú službu.

„Vzhľadom na tieto zmeny sa musíme postupne preorientovať vo svojej činnosti na rozhodujúcu záujmovú skupinu. Začať pôsobiť už na žiakov najvyšších ročníkov základnej školy a ďalej s nimi pracovať

po ich prechode na stredné školy. Vzhľadom na potreby ozbrojených síl sa musíme sústrediť najmä na stredné odborné školy, ktoré pripravujú odborníkov v uvedených odbornostiach, ktoré nám najviac chýbajú,“ upresňuje major Maroš Stehlík budúce smerovanie pracovníkov personálneho úradu.

Je to celkom prirodzené, veď ozbrojené sily sa nemôžu donekonečna spoliehať na veľkú nezamestnanosť vo východných a severných častiach Slovenska. Ekonomický rozvoj, ktorý sa dnes postupne naštartoval v západnej časti krajiny, bude postupovať aj ďalej. A ozbrojené sily sa v žiadnom prípade nemôžu ocitnúť v situácii, že najschopnejších odborníkov im preberú iní záujemcovia a oni si budú vyberať len z tých, o ktorých nikto neprevybil záujem. To by bol veľmi nebezpečný jav, ktorý by sa za určitých okolností mohol nepriaznivo prejaviť na kvalite najmä mužstva a poddostojníkov v ozbrojených silách. Takú tendenciu nikto z nás nechce. Preto bude potrebné citlivo vyberať najvhodnejšie stimulačné prostriedky. Skúsenosti z krajín, kde majú profesionálnu armádu a pomerne malú mieru nezamestnanosť, hovoria o tom, že to nie je jednoduchá a krátkodobá úloha, skôr beh cez prekážky a na dlhé trate.

Jozef ŽIAK

Foto: Michal BURZA

Deti deťom

D – DANCE 2005 - pod týmto názvom sa v Kultúrnom a metodickom centre (KaMC) Trenčín uskutočnil v prvý júnový deň 3. ročník detského tanečného festivalu. To najlepšie zo svojho repertoáru prezentovalo takmer stoštyridsať účinkujúcich z deviatich súborov a skupín, pôsobiach pod záštitou KaMC a posádkových klubov.

Takmer päťsto detí z trenčianskych základných škôl mohlo stráviť príjemné predpoludnie pri folklóre, spoločenskom tanci, country a discu. V pestrom a dynamickom programe nechýbali ani mažoretky či gymnastky. „Cieľom tejto nesúťažnej prehliadky bolo predviesť niektoré formy pohybo-

v discotancoch, discoklubu ARS Dynasty z Posádkového klubu Martin.

Potleskom privítalo detské publikum aj tanečnú skupinu zo spomínaného martin-ského klubu Evu Beňovú. Tá sa so svojím tanečným umením úspešne presadila v populárnej reality show Milióňový tanec – prebojovala sa až do semifinále v Egypte.

„O náš festival je zo strany trenčianskych škôl každoročne veľký záujem. Deťom sa prehliadky veľmi páčia. Svedčia o tom ich bezprostredné a úprimné reakcie a záujem prísť aj nabudúce,“ zhodno-

tila Zlatica Janáčiková. Na druhú stranu ale zdôraznila: „Účinkovanie niektorých skupín bolo tento rok ohrozené. Problém sme mali predovšetkým s ich dopravou do Trenčína. Pomocnú ruku nám našťastie v podobe zapožičania autobusu podali veliteľ Národnej akadémie obrany v Lip-

tovskom Mikuláši, brigádny generál Mikuláš Regula a veliteľ Vojenského útvaru 1300 Martin, podplukovník Ján Marek. Bez ich pomoci by mali detskí diváci tohto roku isto len polovičný zážitok.“

Text a foto: **Vladislav VAVRINEC**

vých aktivít rôzneho zamerania,“ informovala hlavná „dirigentka“ podujatia Mgr. Zlatica Janáčiková. Dodala, že prehliadka je už tradičnou súčasťou osláv Medzinárodného dňa detí.

V programe tej tohtoročnej sa objavili aj dve novinky – írsky tanec predvedený prešovským Hartmann teamom, a ukážky exotického tradičného brazílskeho bojového umenia Capoeira. Tie prezentovala rovnomená skupina z Posádkového klubu Liptovský Mikuláš. U malých divákov mala azda najväčší úspech choreografia Chicago v podaní Tanečnej školy Paškovcov z Trenčína a vystúpenia minuloročných majstrov sveta a čerstvých majstrov Slovenska

Na začiatku bol jeden omyl...

Kapitánku Miroslavu Pivovarovú sme zastihli pri výkone služby dozornej útvaru. Oblečená v obligátnych maskáčoch s pištoľou na opasku pôsobila dosť rozhodne. Rozhovor s ňou tento prvý dojem len potvrdil.

Cesta

Tridsaťšesťročná rodáčka z Rokycian bola vždy skôr technicky orientovaná. V Plzni skončila Strednú priemyselnú školu stavebnú a po úspešných prijímacích pohovoroch presvedčivo smerovala na České vysoké učení technické do Prahy. Všetko zmenil jeden omyl. Okresná vojenská správa Plzeň omylom poslala Miroslavu ponuku študovať Odbor pozemné stavby na Vojenskej akadémii v Brne, kde nemali dostatočne naplnený ročník. Svoju voľbu hodnotí: „Rozhodla som sa bleskovo pre Brno, mesto s ľudskjšími rozmermi a charakterom oproti Prahe. O zásadnom rozdiely, že ide o vojenskú školu a následne vojen-

ské povolanie, som vôbec neuvažovala. Fyzickú kondíciu som mala vďaka športu dobrú a škola ako škola, len nech ponúkne kvalitné vzdelanie. A brnianska Vojenská akadémia mala výborné renomé.“

Takýto postoj má doteraz aj k svojmu povolaniu, od ktorého očakáva dostatočnú sebarealizáciu. Nepovažuje povolanie profesionálny vojak za nič výnimočné. Tvrdí: „Každý robí nejakú prácu. Bežnú, či špecifickú. Niektorí nosí montérky, v úradoch a v bankách obleky, či kostýmy a my, vojaci, zasa uniformy.“

Jednoducho, stále sa cíti byť stavbárkou. Len v uniforme. Promovala v roku 1992.

Profesia

Svoju prvú funkciu – náčelníčka Stavebno – ubytovacej služby kežmarskej tankovej brigády – prevzala Miroslava po materskej dovolenke o tri roky neskôr. Po minuloročnej reorganizácii sa stala náčelníčkou logistiky Výcvikového zariadenia Kežmarok – Zaľubica. V oboch funkciách bola a je svojimi kolegami (nadriadenými i podriadenými) plne uznávaná a rešpektovaná. Pracou logistu je materiálne zabez-

pečiť všetky úlohy útvaru. Počínajúc proviantom, cez prevádzku a opravy techniky, výstroj, výzbroj, protipožiarnu ochranu, zdravotné zabezpečenie, až po kancelársku techniku a obyčajné kancelárske potreby. S úsmevom sa zamýšľa: „Mám jedenásť podriadených, z toho šesť mužov. Akceptujú ma všetci bez rozdielu, s tým som nikdy nemala problém. Na službe v ozbrojených silách sa mi páči, že nie je podstatné, či som muž alebo žena. Podstatné je, či mám požadované vzdelanie, akú zastávam funkciu a ako kvalitne viem pracovať. Ale aj tak mi dobre padne, že sa k nám kolegovia správajú predsa len úctivejšie a o poznanie citlivejšie. Žien vo vojenskej uniforme je ešte stále menej ako mužov, a tak si nás ako kolegyně tak trochu rozmaznávajú. Naša práca je dosť náročná a stresujúca, ale našťastie ma veľmi baví. Inak by som ju predsa nerobila.“

Rodina

O to viac si potom užíva relax s rodinou. Hovorí: „Najradšej chodíme plávať a ja osobne si najviac od pracovných problémov oddýchnem pri fyzickej práci v záhradke.“

Rodina Pivovarovcov býva v Kežmaruku, v rodinnom dome manželových rodičov. Začiatky spoločného života pritom neboli vôbec jednoduché. Miroslava si vysokoškolské štúdium už v druhom ročníku skomplikovala manželstvom so starším spolužiakom Petrom zo Spiša a následným materstvom. Dcéra Mária má už pätnásť rokov a je študentkou na osemročnom gymnáziu. Jej mama Miroslava dokončila vysokú školu už podľa individuálneho študijného plánu. Ihneď po

promócii ale zostala opäť na materskej dovolenke. Syn Peťo má dvanásť rokov. V tom čase bola len matkou a manželkou profesionálneho vojaka. Osud ju zavial ďaleko od pomoci rodičov a z Rokycian „presadil“ do Kežmarku, kde slúžil jej manžel Peter. Ten následne pôsobil aj vo vojenských útvaroch v Topoľčanoch a Martine a dnes už je vojenským výsluhovým dôchodcom. Všetky problémy a ťažkosti súdržnosť rodiny len posilnila.

Budúcnosť

Plánovaným zrušením útvaru sa kapitánka Pivovarová príliš netrápi. Každá ťažká situácia sa v jej živote prijateľne vyriešila. Je zvedavá, čo jej priniesie tentoraz. Možno to bude zaujímavá práca v OS SR v rámci „rozumného okruhu“ Kežmarku. Ak nie, možno si nájde prácu v civilu. Stavbárina je našťastie dobre uplatniteľná a žiadaná profesia. Za prednosť pokladá i fakt, že za tie roky v ozbrojených silách sa naučila dobre manažovať ľudí a prácu.

Soňa JAROŠOVÁ

Foto: **archív**

Koniec brigády

Na Štefánikovom námestí v Topolčanoch sa 22. júna uzavrela trojročná história mnohonárodnej česko-poľsko-slovenskej brigády. Na slávnostnom rozlúčkovom akte sa zúčastnil náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Ľubomír Bulík, jeho český kolega generálporučík Pavel Štefka a zástupca náčelníka Generálneho štábu ozbrojených síl Poľskej republiky generálporučík Lech Konopka.

Generál Bulík ocenil prínos, ktorý mnohonárodná brigáda priniesla pri začleňovaní Slovenska do NATO. Obaja hostia vysoko hodnotili dobrú úroveň spolupráce slovenských a českých vojakov v misii KFOR v Kosove, ako aj slovenských a poľských vojakov v Iraku. Generál Konopka spokojne konštatoval, že činnosť mnohonárodnej brigády pomohla pripraviť pôdu pre ďalšiu vzájomnú spoluprácu všetkých troch armád, ale už v štruktúrach NATO.

Na slávnostnom nástupe v Topolčanoch sa okrem medzinárodného štábu brigády zúčastnili aj zástupcovia jednotiek, ktoré boli vyčlenené v jej prospech. Prišli príslušníci martinského práporu okamžitej reakcie, pardu-

bického zmiešaného delostreleckého oddielu i gliwického úderno-výsadkového práporu.

Príslušníci medzinárodného štábu, ako aj ďalší vojaci poľskej a českej armády i slovenských ozbrojených síl dostali rezortné významenia všetkých troch krajín. Vojakov ocenil pamätnými listami a medailami aj primátor Topolčian Pavol Segeš. Medzi ocenenými nechybal veliteľ brigády plukovník František Hudák, jeho zástupca plukovník gšt. Vojciech Klimas a náčelník štábu podplukovník Jiří Černý.

História mnohonárodnej brigády sa symbolicky ukončila, keď jej veliteľ odovzdal bojovú zástavu riaditeľovi Vojenského historického ústavu plukovníkovi v zálohe Jozefovi Bystrickému. Zástava bude uložená v depozite ústavu.

Text a foto: **Jozef ŽIAK**

Novinárska muška

Presne na Jána (24. júna) sa vo Vojenskom výcvikovom priestore Turecký vrch uskutočnil už 26. ročník streleckej súťaže Novinárska muška – Memoriál Katky Fornerovej. Najväčšiu novinársku streleckú súťaž na Slovensku už tradične zorganizovalo Ministerstvo obrany SR v spolupráci s A-klubom Slovenského syndikátu novinárov.

Takmer šesť desiatok zástupcov novinárskej obce z redakcií novín, časopisov, rozhlasových a televíznych staníc, tlačových agentúr i z regionálnej tlače súťažilo v streleckých disciplínach: strelba zo samopalu vzor 58, z pištole vzor 82 a zo samonabíjacej pušky vzor 52/57. Pracovníci siedmej veľmoci medzi sebou privítali aj ministra obrany Juraja Lišku, náčelníka Generálneho štábu OS SR generálporučíka Ľubomíra Bulíka i nášho úspešného olympionika a zároveň vojenského profesionála kapitána Jozefa Gönciho. Víťaz posledného kola Svetového pohára v strelbe, ktorý si už tri roky pred

olympiádou vystrieľal miestenku do Pekingu, si schuti zastrieľal aj s ministrom obrany (na snímke).

Medzi novinármi si napokon palmu víťazstva odniesol Ján Tóth z redakcie Ochrana prírody. Pripravil si tak darček k meninám. Medzi víťazmi v jednotlivých kategóriách bol hovorca Národnej banky Slovenska a bývalý dlhoročný televízny redaktor Igor Barát, Dana Podhradská z časopisu Live, ktorú mnohí poznajú ako „Mejkipsovu“ z reality show Mojsejovci, manžel Katky Fornerovej Vladimír, ale aj zástupkyňa nášho rezortu z Vydavateľskej a informačnej agentúry Lenka Chovanec. Tá bola medzi ženami naj-

lepšia v strelbe zo samopalu i samonabíjacej pušky a celkove skončila medzi ženami druhá. Šéfredaktor OBRANY Pavol Vitko bol spomedzi mužov bronzový. Keramická kačica pre novinára, ktorému muška tentoraz najmenej sadla, sa nakoniec ušla Alene Lacikovej z Rádiožurnálu Slovenského rozhlasu (na snímke s „trofejou“).

Novinári mali okrem iného možnosť zhladať ukážky z činnosti osádky žieniného Aligatora pri dohľadávaní výbušnín v teréne a svoje strelecké majstrovstvo im predviedli aj príslušníci žilinského pluku Jozefa Gabčíka.

Jozef ŽIAK
Foto: **Michal BURZA**

Hranica 51/60 bodov

Len 120 prvákov prijme Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika (AOS) v akademickom roku 2005/2006 v troch študijných bakalárskych programoch: manažment (70), dopravné stroje a zariadenia (25), elektronické systémy (25). Prihlášky si podalo 1034 uchádzačov.

Na prijímacie skúšky 13. – 17. júna mohli prísť tí, ktorí zložili maturitu, absolvovali odvod a prevzali na seba brannú povinnosť. Dievčatá dobrovoľne. Prišlo ich takmer 600. Uchádzač musel prekonať magickú hranicu 51/60, teda získať minimálne 51 bodov zo 100 z matematiky a aspoň 60 bodov z cudzieho jazyka. Zároveň úspešne absolvovať psychodiagnostické testy. Tento rok prišla úľava len v upustení od preskúšania z fyzickej prípravy.

Rozhodovali čísla

Čísla boli všade. Nielen v teste z matematiky. Evidenčné číslo uchádzača, jeho registračné číslo, počet získaných bodov, poradie. A za každým číslom bola budúcnosť jedného mladého človeka.

Čísla sa trochu zahrli s Jarkou z Prešova. Zámena registračného čísla s poradovým spôsobila, že márne prehládala výsledkovú listinu. Neexistovala. Až po rozpečatí výsledkov testov komisiou sa chyba našla. Pribojná Prešovčanka bola dokonca v prvej desiatke. Teraz už záleží len na nej, či uprednostní pracovný pobyt v Anglicku, alebo štúdium.

Svojimi presvedčivými a vyrovnanými výsledkami získal prvú priečku medzi uchádzačmi gymnazista Tomáš z Markulínec pri Zlatých Moravciach. Ako jednému z mála sa mu skúšky nezdali príliš náročné, ale čiastočne ich už mal nacvičené z prijímačiek v Nitre, kde sa hlásil na prekladateľstvo a v Banskej Bystrici na ekonomiku. Prijali by ho všetky školy. Pre ktorú sa rozhodne?

Ľuboš by to mal z Ilanova do školy len cez kopec. Ľubošova sestrnenka Lenka je na AOS štvrtáčkou, rovnako ako kamarát, sused od naproti. Rád by išiel v ich šľapajach, poctivo sa pripravoval zo zbierky príkladov, ktorú akadémia na požiadanie posielala. Poistil sa ale a mal vo vrecku prijatie na Žilinskú univerzitu.

To Fero z Liptovského Mikuláša prežíval prijímačky úplne inak. Na matematiku sa musel poriadne pripravovať, keďže skončil Združenú strednú školu hotelovú a ob-

chodnú, kde jej mali pomenej a len tri roky. O vojenskej vysokej škole však sníval od mala. Vojenská profesia má v ich rodine

tradíciu. Profesionálnym vojakom bol otec a je ním starší brat. Fero sa hlásil na manažment – chce byť veliteľom.

Kružločanka Dominika z okresu Bardejov nevie vysvetliť prečo, ale vždy túžila byť vojačkou. Excelovala v nemčine, zato matematika jej ušla o jediný bod. S matematikou jej pritom pomáhal v príprave konzultant. Ešte odchádzajúc bránou AOS krútila neveriacky hlavou, nevediac kde urobila chybu.

Michal zo Šenkvice tiež zaplatil za konzultácie z matematiky nemalé peniaze. Mal všeobecný prehľad, bol komunikatívny. Určite by bol dobrým veliteľom, tak to cítil. Zradná matematika aj jeho odsunula za hranicu prijateľnosti. Vojenskej problematiky chce ale zostať verný a skúsi šťastie na vysokej škole v susednom Česku v odbore Zbrane a strelivo.

Skúšky zvládlo 191

Náročnou previerkou vedomostí z matematiky a cudzieho jazyka prešlo 191 uchádzačov. Psychodiagnostika mala preveriť schopnosť adeptov študovať na vysokej

škole, vhodnosť pre službu v ozbrojených silách, ale aj ich líderské schopnosti. Tak obrovské množstvo záujemcov v priebehu jedného týždňa sa podarilo zvládnuť skupinové štrnásť psychologov a rovnakému počtu laborantov z útvarov a zariadení Ozbrojených síl SR, prevažne však z Centra psychologických a sociologických činností Personálneho úradu OS SR Bratislava. Vedúci tímu pplk. Pavol Šmýkala za všetkých svojich kolegov hodnotil: „Tento rok sme zaznamenali výraznú zmenu. Uchádzači sú

prehliadky vo vojenských nemocniciach. Až potom sa bude dať vyselektovať 120 budúcich prvákov. V prvom ročníku ich čaká niekoľko prekvapení. Mesačný základný vojenský výcvik, náročné previerky z telocviku a ak bola pre tohtoročných prvákov najťažšia matematika, pre tých budúcich sa asi pridá aj angličtina, ktorej budú mať ozaj neúrekom.

„Celú výučbu anglického jazyka na štyri roky bakalárskeho štúdia – 430 hodín, sme sústredili v prvom roku. Všetci, aj tí, ktorí sa doteraz učili iné jazyky, budú mať po 14 hodín týždenne angličtiny a každý semester ukončia skúškou. Jednou z požiadaviek OS SR na absolventa AOS je komunikácia v anglickom jazyku na úrovni STANAG 2 – 3. Preto sme zvolili intenzívnu formu výučby, čo umožní študentom samostatne získavať informácie a vedomosti aj z cudzojazyčnej odbornej literatúry. Snahou AOS bude vo vyšších ročníkoch realizovať časť výučby odborných predmetov v anglickom jazyku“, informoval prorektor pre vzdelávanie prof. Vojtech Jurčák.

AOS už dlhodobo deklaruje snahu o kvalitatívny posun vojenského vysokého školstva. Svedčia o tom aj slová jej rektora prof. Jána Kurtyho: „Veľmi nám záleží na vysokej úrovni našich absolventov, veď v ozbrojených silách majú byť uznávanými lídrami. Tento cieľ však vyžaduje prijať na štúdium len tých najlepších z najlepších. Preto bola latka prijímacích skúšok nastavená veľmi vysoko.“

veľmi motivovaní pre štúdium na AOS. Väčšina si podala prihlášku len na túto školu. Ďalší úspešne absolvovali prijímacie skúšky aj na iné vysoké školy, ale prioritná je pre nich práve vojenská akadémia.“

Vo finále 159 adeptov

Psychologické sito nakoniec preosialo 159 adeptov – 107 chlapcov a 52 dievčat. Tých čakajú komplexné zdravotné

Text a foto: Soňa JAROŠOVÁ

SLOVÁ ŽIVOTA

Zbohom „základáci“

Tak a je to tu. Pre mnohých chalanov vytúžený koniec povinnej vojenskej služby sa blíži. Vojaci povinnej, alebo základnej služby, slangovo nazývaní základáci v našich Ozbrojených silách nadobro končia. Koniec bude aj náreku matiek a frajeriek, koniec bude nadávkam na povinnú vojencinu. Dôvod na radosť, ale aj na nostalgiu. Aj naša duchovná služba sa na jednej strane teší, že na vojnu pôjdu len tí, ktorí skutočne chcú, ale aj smúti. Prečo? Nuž aj preto, lebo v začiatkoch pôsobenia obnovené duchovnej služby to boli práve základáci, ktorí nemali tak zdeformované postoje voči viere, náboženskému prejavu, či kňazom. Boli to základáci, ktorí medzi prvými oslovovali našich duchovných s prosbou o pomoc, alebo prosbou o debatu. Boli to základáci, ktorí medzi prvými prichádzali aj na bohoslužby bez predsudkov, bez pocitu hanby, bez strachu. Nechcem sa nikoho dotknúť, ani nemám v úmysle tvrdiť, že len základáci boli „svätí“. Oni však boli tí, ku ktorým v začiatkoch v prvom rade smerovala duchovná služba, lebo mali špecifické životné podmienky a často negatívny postoj k vojenskej službe, ktorá bola povinná. Medzi nimi bolo najviac tých, ktorí sa otvorene hlásili k viere v Boha. Preto aj medzi prvými hľadali útechu u vojenských duchovných.

So základákmi a pre základákov slúžili prvé vojenské bohoslužby naši vojenski duchovní. Základáci to prvýkrát s gitarami roztočili v Lurdoch na medzinárodnej vojenskej púti a dali tam svetu na známosť, kto sú Slováci. Prvých 300 kilometrov z Varšavy do Čenstochovej na pešej púti spolu s vojenskými duchovnými odšlapávali tiež základáci. Nechýbali každoročne ani na národnej vojenskej púti do Levoče. Veľa by sa toho dalo pospomínať, ako a kde svojou prítomnosťou, záujmom, či aktivitou potvrdzovali oprávnenosť a potrebu duchovnej služby v našich Ozbrojených silách. No neboli to len radostné chvíle, ale často aj smutné. Koľko smutných základáckych osudov stretli naši vojenski duchovní za tých 10 rokov a ako ťažko im bolo pri posledných rozlúčkach so základákmi tragicky zosnulými v čase výkonu povinnej vojenskej služby. Taký je však život. Každopádne pre našich duchovných škola, skúsenosť a poznanie.

Končí sa éra vojenskej služby tých, ktorí možno aj s nechutťou, ale povinne slúžili svojej krajine (por. 1 Kor 9,7), ktorí mnohí statočne znášali ťažkosti vojenskej služby a trpeli ako dobrí vojaci Ježiša Krista (por. 2Tim 2,4), ktorí si nechali poradiť od duchovných a prijali svoj základácky údel podľa slov Jána Krstiteľa: „Nikoho netrápate, nikomu nekrvidate a buďte spokojní so svojim žoldom!“ (Lk 3,14).

Pán Boh vám zaplať základáci za všetko, aj dobré, aj zlé. Budete aj duchovnej službe chýbať – pisári, miništranti, hudobníci, pútnici, kostolníci, vodiči, skrátka všetci, ktorí ste vojenským duchovným dôverovali, pomáhali, prijímali od nich rady a pomoc, delili sa s nimi o svoje úspechy aj kotrmelce. Dúfame, že vás profesionálni vojaci nahradia a tiež si k našim vojenským duchovným nájdu cestu, ako ste ju našli vy.

Dr. Tibor UJLACKÝ

Panychída

S pomienka na predkov či na roky svojej mladosti boli 23. júna jedným z motívov pre asi 300 ľudí, ktorí sa zúčastnili na odpustovej slávnosti pri príležitosti sviatku sv. Petra a Pavla vo Vojenskom výcvikovom priestore Valaškovce. Svätú liturgiu na poľnom oltári celebroval prešovský emeritný biskup Ján Hirka spolu s ordinárom Ozbrojených síl a Ozbrojených zborov SR Mons. Františkom Rábekom a ďalšími dvanástimi kňazmi. Biskup Rábek v homílii poznamenal, že veľa ľudí v súčasnosti začína žiť, ako by Boha nebolo. „Ľudia sú stále pod tlakom, napr. cez médiá, aby sa vzdali Boha, viery. Svet chce umlčať všetkých, ktorí žijú a aj sa vyjadrujú ako kresťania“ povedal ordinár Rábek. V závere svojej homílie vyzval všetkých, aby sa nebáli žiť podľa Božích zákonov. Po

skončení liturgie sa na bývalom cintoríne konala Panychída za všetkých tam pochovaných, ale i za vojakov, ktorí zahynuli pri výkone svojej služby.

Na odpustovej slávnosti sa zúčastnili aj veliteľ mechanizovanej brigády Prešov plk. gšt. Ing. Ján Salaganič, prednosta Vojenského obvodného úradu v Kamenici nad Cirochou plk. Ing. Ján Magura, veliteľ Práporu logistickej podpory v Prešove plk. Ing. Michal Danko, ako i ďalší predstavitelia Ozbrojených síl a miestnej samosprávy.

Obec Valaškovce a susedné obce začali vystavňovať v roku 1935 kvôli stavbe VVP. Jediná stavba, ktorú si nikto nedovolil – ani počas komunistického režimu – zbúrať, bol miestny kostol.

Text a foto: Peter HAJNALA

Milankovi noví kamaráti

Bol to nesmierny ťažký životný úder, keď lekári 24. júla 1997 oznámili pani Anne Valáškovéj zo Sobotišťa, že jej dieťa, chlapec, sa narodí bez rúk. Totálnu bezradnosť postupne nahradzovala nesmierna vôľa celej rodiny, blízkych a známych pomôcť Milankovi prekonať úskalia iného života, než akému boli vystavení jeho rovesníci. Obzvlášť, keď sa mu do cesty postavila ďalšia prekážka: komplikácie s vývojom spodných končatín. Prišla prvá operácia. Možno bude ďalšia, avšak už výsledok tej prvej ukázal celej rodine svetlo na konci tunela. Nohy Milankovi nahrádzajú ruky. Správa z Detského integračného centra v Trnave, že môže byť zaradený do školy pre zdravé deti, spôsobila obrovské nadšenie. Milanko má prvý ročník už za sebou, vie písať, malovať. Samozrejme – nohami. Ba čo viac, plavčík, záchranár a tréner plaveckých nádeží zo Senice Milan Jamrich naučil svojho menovca plávať.

29. júna 2005 podali pomocnú ruku Milankovi Valáškovi mladí profesionálni vojaci z nitrianskej Mechanizovanej brigády. Na podnet pani Anny Slezákovéj urobili zbierku a za peniaze kúpili Milankovi novučícky počítač. Chlapec už jeden doma má, píše a hrá sa rôzne hry. Ten od vojakov bude používať v škole.

„Som hrdý na svojich mladších kolegov. Nielenže šesťdesiat percent z nich úspešne zvládlo ťažké zahraničné vojenské operácie a misie, nedávny výcvik vo Vojenskom výcvikovom priestore Lešť, ale otvorili svoje srdcia i postihnutým občanom,“ hovorí veliteľ Mechanizovanej práporu v Nitre podplukovník Ján Parimucha. Ak by dostávali vysvedčenie aj vojaci, tí spod Zobora by dostali určite jednotku s hviezdičkou.

Text a foto: Miroslav MINÁR

MÔŽE MI NIEKTO POVEDAŤ, KTORÝ BLBEC OBJEDNAL
NAMIESTO GRANÁTOV GRANÁTOVÉ JABLKÁ?!

Prídu dvaja rotmajstri na zastávku MHD:

- Pán kolega, ideme autobusom alebo pešo?

- No uvidíme, čo príde skôr.

♦ ♦ ♦

Vojak chce ísť do kina. Rozčúlený sa vrhne k pokladni:

- Dajte mi knihu sťažností a ešte jeden lístok.

Prekvapená pokladnička mu hovorí:

- Prosím vás, veď vy kupujete už siedmy lístok!

- Áno, ale čo mám robiť, keď tá žena pri dverách mi ho vždy roztrhne?!

♦ ♦ ♦

Vráti sa mladý kapitán večer domov z roboty, celý ustarostený vyjde na balkón, pozerá na nebo a vzdychá:

- Tak ďaleko! Tak vysoko!

Jeho manželke to nedá a pýta sa ho:

- Čo tá trápi? Čo toľko vzdycháš?

- Ale, šéf ma posla na mesiac na služobnú cestu.

FOTOVTIP

- Hľadáte pod tým stolom novú vojenskú doktrínu?
- Nie, akurát Dunčo vám zožral polovicu rezňa...

(pv)

7 x odpovedz

1) Poľský kňaz a učenec Mikuláš Kopernik
žil v rokoch:

- a) 1473 - 1543
- b) 1566 - 1603
- c) 1617 - 1681

2. Jeden z najvýznamnejších fyzikov 20. storočia, žijúci v rokoch 1879 - 1955:

- a) Isaac Newton
- b) Albert Einstein
- c) Johannes Kepler

3. Najväčšia egyptská pyramída - jeden zo siedmich divov sveta - sa volá:

- a) Cheopsova pyramída
- b) pyramída Kráľa Userkafa
- c) pyramída v Meidúne

4. Slávny maliar, ktorý si v ošiali odrezal ucho, sa volá:

- a) Francisco Goya
- b) Leonardo da Vinci
- c) Vincent van Gogh

5. Anglické trap znamená v preklade:

- a) turistický výlet
- b) pasca
- c) trápna situácia

6. V juhofrancúzskom pútnickom meste Lurdy sa konala medzinárodná vojenská púť. Išlo už o jej:

- a) 35. ročník
- b) 42. ročník
- c) 47. ročník

7. Májová slávnostná inaugurácia pasovania delostrelcov a výbrojárov do Rytierskeho stavu delostrelectva sa uskutočnila v priestoroch:

- a) Výcvikovej základni mierových síl OSN v Nitre
- b) 5. pluku špeciálneho určenia Žilina
- c) niekdajšej Vojenskej strednej odbornej školy v Martine

Správne odpovede: 1a, 2b, 3a, 4c, 5b, 6c, 7c

SÚDNIČKA

„Taká dobrá zábava“

Koncom augusta bola v obci Baka, okr. Dunajská Streda, pravidelná sobotňajšia zábava. Vojak Róbert T., príslušník VÚ 1049 Sereď, ktorý bol doma na riadnej dovolenke, ju nemohol vynechať. Veď ako by to bolo, keď aj počas civilného života vyhľadával takéto podujatie. Zábava bola dobrá. Alkoholicke nápoje, tvrdý alkohol prelievaný pivom a sem-tam pohár vína, ktorý zaplatili dobrí známi, urobili svoje. Väčšina mladencov, ktorí si prišli na zábavu hlavne vypiť, v polnočných hodinách už ani nevnímala okolie. Aj vojak Róbert T., ktorý pri provizórnom bare už nezliezol ani zo stoličky. Je len samozrejme, že v takej nálade, v akej sa nachádzal, k prípadnej roztržke s ďalšími prítomnými nechýbalo veľa. Stačilo, že jeden z prítomných mladencov do neho náhodou strčil, slovo dalo slovo a už išli von pred kultúrny dom vybaviť si to ručne.

Tento ich zámysel neunikol pozornosti ďalších, do bitky nadrzaných rovesníkov, ktorí vyšli za nimi. Boli to mladenci, ktorí na zábavu chodili hlavne pre to, aby si mohli do niekoho udrieť. Začala sa poriadna mela. Vojak Róbert T., spolu s Ladislavom M., Imrichom M., Gabrielom Z. a Imrichom Z. sa kopali a udiarali päsťami do rôznych častí tela. Celá bitka sa skončila tým, že Imrich Z. a Imrich M. utrpeli rôzne zranenia s dobou liečenia a práceneschopnosti viac ako jeden mesiac.

Vojenský obvodový súd v Bratislave kvalifikoval takéto konanie obžalovaného vojaka Róberta T. ako trestný čin ruvačky podľa § 225 ods. 1 Tr. zák. v súbehu s trestným činom ublíženia na zdraví podľa § 221 ods. 1 Tr. zák. a trestným činom výtržníctva podľa § 202 ods. 1 Tr. zák.. Uložil mu trest odňatia slobody 18 mesiacov s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu dvoch rokov a tiež povinnosťou nahradit' zraneným spôsobenú škodu vo výške 1950 Sk.

plk. JUDr. František KOVÁČ

PRÍBEH

V bráne Európy

Na jeseň roku 1995 som sa zúčastnil na týždňovom seminári Marshallovho európskeho centra pre bezpečnostné štúdie v Garmisch-Partenkirchene. Témou boli vzťahy vojenských profesionálov s médiami a verejnosťou. Každú krajinu NATO a Partnerstva za mier zastupovala dvojica – vojak a civilista, takže sa tu zišla pestrá zbierka ľudí i národov, vrátane reprezentantov takmer všetkých republík bývalého ZSSR. So mnou prišiel vtedajší zástupca riaditeľa našej agentúry v hodnosti podplukovníka.

Organizátori nám chceli odovzdať čo najviac poznatkov, takže tempo zamestnaní, ktoré viedli väčšinou americkí a britskí dôstojníci, bolo priam vražedné. Na kontakt medzi účastníkmi – okrem raňajok, obedov a večerí – zostali najmä krátke prestávky pri káve postojáčky na chodbách pred učebňami. Hneď v prvý deň sa pri našom stoliku pristavil moldavský podplukovník s albánskym kapitánom. Neveril som vlastným ušiam, keď Moldavec môjmu kolegovi oblečenému ešte v starej tesilovej rovnosťate riekol, že má krásnu uniformu, s čím Albánc vreló súhlasil! Pri pohľade na ich „mundúry“ som pochopil, že to myslia vážne.

Druhý náznak, že na tom nie sme najhoršie, prišiel pri večeri, keď kohosi napadlo, aby sme si porovnali pasy. Rusov, Ukrajincov, ale aj ďalších z bývalého „východného bloku“ prekvapilo, že v našich nie sú vplenené nemecké víza, ktoré oni bezpodmienečne potrebovali.

Doslova šok, ale príjemný, sme však zažili na záver na letisku v Mníchove pred odletom domov. Po registrácii leteniek nasledovala pasová a colná kontrola. Prišli sme k dvom bránam. Nad prvou, pred ktorou stáli štyria cestujúci, bol nápis „Pre členov EÚ“, nad druhou, kde sa tlačilo najmenej päťdesiat ľudí, podľa výzoru, šiat i batožiny zrejme z Balkánu a možno i z väčšej dialky, stálo „Ostatní“. Nuž čo, aj my sme ešte vtedy boli „ostatní“, a tak sme sa zaradili k nim.

Ibaže v oblekoch a so solídnu batožinou sme na konci toho radu asi pôsobili cudzoročno. Po chvíli k nám pristúpil letiskový policajt, pozdravil a vypýtal si naše pasy. Keď na nich uzel Slovak Republic a dozvedel sa aj účel našej cesty, zavelil: „Podte so mnou!“ A previedol nás k bráne EÚ! Dobrý pocit nás hrial ešte dlho po pristátí v Bratislave, aj keď to sa v prudej búrke takmer stalo našim posledným...

PhDr. Ján DOLINAY

Autor výroku: Jean Paul	vyvaluj oči (expr.)	značka selénu	ŠPZ okr. Nitra	ochladzoval som vejárom	vodná elektrárň (skr.)	český súhlas	veľká plocha poľa	Pomôcky: nom, YA, mako, Ea	rieka pri Omsku	lahkoatletická disciplina	žena, ktorá sa zriekla viery	solmizačná slabika	neodidem	3
urobil tajný plán (kniž.)								zvýšok vyfajčenej cigarety						
4								meno Musogorského						
OBRANA	výročná členská schôdza (skr.)	udieraj			osobné zámeno			odporovacia spojka		dopravný podnik		toto		
		hneval, jedoval			kód nem. štátu				tiež			kyselina sírová (hovor.)		
vojenská zotavovňa (skr.)			amer. muž. meno			zn. jednotky kilopond	popevok			vymretý kočovník				
			konc. zen. priezvisk				meno básnika Smreka			asýrske božstvo				
1														
nočný vták					dôverný pozdrav			medzinárodné označenie lietadiel CR	sídlo v Anglicku					
					Anna (dom.)				egyptská bavlna					
Autor: Vojtech Kúkoľ	sieň					správna jedn. v st. Egypte				ženské meno (14. 11.)				
	obec v okr. Komárno					kov (Sb)				hrob (básn.)				
to, ono po anglicky			ŠPZ okr. Sp. Nová Ves				Karol (dom.)						taliánsky súhlas	MOL Afganistanu
			vojenská akadémia				chemický inštrktor							
2								plody kokosovníka						
starogermáni								silne niečím udrú						

AMOS zo Škandinávie

Na výstave IDET 2005 v Brne návštevníkov dozaista zaujalo vozidlo pripomínajúce menší tank s dvoma hrozivými hlavňami v otočnej veži. Išlo o jeden z modelov samohybného mýnometu AMOS (Advanced MÖrtar System – pokročilý mýnometný systém). Zbraň vyrába fínska firma Patria Weapon Systems Oy, pričom vežu dodáva a systémy integruje švédská firma Land Systems Hägglunds AB.

AMOS je dvojhlavňový zozadu nabíjaný mýnomet kalibru 120 mm s odmerom 360° a námerom od -3 do +85°, takže môže viesť nepriamu strelbu hornou skupinou uhlov i priamu na vlastnú ochranu. Používa klasickú 120 mm muníciu pre mýnomety s hladkým vývrtom hlavne so stabilizačnými krídelkami a krátkym adaptérom v zadnej časti. Ten slúži na utesnenie záveru medzi strelou a výmetnou náplňou a na správne uloženie strely bez ohľadu na eleváciu hlavne. Okrem klasickej môže používať aj špeciálnu muníciu, napr. kontajnerové strely alebo riadené strely Strix.

Nabíjanie je poloaautomatické alebo automatické a AMOS dokáže páliť z každej hlavne osobitne, z oboch naraz, ako aj salvou niekoľkých výstrelov z oboch hlavní (tzv. MRSI – Multiple Rounds Simultaneous Impact – súčasný hromadný dopad striel), počas ktorej sa dá meniť elevácia hlavni i množstvo výmetnej náplne tak, aby všetky strely zasiahli cieľ naraz. Maximálna kadencia je 26 výstrelův/min., pričom v režime MRSI z každej 3 000 mm dlhej hlavne odpáli 7 striel. Maximálna hmotnosť celého AMOS-a môže byť až 25 ton, veže 3,6 až 4,6 tony, podľa vybavenia. Pri poloaautomatickom nabíjaní osádka tvoria 4 osoby (vodič, veliteľ, strelec a nabíjač), pri automatickom nabíjaní odpadá.

PhDr. Ján DOLINAY

Foto: Michal STOLÁR

Zákon na internete

Zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov OS SR a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení, ktorý NR SR schválila 23. 6. 2005, je prístupný aj na internetovej stránke NR SR a postup na jeho vyhľadanie je nasledovný:

- zadať **<http://www.nrsr.sk>**
- kliknúť na kolónku „**Prehľady**“
- kliknúť na kolónku „**Zákony schválené NR SR v III. čítaní**“
- vyhľadať a následne kliknúť na „**ČPT 1092**“ (číslo parlamentnej tlačky)
- kliknúť na kolónku „**Legislatívny proces**“
- na konci strany kliknúť na **zákon resp. prílohy k zákonu** v znení schválenom v III. čítaní v Národnej rade Slovenskej republiky

Zákon bude platný po uverejnení v Zbierke zákonov a účinnosť nadobudne od 1. septembra 2005.

OPRAVA

V Ročenke MO SR 2004 na str. 101 v poslednej vete časti *Prevenencia boja proti drogám* vznikla pri redigovaní vecná chyba. Správne znenie tejto vety má byť: *Od 1. apríla 2004 koordináciu a usmerňovanie boja proti drogám zabezpečuje a priority (hlavné ciele) prijímané Ministerstvom obrany SR v tejto oblasti navrhuje Štáb personálneho manažmentu GŠ OS SR.*

Zodpovedný redaktor publikácie sa za túto chybu čitateľom i ŠbPEM ospravedľňuje.

Armádny magazín v Slovenskej televízii **PROFESIONÁL** bude počas leta odvysielaný v týchto termínoch: **22. júla** o 19.55 s reprízou 26. júla, **12. augusta** o 19.55 s reprízou 16. augusta a **26. augusta** o 19.55 s reprízou 30. augusta na Dvojke.

LETŮ

profesionálnou

armádou

Čajka - Bojnice **SKA-PRA-ŠUPINA** 20.7.

27.7. Katarína - Kremnica **THE BRIDGE**

7.8.
termálne kúpalisko Oravice **SKA2TONICS**

10.8.
termálne kúpalisko Štrand - Nové Zámky **PUDING PANI ELVISOVEJ**

19.8. Agrokomplex Nitra **VETROPLACH**

vojenský profesionáli - súťaže - zábava - hudba - **adrenalínové atrakcie**
vojenský profesionáli - **súťaže** - zábava - **hudba** - adrenalínové atrakcie

mediálny partner

Rádio FM

www.profesionalnaarmada.sk

infolinka 0800 11 24 11

